

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om registret över domares bindningar och bisysslor samt vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om ett register över domares bindningar och bisysslor. Lagstiftningen om domares bindningar och bisysslor preciseras. Enligt förslaget ska förutom domare även domstolarnas sakkunnigledamöter redogöra för sina bindningar. Lagstiftningen om bisysslor ändras så att det i statstjänstemannalagen införs specialbestämmelser om bisysslor som gäller domare och föredragande vid domstolar. Genom förslaget ökas även offentligheten för uppgifterna om domares bindningar och bisysslor. I registret ska införas uppgifter om domares bisysslor, beviljade tillstånd för bisyssla samt de arvoden som har betalats för bisysslorna som överstiger ett visst belopp.

Det föreslås vidare att chefsuppgifterna på mellannivå vid hovrätterna och försäkringsdomstolen blir tidsbundna. I hovrättslagen och lagen om försäkringsdomstolen föreslås bestämmelser om förordnande av avdelningschef och avdelningschefens uppgifter. Dessutom föreslås det att beslutanderätten i

fråga om administrativa och ekonomiska ärenden vid arbetsdomstolen koncentreras till arbetsdomstolens president.

Vidare föreslås det i propositionen att det förutom vid tingsrätterna även vid tvåspråkiga hovrätter och förvaltningsdomstolar, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan finnas domartjänster för vilka det krävs utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domstolens domkrets. Detta kräver ändring av de lagar som gäller domstolarna i fråga.

För genomförandet av de nämnda ändringarna föreslås även ändring av lagen om utnämning av domare, lagen om arbetsdomstolen, lagen om Ålands förvaltningsdomstol, lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter och militära rättegångslagen.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av april 2015. Om ikraftträdande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor föreskrivs dock särskilt genom lag.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 NULÄGE	4
1.1 Lagstiftning och praxis.....	4
Domares bindningar och bisysslor	4
Domstolarnas avdelningar, ledning och administration	5
Tryggande av de språkliga rättigheterna	6
1.2 Den internationella utvecklingen i fråga om domares bindningar och bisysslor och lagstiftningen i utlandet.....	7
Internationella rekommendationer.....	7
Utländsk lagstiftning och praxis.....	8
1.3 Bedömning av nuläget	12
Bestämmelser om bindningar och bisysslor	12
Avdelningar, ledning och administration	14
Språkliga rättigheter	15
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	15
2.1 Revidering av bestämmelserna om bindningar och bisysslor	15
2.2 Tidsbegränsning i fråga om chefsuppgifter på mellannivå vid hovrätterna och försäkringsdomstolen	18
2.3 Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper	20
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	21
3.1 Ekonomiska konsekvenser	21
Registret över domares bindningar och bisysslor.....	21
Ledningen på mellannivå	22
Språkdomartjänster.....	22
3.2 Andra konsekvenser	22
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	23
5 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER	24
DETALJMOTIVERING	26
1 LAGFÖRSLAG	26
1.1 Lag om registret över domares bindningar och bisysslor	26
1.2 Lag om ändring av statstjänstemannalagen.....	27
1.3 Lag om ändring av lagen om utnämning av domare.....	29
1.4 Lag om ändring av hovrättslagen.....	31
1.5 Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen	33
1.6 Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna.....	34
1.7 Lag om ändring av lagen om marknadsdomstolen.....	34
1.8 Lag om ändring av lagen om arbetsdomstolen.....	34
1.9 Lag om ändring av lagen om Ålands förvaltningsdomstol	35
1.10 Lag om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter.....	35
1.11 Lag om ändring av militära rättegångslagen	35
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	35
3 IKRAFTTRÄDANDE	36
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	37
LAGFÖRSLAG	39
1. Lag om registret över domares bindningar och bisysslor.....	39
2. Lag om ändring av statstjänstemannalagen.....	40

3. Lag om ändring av lagen om utnämning av domare	42
4. Lag om ändring av hovrättslagen	45
5. Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen	47
6. Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	49
7. Lag om ändring av lagen om marknadsdomstolen	50
8. Lag om ändring av lagen om arbetsdomstolen	51
9. Lag om ändring av 6 § i lagen om Ålands förvaltningsdomstol	51
10. Lag om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter	52
11. Lag om ändring av 12 § i militära rättegångslagen	53
BILAGOR	54
PARALLELLTEXTER	54
2. Lag om ändring av statstjänstemannalagen	54
3. Lag om ändring av lagen om utnämning av domare	57
4. Lag om ändring av hovrättslagen	63
5. Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen	68
6. Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	72
7. Lag om ändring av lagen om marknadsdomstolen	74
8. Lag om ändring av lagen om arbetsdomstolen	76
9. Lag om ändring av 6 § i lagen om Ålands förvaltningsdomstol	77
10. Lag om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter	78
11. Lag om ändring av 12 § i militära rättegångslagen	79
FÖRORDNINGSGUTKAST	80
1. Statsrådets förordning om ändring av statstjänstemannaförordningen	80
2. Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om utnämning av domare	81
3. Statsrådets förordning om ändring av hovrättsförordningen	83
4. Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om försäkringsdomstolen	84
5. Statsrådets förordning om ändring av förordningen om arbetsdomstolen	85

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Domares bindningar och bisysslor

Redogörelse för bindningar. Bestämmelser om domares redogörelse för bindningar finns i lagen om utnämning av domare (205/2000, nedan utnämningsskyldigheten). Skyldigheten att redogöra för bindningar indelas i föregripande anmälningsskyldighet och i anmälningsskyldighet under tjänsteutövningen. Enligt utnämningsskyldigheten ska en domare före utnämningen lämna en sådan redogörelse som avses i tjänstemannalagen (750/1994, nedan tjänstemannalagen) för sina bindningar. Den som ska utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid ska lämna redogörelse endast om utnämningen görs för över ett år. Den som föreslås som ledamot till de högsta domstolarna ska dock alltid lämna redogörelse för sina bindningar.

Bestämmelser om innehållet i redogörelsen för bindningar finns i den 8 a § som infördes i tjänstemannalagen 1997. Domare ska på samma sätt som övriga tjänstemän lämna en redogörelse för sin näringsverksamhet, sitt ägande i företag och annan förmögenhet samt för sina uppgifter utanför tjänsten, sina bisysslor och sina andra bindningar som kan vara av betydelse vid bedömningen av hans förutsättningar att sköta de uppgifter som hör till den tjänst som ska tillsättas. Uppgifter som gäller ekonomisk ställning är sekretessbelagda.

Domare ska dessutom under tiden för sitt tjänsteförhållande redogöra för förändringar i sina bindningar. Redogörelsen för bindningar lämnas till justitieministeriet.

Vid domstolarna finns förutom ordinarie domare även sakkunnigledamöter eller övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla och deras ersättare, som deltar i avgörandet av vissa mål eller ärenden enligt vad som föreskrivs i lag (militära ledamöter vid allmänna domstolar, sakkunnigledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen, suppleanter vid Ålands förvaltningsdomstolen, arbets-

domstolens ledamöter med uppdraget som bisyssla samt läkarledamöter och ledamöter med uppdraget som bisyssla vid försäkringsdomstolen). De utses till uppdraget för en viss mandattid, under vilken de åtnjuter den oavsättlighet som domare garanteras i grundlagen. När de deltar i avgörandet av mål eller ärenden ingår de i domstolens domföra sammansättning och handlar under domaransvar. Domstolarnas oberoende kräver att sakkunnigledamöterna som utövare av dömande makt till sin ställning jämföras med domare.

Av en del av sakkunnigledamöterna krävs motsvarande redogörelse för bindningar som av domare. Enligt den nyligen reviderade lagen om marknadsdomstolen (99/2013) ska sakkunnigledamöterna lämna motsvarande redogörelse för bindningar som domare. I enlighet med regeringens proposition (RP 104/2014 rd) med förslag till lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen krävs detta i fortsättningen även av försäkringsdomstolens läkarledarmöter och ledamöter med uppdraget som bisyssla samt även av sakkunnigläkare som ger utlåtanden som utomstående.

Bisysslor. I tjänstemannalagen finns bestämmelser om tillståndsplikten i fråga om domares bisysslor (18 §). Domare ska på samma sätt som föredragande vid en domstol alltid ha tillstånd för en sådan bisyssla som avses i tjänstemannalagen. Tillståndet beviljas, förutom när det gäller chefsdomare, av den domstol där den domare eller föredragande som ansöker om tillståndet för bisyssla arbetar. Chefsdomare beviljas tillstånd av den högre domstol som avses i 18 § i stats-tjänstemannaförordningen (971/1994, nedan tjänstemannaförordningen).

Med bisyssla avses tjänst, avlönat arbete eller avlönat uppdrag, yrke, näring och rörelse som tjänstemannen har rätt att avsäga sig. En förutsättning för att tillstånd för bisyssla ska beviljas är att tjänstemannen på grund av bisysslan inte får bli jävig i sina uppgifter. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för opartiskheten i skötseln av tjänstemannens egentliga uppgift och inte heller annars inverka menligt på skötseln av uppgifterna.

I lagen finns inga bestämmelser som gäller ansökan om tillstånd för bisyssla. Vid högsta domstolen har man dock utarbetat anvisningar om uppgörande och behandling av ansökan i fråga om skiljemannauppdrag. De har senast kompletterats i december 2012 och kan iakttas i tillämpliga delar även vid andra domstolar. Även högsta förvaltningsdomstolen har nyligen fastställt en anvisning om bisysslor.

Domstolarnas avdelningar, ledning och administration

Enligt de s.k. organisationslagarna för domstolarna (*tingsrättslagen* 581/1993, *hovrättslagen* 56/1994, *lagen om högsta domstolen* 665/2005, *lagen om förvaltningsdomstolarna* 430/1999, *lagen om högsta förvaltningsdomstolen* 1265/2006, *lagen om marknadsdomstolen*, *lagen om arbetsdomstolen* 646/1974 och *lagen om försäkringsdomstolen* 132/2003) kan en del av domstolarna vara indelade i rättskipningsenheter vid behandlingen av mål eller ärenden. Majoriteten av tingsrätterna, hovrätterna och försäkringsdomstolen är indelade i avdelningar. Förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen är för sin del indelade i sektioner. Högsta domstolen är numera inte längre indelad i sektioner. På grund av att arbetsdomstolen är så liten är inte heller den indelad i mindre enheter.

Grund för indelning i avdelningar eller sektioner kan vara t.ex. att trygga den sakkunskap som krävs i rättskipningsärenden och smidigheten i behandlingen. Om indelning föreskrivs i domstolens arbetsordning. Dessutom har det vid tingsrätterna med ett beslut av justitieministeriets varit möjligt att grunda en avdelning även för att trygga de språkliga rättigheterna för den finsk- eller svenskspråkiga befolkningen inom ämbetsdistriktet (se närmare nedan på s. 7).

Domstolens chefsdomare placerar personalen vid avdelningarna eller sektionerna och beslutar om indelningen av dessa enligt ärendegrupper. Vid tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen är uppgifterna för chefer på mellannivå, dvs. avdelningschefer eller ordförande för sektioner,

enligt lagen tidsbundna. Chefsdomaren förordnar en domare vid den aktuella domstolen till uppdraget som chef på mellannivå för högst tre år i sänder. Till uppdraget kan förordnas en person som är utnämnd till ordinarie domartjänst och som har de personliga egenskaper som uppdraget förutsätter och ledarförmåga.

I sitt uppdrag sköter avdelningschefen eller sektionsordföranden i synnerhet den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet samt ser till att verksamheten är resultatrik. Dessutom ska han eller hon övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt. Den tjänstgörande avdelningschef eller sektionsordförande som i varje enskilt fall är äldst i tjänsten är även ställföreträdare för chefsdomaren.

Vid en domstol kan chefsdomaren bistås av en ledningsgrupp där avdelningscheferna eller sektionsordförandena ingår. Ledningsgruppen har inte självständig beslutanderätt, men i praktiken behandlas de mest betydande ärendena vid ledningsgruppens sammanträden. Vid de allra minsta domstolarna finns inte ledningsgrupp.

Vid hovrätterna och försäkringsdomstolen leds avdelningarna av en domare som utnämns till ordinarie hovrättslagman eller lagman vid försäkringsdomstolen. Hans eller hennes uppgift och ställning motsvarar avdelningschefens och sektionsordförandens uppgift och ställning.

Genom den lagreform som trädde i kraft vid ingången av juli 2011 koncentrerades befogenheten att fatta beslut om domstolens administrativa och ekonomiska ärenden, med undantag av de högsta domstolarna, till chefsdomaren. Chefsdomaren kan överföra ärenden som ingår i hans eller hennes befogenhet till en annan tjänsteman för avgörande. De administrativa och ekonomiska ärenden som kan komma upp till behandling i plenum vid hovrätten, förvaltningsdomstolen, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan vara endast lagstiftningsinitiativ eller lämnande av utlåtande i lagstiftningsfrågor, och även dessa endast om chefsdomaren beslutar att saken ska behandlas i plenum.

Arbetsdomstolens administrativa och ekonomiska ärenden behandlas vid ett samman-

tråde, som kallas för förvaltningssektionen, med presidenten som ordförande. Arbetsdomstolen har redan 2011 framfört att beslutsrätten i dessa ärenden bör överföras till chefsdomaren, på motsvarande sätt som när det gäller andra domstolar.

Tryggande av de språkliga rättigheterna

I 17 § i *grundlagen* (731/1999) föreskrivs om de språkliga rättigheterna. Enligt den ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. I *grundlagen* föreskrivs vidare skyldighet för det allmänna att se till att rättigheterna för den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningen tillgodoses.

För tryggande av de språkliga rättigheterna har *språklagen* (423/2003) stiftats, vars mål är att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det. I *språklagen* finns bestämmelser som kompletterar *grundlagen* i fråga om rätten att använda och bli hörd på det egna språket. I *språklagen* ställs krav på att myndigheterna i sin verksamhet självmant ska se till att individens språkliga rättigheter förverkligas.

Enligt *språklagen* utgör kommunerna grundenheten för den språkliga indelningen. Kommunerna är antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. Genom förordning av statsrådet bestäms vart tionde år vilka kommuner som är tvåspråkiga och vilket majoritetsspråket är samt vilka kommuner som är enspråkigt finska eller svenska. Den gällande språkliga indelningen baserar sig på *statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013–2022* (53/2013).

Myndigheterna är antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. Enspråkiga myndigheters ämbetsdistrikt omfattar enbart kommuner med samma språk och tvåspråkiga myndigheters ämbetsdistrikt kommuner som har olika språk eller minst en tvåspråkig kommun. Den språkliga statusen för en regional enhet vid en myndighet eller någon annan regional organisation bestäms enligt språkförhållandena

i dess ämbetsdistrikt. Av särskilda skäl kan enspråkiga enheter eller avdelningar inrättas för den språkliga minoriteten inom ämbetsdistriktet.

Om de regionala domstolarnas domkretsar föreskrivs genom förordningar av statsrådet (*statsrådets förordningar om tingsrätternas domkretsar* 410/2008, *om hovrätternas domkretsar* 337/2013 och *om förvaltningsdomstolarnas domkretsar* 338/2013). Grunden för indelningen i domkretsar är i fråga om tingsrätterna kommun, i fråga om hovrätterna tingsrätt och i fråga om förvaltningsdomstolarna landskap.

Enligt förordningarna om domkretsar och förordningen om kommunernas språkliga status är Esbo, Egentliga Finlands, Helsingfors, Mellersta Österbottens, Vanda, Västra Nylands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt tvåspråkiga tingsrätter. Tvåspråkiga hovrätter är Åbo, Vasa och Helsingfors hovrätt och tvåspråkiga förvaltningsdomstolar är Helsingfors, Vasa, Åbo och Östra Finlands förvaltningsdomstol. Dessutom efter reformen av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden, som trädde i kraft i början av september 2014 (lagar 75—102/2014, RP 121/2013 rd), har Tavastehus förvaltningsdomstol varit en delvis tvåspråkig domstol, eftersom domstolens behörighet i dessa ärenden är riksomfattande. Också de högsta domstolarna och specialdomstolarna, med hela landet som domkrets, är tvåspråkiga.

I 3 kap. i *språklagen* finns detaljerade bestämmelser om bestämmandet av handläggningsspråket i ett ärende. I 12—16 § i *språklagen* föreskrivs om handläggningsspråket för olika ärendegrupper. I *språklagen* finns dessutom bestämmelser om de statliga myndigheternas arbetsspråk. Enligt 26 § i *språklagen* använder statliga myndigheter som sitt arbetsspråk majoritetsspråket i ämbetsdistriktet, om det inte är ändamålsenligare att använda det andra språket eller båda språken eller av särskilda skäl ett främmande språk.

Krav som gäller domares språkkunskaper. Bestämmelserna om behörighetsvillkor för domare finns i utnämningsslagen. Förutom de allmänna behörighetsvillkoren krävs dessutom att domare har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets och

vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket eller vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket. Motsvarande språkkunskaper krävs även av domstolarnas föredragande eller beredare, tingsfiskaler och tingsnotarier som utför domstolspraktik.

Tingsdomartjänster som kräver särskilda språkkunskaper och språkavdelningar vid tingsrätterna. För att trygga de språkliga rättigheterna för befolkningsminoriteten inom en tingsrätts domkrets finns det vid tvåspråkiga tingsrätter tingsdomartjänster, för vilka det krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk (1 b § i tingsrättslagen, 12 § 2 mom. i utnämningsslagen). Det ska finnas minst en sådan domartjänst för vilka det krävs särskilda språkkunskaper (nedan språkdomeartjänst) vid varje tvåspråkig tingsrätt. I 2 a § i *statsrådets förordning om utnämning av domare* (427/2000, nedan utnämningsslagen) föreskrivs närmare hur många språkdomeartjänster det finns vid varje tvåspråkig tingsrätt. Det sammanlagda antalet sådana tjänster är 25 och de är placerade vid de tidigare nämnda åtta tvåspråkiga tingsrätterna. Om det vid tingsrätten finns färre domare med språkkunskaper som krävs för tjänst som språkdomeare än vad som föreskrivs, ledigförklaras tjänsten som språkdomeare.

På det sätt som nämnts ovan finns det specialbestämmelser i tingsrättslagen när det gäller inrättandet av en rättskipningsavdelning för att trygga de språkliga rättigheterna. Justitieministeriet fattar beslut om inrättande och indragning av en språkavdelning, när det i övrigt föreskrivs om avdelningsindelningen i tingsrättens arbetsordning. Vid en sådan avdelning används trots bestämmelserna i 14—16 § i språklagen minoritetsspråket i tingsrättens ämbetsdistrikt som handläggningsspråk. Domstolen kan även då med beaktande av parternas rätt och fördel dock bestämma att använda majoritetsspråket i ämbetsdistriktet. På motsvarande sätt är avdelningens arbetsspråk, till skillnad från 26 § i språklagen, minoritetsspråket i tingsrättens ämbetsdistrikt.

Tjänsterna som språkdomeare har inte efter reformen 2009 (lag 1751/2009, RP 45/2009 rd) varit knutna till en språkavdelning. Detta möjliggör ett flexibelt och effektivt arbete vid tingsrätten.

Behovet av specialbestämmelserna om språkavdelningar har i praktiken visat sig vara liten. En sådan språkavdelning fanns länge endast vid Egentliga Finlands tingsrätt, där de svenskspråkiga ärendena emellertid avgörs på de enligt ärendegrupper indelade avdelningarna. Vid Österbottens tingsrätt har dock nyligen inrättats en avdelning för att trygga de språkliga rättigheterna för den finskspråkiga befolkningen.

I fråga om de övriga tvåspråkiga domstolarna finns det inte specialbestämmelser om språkavdelningar eller domartjänster för vilka det krävs särskilda språkkunskaper. Vid dessa domstolar har man strävat till att förverkliga de språkliga rättigheterna genom att anställa tillräckligt med personal som är kunnig även i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen.

1.2 Den internationella utvecklingen i fråga om domares bindningar och bisysslor och lagstiftningen i utlandet

Internationella rekommendationer

Rekommendationer och anvisningar som gäller domstolarnas oberoende och ställningen för domare finns i många internationella dokument. Avsikten med dessa dokument av typen soft law är i synnerhet att trygga verkställandet av principerna för läran om den tredelade rättsstatliga makten och försäkra sig om domstolarnas och domarnas oberoende och opartiskhet. I dem finns ställningstaganden även i anknytning till domares bindningar och bisysslor. Ett gemensamt drag för dessa rekommendationer är att trots domares medborgerliga rättigheter som ingår i de mänskliga rättigheterna kan på grund av domares viktiga samhälleliga ställning deras verksamhet begränsas till viss del. Utgångspunkten är därmed den att domare både i tjänsten och utanför tjänsten ska uppträda så att respekten för domaruppdraget eller domstolsväsendets oberoende och opartiskhet inte äventyras.

I Förenta nationernas principalsamling från 1985 (*Basic Principles on the Independence of the Judiciary*) finns bestämmelser om domstolsväsendets oberoende. Med FN:s konvention mot korruption (UNCAC) som antogs 2003 strävas efter att stärka korruptionsbekämpande åtgärder och det internationella samarbete som anknyter till detta samt efter att främja ärlighet, ansvarsfullhet och en korrekt behandling av offentliga ärenden. Enligt konventionen ska konventionsstaterna fästa särskild uppmärksamhet vid oberoendet för domstolarnas och deras ledamöter, eftersom de spelar en avgörande roll i bekämpningen av korruption.

I den stadga för domare (*European Charter on the statute for judges*) som utarbetats av Europarådet 1998 finns rekommendationer om domares bindningar och bisysslor. Texten i den har även dryftats i det ställningstagande som CCJE (Consultative Council of European Judges) framförde 2002 (Opinion no. 3). Där konstateras att trots att man i olika stater förhåller sig på olika sätt till domares externa uppdrag är det gemensamma draget dock att man genom domarnas samhälleliga deltagande strävar efter att förhindra att det uppstår en mur mellan dem och det övriga samhället. CCJE har ansett det vara viktigt att domare avstår från sådana uppdrag utanför sin tjänst som begränsar deras oberoende och äventyrar opartiskheten. Domare ska använda största delen av sin tid för arbete i sin egentliga domartjänst och inte för verksamhet utanför denna.

Även Europarådets ministerkommitté har utarbetat mycket detaljerade rekommendationer om skyldigheterna för personer som sköter offentliga uppgifter och om uppförande i tjänsten och utanför den. Artikel 14–16 i den rekommendation som lämnades 2000 [Recommendation No.R (2000) 10] gäller tjänstemäns redogörelser för bindningar, uppgifter utanför tjänsten samt politisk aktivitet och medborgaraktivitet. Enligt dem ska en tjänsteman före utnämning, regelbundet under tiden för utnämningen samt alltid när uppgifterna ändras lämna en redogörelse för sådana bindningar som kan inverka på tjänsteuppdragen. En tjänsteman ska inte delta i sådan verksamhet eller ta emot ett uppdrag utanför tjänsten som kan inverka på den kor-

rekta skötseln av hans eller hennes tjänsteåligganden. För deltagande i övriga uppdrag ska det krävas anmälan och tillstånd och uppdragen får inte försvaga medborgarnas förtroende för tjänstemannens oberoende eller opartiskhet. Även i ministerkommitténs rekommendation utslutande för domare [Recommendation CM/Rec(2010)12] finns motsvarande rekommendationer i fråga om domares oberoende.

Även Venedigkommissionen (European Commission for Democracy through Law) har i sin rapport [CDL-AD(2010)004] fäst uppmärksamhet vid domarnas externa oberoende. Enligt kommissionen får en domare inte försätta sig i en sådan situation att han eller hennes oberoende eller opartiskhet kan ifrågasättas.

Dessutom har man i det internationella domarsamarbetet utarbetat rekommendationer om domarnas verksamhet. Till exempel har det inom internationella domarförbundet (The Central Council of the International Association of Judges) utarbetats *The Universal Charter of the Judge*, 1999, och i den grupp som strävar efter att stärka domstolsväsendets självständighet (Judicial Group on Strengthening Judicial Integrity) har arbetet utmynnat i *The Bangalore Principles of Judicial Conduct*, 2002, i vilka ingår motsvarande omnämningar som redogjorts för ovan i fråga om domares ställning samt den anknytande skyldigheten att undvika åtgärder som äventyrar domares opartiskhet och oberoende och försvagar folkets förtroende för domstolsväsendet.

Även Europarådets organ mot korruption (Greco) har gett Finland rekommendationer om bl.a. regleringen av domares bisysslor [se sammandraget av Grecos utvärderingsrapport, Greco Eval IV Rep (2012) 6E, nedan på s. 9].

Utländsk lagstiftning och praxis

För denna regeringsproposition sände justitieministeriet en förfrågan om domares bindningar och bisysslor samt deras offentlighet och registrering till samtliga medlemsstater i Europeiska unionen. Åtta medlemsstater svarade, utöver dem lämnade även Skottland ett eget svar. Dessutom har det nedan redogjorts

närmare för lagstiftningen i Sverige, Danmark och Norge.

I Sverige bestäms domares möjlighet att sköta bisysslor i princip utifrån samma bestämmelser som gäller övriga statstjänstemän. I den svenska tjänstemannalagen (*lag om offentlig anställning*) har det 2002 införts 7 a—7 d § där det föreskrivs om de s.k. kontrollåtgärderna i fråga om bisysslor. Bestämmelserna gäller även domare.

Enligt den allmänna bestämmelsen får inte en tjänsteman sköta något uppdrag som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan tjänstemans opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. Som arbetsgivarens skyldighet har föreskrivits att informera om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten. På motsvarande sätt ska en tjänsteman på begäran lämna uppgift om sina bisysslor. Domare ska dock göra detta på eget initiativ. En myndighet kan ålägga en tjänsteman att upphöra med en bisyssla vars skötsel står i strid med den allmänna bestämmelsen ovan. Beslutet ska fattas skriftligen och i fråga om domare fattas det av den aktuella domstolens chefsdomare. Ärenden som gäller bisysslor för underrätternas chefsdomare behandlas dock i Domarnämnden (*1 § i förordningen med instruktion för Domarnämnden*) och om bisysslor för chefsdomare vid fullföljdsdomstolarna beslutar regeringen. Besvär över beslutet kan anföras hos arbetsdomstolen.

I Danmark föreskrivs om domares bisysslor i tjänstemannalagen (17 § i *lov om tjenestemænd*) samt i lagen om rättegång (47—47 f § i *lov om rettens pleje*). Enligt tjänstemannalagen får en tjänsteman ha en bisyssla om den inte står i konflikt med de skyldigheter som tjänsten medför. I lagen om rättegång föreskrivs om de förutsättningar under vilka domare får sköta bisysslor. Systemet har reformerats genom de nya bestämmelserna i lagen om rättegång (47 a—47 f §) som trädde i kraft 2007 där det detaljerat föreskrivs om domares anmälningsskyldighet, tillståndsförfarandet för bisysslor och förutsättningarna för beviljande av tillstånd samt arvodestaket för bisysslor. Uppgifterna om bisysslor är i princip offentliga.

Ärenden som gäller domares bisysslor behandlas i bisysslonämnden (Bibeskæftigel-

sesnævnet), som beviljar tillstånd för att stadigvarande utöva en bisyssla som medför inkomster. Domarna vid hovrätterna och de högsta domstolarna behöver därutöver dock tillstånd för att ingå i vissa nämnder eller råd. Tillstånd behövs inte för ett tillfälligt uppdrag, t.ex. att vara skiljeman. En domare utses till skiljeman av chefsdomaren vid den behöriga domstolen. Parterna kan därmed inte direkt utse en viss domare till skiljeman. Nämnden publicerar årligen, som en del av sin årsberättelse, en rapport om de tillstånd som beviljats.

För domares bisysslor har även införts ett arvodestak. Domstolens chefsdomare övervakar att arvodestaket iakttas. Inkomster från bisysslor får inte i medeltal överstiga 50 % av domarens lön från huvudsysslan och de får vara högst 50 % av lönen för en domare vid högsta domstolen. Redogörelse för inkomsterna ska lämnas med tre års mellanrum. Om inkomstgränsen överstigs kan presidenten föra saken till bisysslonämnden för behandling. Domare ska årligen lämna en rapport över de bisysslor som medfört inkomster under det föregående året både när det gäller tillfälliga och bestående bisysslor. Av rapporten ska bisysslans karaktär och uppdragsgivare framgå. I bestämmelsen nämns uttryckligen att parterna i en skiljenämnd inte ska nämnas i rapporten, men att deras ombud och på vilket sätt domaren utnämnts i ärendet ska uppges. Rapporten lämnas till domstolens chefsdomare som kan ålägga domaren att även lämna uppgifter om den tid som har använts till bisysslan. Det är chefsdomarens skyldighet att lämna rapporten till bisysslonämnden för offentliggörande. Även dessa uppgifter offentliggörs som en del av bisysslonämndens årsberättelse.

Bisysslonämnden består av presidenterna för de kollegiala domstolarna, en av de övriga domstolarnas presidenter och en domare som valts av domarförbundet samt två företrädare för allmänheten.

I Norge har domstolsförvaltningen och domarnas ställning reformerats genom en delreform av domstolslagen (*domstoloven*), som trädde i kraft 2002. Samtidigt upprättades ett system för tillstånds- eller anmälningsskyldighet för domares bisysslor. Advokatverksamhet är i sin helhet förbjuden för do-

mare. I den regeringsproposition som ledde till ändringen (Ot.prp.nr.44/2000—2001) har ändringen motiverats med att tryggheten av oberoende och opartiskhet krävde mer detaljerade bestämmelser i fråga om bisysslor. Möjligheten för domare att ha bisysslor har motiverats med deras sakkännedom och behovet av att utnyttja denna sakkännedom i samhällets olika funktioner.

Vid reformen fogades ett nytt 6A kap. till domstolslagen, enligt vilket det med bisyssla avses medlemskap, uppgift eller andra engagemang i eller för ett företag, organisationer, föreningar eller statliga eller kommunala organ. Enligt paragraferna (121a—121k §) behöver en domare tillstånd till en sådan bisyssla som kan göra honom eller henne jävig eller fördröja domarens skötsel av tjänsten. Dessutom krävs tillstånd för bl.a. näringsverksamhet eller för att vara ledamot av en skiljenämnd. Tillståndet beviljas av domstolsförvaltningen (Domstolsadministrasjonen), som även registrerar bisysslorna.

För registreringen har domare skyldighet att anmäla sina bisysslor. Av anmälan ska framgå domarens namn, tjänstebestämmelse och domstol, vad bisysslan gäller, hur länge den pågår samt vem som är uppdragsgivare. Dessutom ska det uppges om kompensation betalas för bisysslan. Kompensationens belopp behöver dock inte uppges. Registeruppgifterna är offentliga och tillgängliga för alla på domstolsväsendets webbplats. De ska utplånas ur registret tre år efter det att bisysslan upphörde. Medlemskap i bl.a. politiska partier, trossamfund eller ideella föreningar registreras inte. Om registret föreskrivs i en egen förordning (*forskrift om dommeres sidskjøremål*).

I Irlands grundlag föreskrivs förutom om domares oberoende även om uppdrag utanför tjänsten. Domare får inte vara ledamot av ett organ som ingår i lagstiftningsbehörigheten eller ha en annan tjänst eller ett annat avlönat uppdrag. Detta hindrar dock inte domare från att ta emot arvoden för verk eller från att inneha hedersuppdrag eller hedersuppgifter eller arbeta i sådana uppgifter där verkställande eller lagstiftande makt inte utövas. Ett krav är dock att bisysslan inte på ett oskäligt sätt inverkar på domstolens verksamhet och att chefsdomaren beviljar tillstånd till bisysslan.

Det finns inte några andra bestämmelser om domares bisysslor eller verksamhet som skiljeman. I praktiken deltar dock inte domarna i sådan verksamhet som kan ge anledning att misstänka deras förmåga och möjlighet att agera självständigt som domare. Det finns inga särskilda bestämmelser om domardisciplin med undantag av det avsättningsförfarande som föreskrivs i grundlagen, enligt vilket domare kan avskiljas från sin tjänst även på grund av inkompetens eller olämpligt beteende.

I Österrike föreskrivs om domares bisysslor i den lagstiftning som gäller domare och tjänstemän. Domare får inte ha bisysslor som kan äventyra deras opartiskhet eller inverka menligt på skötseln av tjänsten. Domare får inte höra till de ledande organen för ett företag som eftersträvar vinst. I civilprocesslagen förbjuds dessutom domare att vara skiljeman. En domare får tjänstgöra i uppgifter som anknyter till domstolsväsendet administration, detta ska då ha en minskande inverkan på hans eller hennes arbetsvolym som domare. För en sådan uppgift krävs samtycke eller förordnande från den domstol som är arbetsgivare. Domare ska redogöra för bisysslor som medför inkomster för den domstol som är arbetsgivare. I redogörelsen ska bisysslans karaktär och den uppskattade inkomsten nämnas. Även förändringar ska anmälas. Uppgifterna om bisysslor införs i ett register som endast arbetsgivaren har tillgång till. Domare kan förbjudas att ta emot sådana bisysslor som är förbjudna enligt lagen. Vid behov kan förfarande om disciplinåtgärder inledas mot en domare.

I Litauen är domares bisysslor i princip förbjudna. Särskilt förbjudet är deltagande i politiska partiers eller övriga politiska organs verksamhet. Undervisning och övrig skapande verksamhet är dock undantagna från förbudet. Domare kan dessutom fritt delta i domstolarnas självstyrelse, och då ska hans eller hennes arbetsvolym i domstolen minskas. Domare kan dessutom delta i arbetsgrupper för lagberedning och övriga arbetsgrupper, så länge dessa inte inverkar menligt på skötseln av tjänsten och domaren meddelar chefsdomaren om arbetsgrupperna. Domaren kan dessutom företräda sitt land i vissa internationella organ. I Litauen finns en

särskild domstol som kan ingripa i domares verksamhet utanför tjänsten och ge anmärkningar eller meddela andra sanktioner.

I Portugals grundlag förbjuds domare att ta emot uppdrag utanför tjänsten om inte en särskild nämnd har gett sitt tillstånd till detta. I den lagstiftning som gäller domare förbjuds domare att arbeta vid domstolar, åklagarämbeten eller motsvarande platser där en till dem närstående person arbetar eller har arbetat. De får inte heller arbeta vid en domstol där de tidigare har varit åklagare eller inom vars distrikt de har haft en advokatbyrå. Domare får inte delta i politisk verksamhet. Även övrigt offentligt och privat avlönat arbete är förbjudet, om inte domaren har en lång tjänstledighet eller redan har gått i pension. Undantag från detta är sådan oavlönad undervisnings-, forsknings- och fackföreningsverksamhet som inte inverkar menligt på skötseln av tjänsten och för vilken nämnden beviljar tillstånd.

I Polens lagstiftning om domstolar finns detaljerade bestämmelser om domares bisysslor och bindningar. Det är tillåtet att vara föreläsare och forskare, om inte en sådan uppgift inverkar menligt på domarens skötsel av tjänsten. En domare kan även ha andra bisysslor om de inte inverkar menligt på skötseln av tjänsten eller äventyrar allmänhetens förtroende för hans eller hennes oberoende eller förmåga att vara domare. Samtliga bisysslor ska anmälas till chefsdomaren som kan förbjuda utövandet av en bisyssla, om det kan anses att bisysslan har en sådan menlig inverkan som nämns ovan. Dessutom är en del bisysslor direkt förbjudna med stöd av lagen. Sådana är t.ex. medlemskap eller ägande i kommersiella företag eller advokatverksamhet. Enligt lagstiftningen om civilprocess är det dessutom förbjudet för domare att vara skiljemän.

Domare ska lämna en redogörelse för sin ekonomiska ställning. Redogörelsen lämnas årligen till domstolens chefsdomare. Chefsdomares redogörelser behandlas av det centrala ämbetsverket. Uppgifterna är sekretessbelagda. Enligt lagen ska de lämnas för bedömning till skattebyrån i domarens hemkommun, som kontrollerar att uppgifterna i redogörelsen stämmer.

I Slovenien är det förbjudet för en domare att vara advokat och notarie, liksom även att delta i kommersiell eller annan inkomstbringande verksamhet. Domare får heller inte vara medlem av styrelsen eller något annat ledningsorgan för en juridisk person som koncentrerar sig på kommersiell verksamhet. Domare får heller inte ta emot något annat arbete som hindrar tjänsteutövningen eller försvagar oberoendet. Det är tillåtet, som i många andra länder, för domare att vara lärare eller forskare i vetenskaplig mening, om detta inte inverkar menligt på uppdraget som domare. Dylika bisysslor ska anmälas till domstolens chefsdomare, och när det gäller en chefsdomare till chefsdomaren för den högre domstolen. I det fallet att chefsdomaren anser att bisysslan är olämplig ska han eller hon överlämna ärendet för beslut av centralförvaltningsmyndigheten. Den kan förbjuda domaren att ta emot bisysslan.

I lagstiftningen har inte domares möjlighet att vara skiljemän begränsats. Domarförbundet har dock ansett att det står i strid med domares etiska regler att domare är skiljemän.

Domare som inte iakttar bestämmelserna om bindningar och bisysslor kan ges disciplinpåföljder. En domare kan ges en skriftlig varning, han eller hon kan avhållas från befordran eller så kan domarens lön innehållas. Domaren kan även förflyttas till en annan domstol eller avskiljas från tjänsten.

I Ungern föreskrivs om domares bisysslor i lagen om domares ställning och arvoden. Enligt den får domare inte höra till något politiskt parti eller delta i politisk verksamhet. Domare får delta i vetenskaplig verksamhet och utbildningsverksamhet om detta inte försvagar deras oberoende eller inverkar menligt på skötseln av tjänsten. Domare får inte höra till ledningen för ett kommersiellt företag. Det är förbjudet för domare att vara skiljemän. Domare ska redogöra för sina bisysslor och den tid som använts för dem till den domstol som är arbetsgivare. Domare har skyldighet att redogöra för sina bindningar inom en månad efter utnämningen eller det att bindningen har uppstått. Domare kan förpliktas att avsäga sig sin bindning eller bisyssla om den står i strid med de bestämmelser i lagen som nämns ovan. En domare kan

avskiljas från tjänsten om han eller hon inte iakttar beslutet. Domare har rätt att söka ändring i beslutet.

I *Förenade kungariket* får domare i princip ha bisysslor. De får dock inte bedriva advokatverksamhet eller någon annan bisyssla för vilken arvode betalas. Undantag från detta är royalty som betalas för verk. En bisyssla får inte inverka menligt på tjänstgöringen som domare. En ordinarie domare får dock inte vara skiljeman. Tjänstedomare förpliktas av justitieministeriets regler i fråga om grunderna för tjänsteförhållandet samt de etiska reglerna för domare. I dessa betonas domares oberoende, vilket anses kräva att domare inte ska delta i politisk verksamhet eller höra till de ledande organen i ett företag som eftersträvar kommersiell vinst. Reglerna förpliktar inte domare att redogöra för sina bisysslor, men i oklara fall ska de diskutera dem med chefsdomaren. Domarna övervakas även av en särskild nämnd (Judicial Conduct and Investigation Office).

Även i *Skottland* får en ordinarie domare inte ta emot arvoden för ett uppdrag utanför tjänsten, om det inte är fråga om royalty i anknytning till ett skriftligt verk. Domare utnämnda för viss tid och deltidsanställda domare får däremot fortsätta att arbeta i sin huvudsyssla. Även i Skottland styrs domares verksamhet av mycket detaljerade etiska regler. Enligt dem kan det av domare krävas avhållsamhet från deltagande i verksamhet utanför tjänsten, i synnerhet i politisk och kommersiell sådan.

Sammanfattning. Trots att samtliga EU-medlemsstater inte svarade på justitieministeriets förfrågan är det möjligt att utifrån redogörelsen ovan konstatera att man förhåller sig på olika sätt i olika länder när det gäller domares bisysslor och verksamhet som skiljemen. Gemensamt är dock betonandet av domares oberoende och självständighet samt säkerställandet av medborgarnas förtroende för domstolsväsendet. Med detta som grund är domares rätt att utöva bisysslor i någon mån begränsad och i vissa länder är bisysslorna t.o.m. nästan helt förbjudna. För övervakningen av bindningarna och bisysslorna har även införts olika registreringssystem av vilka en del är offentliga och en del avsedda

att endast användas av den domstol som är arbetsgivare.

1.3 Bedömning av nuläget

Bestämmelser om bindningar och bisysslor

Redogörelser för bindningar. Enligt utnämningsslagen ska den som föreslås bli utnämnd till en ordinarie domartjänst före utnämningen lämna en redogörelse för sina bindningar. Det ska redogöras för förändringar i bindningarna under den tid som tjänsteförhållandet pågår. Redogörelserna för bindningar bidrar till att säkerställa domarnas och domstolarnas oberoende. Det nuvarande förfarandet där redogörelserna tas emot av justitieministeriet, som framställer utnämningssärenden i fråga om ordinarie domare för republikens president, är ändamålsenligt.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen utnämner för viss tid chefsdomarna vid övriga domstolar och även övriga domare, när utnämningen görs för över ett år. Även i dessa fall ska redogörelsen för bindningar lämnas till den utnämmande myndigheten.

För att underlätta övervakningen och bedömningen vid jävssituationer finns det dessutom behov av att de uppgifter som lämnas i utnämningsskedet även lämnas till den domstol till vilken domaren utnämns. Enligt gällande lagstiftning ska även den ändringsanmälan som gäller bindningarna lämnas till justitieministeriet. Uppgifter i fråga om domares bindningar och ändringar i dem förmedlas därmed inte nödvändigtvis till de domstolar till vilka personerna har utnämnts och som därmed övervakar att en domare inte har bindningar som äventyrar hans eller hennes oberoende.

Med beaktande av det som framförts ovan är det ändamålsenligt att ändringsanmälan lämnas till domstolen i fråga i stället för justitieministeriet. På motsvarande sätt bör man även vid utnämningstillfället försäkra sig om att redogörelsen för bindningarna slutligen också kommer till arbetsgivardomstolens kännedom. Därmed har domstolen alltid de aktuella uppgifterna om bindningarna för sin personal. Detta behövs och är motiverat även med tanke på tillståndsprövningen i fråga om

bisysslor. Redogörelse för bindningar ska lämnas utan dröjsmål när orsak för detta uppkommer för att uppgifterna ska hållas uppdaterade och att avsikten med anmälningsskyldigheten ska fylla sin funktion. Av denna orsak finns det dessutom skäl att registrera bindningarna.

Bisysslor. Enligt 18 § 1 mom. i tjänstemannalagen får en tjänsteman inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd därtill. Eftersom domare och föredragande vid domstolarna inte har egentlig tjänstetid ska de alltid, i enlighet med samma moment, ha tillstånd för en bisyssla. Med bisyssla avses enligt 4 mom. i samma paragraf tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig.

Diskussionen om domares bisysslor gäller i allmänhet domarnas skiljemannauppdrag. När bestämmelserna om domares bisysslor sågs över 2001 hade 49 domare haft skiljemannauppdrag under fyra år (1994—1997) och domarna hade under den tiden meddelat cirka 100 skiljedomar (se RP 26/1999 rd). Enligt uppgifter som föreningen Oikeustoimittajat r.y. har samlat in hade under 2008—2012 sammanlagt 41 domare beviljats tillstånd för bisyssla för skiljemannauppdrag. Enligt uppgifter som fås från Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut hade under 2008—2011 en tjänstgörande domare utsetts till skiljeman i sammanlagt 36 ärenden.

Vid högsta domstolen finns fastställda anvisningar för skiljemannauppdrag. Enligt anvisningarna får man endast ha ett skiljemannauppdrag åt gången. En ledamot av högsta domstolen kan inte vara skiljeman utsedd av en part i tvisten, utan endast ordförande för skiljenämnden eller den enda skiljemannen. Vid tillståndsansökan ska till presidenten för högsta domstolen meddelas uppgifter om parterna i skiljetvisten och deras ombud, namnen på eventuella övriga skiljemän samt tvistens ekonomiska värde, om ett sådant kan anges. Presidenten har tystnadsplikt till den del som uppgifterna inte är offentliga. Motsvarande anvisningar har även utfärdats vid högsta förvaltningsdomstolen.

När bestämmelserna om domares bisysslor reformerades (RP 26/1999 rd, LaUB 5/2001 rd) gjordes en omfattande utredning över olika staters regler och praxis i anknytning till domares skiljemannauppdrag. På basis av utredningen får domare vara skiljemän i många stater med ett liknande rättssystem och en liknande rättskultur som i Finland. I samtliga övriga nordiska länder får domare vara skiljemän och de är det också i praktiken. I propositionen ansågs att det är viktigt att skiljenämnderna i Finland garanteras en nivå som tål internationell jämförelse. Denna målsättning stöds av att det till skiljenämnder oberoende av tjänst eller uppgift kan utnämnas så kompetenta personer som möjligt. I och med tillståndplikten för bisysslor kan domstolarna dessutom bättre än tidigare övervaka hur bisysslorna inverkar på skötseln av domarnas tjänsteåligganden. Vid reformen infördes även bestämmelser om sekretess i fråga om parterna i ett skiljeförfarande.

Efter denna lagreform har inget sådant framkommit som skulle medföra att domares verksamhet som skiljemän på något väsentligt sätt borde omvärderas jämfört med tidigare. Detta stöds även av resultaten av den internationella utredning som gjorts för denna proposition. Det är uppenbart att högsta domstolens anvisningar ytterligare har skapat klarhet i praxis för beviljandet av tillstånd för bisyssla.

På grund av domares särställning finns det dock skäl att ytterligare utveckla systemet så att det blir ännu mer öppet och genomskinligt. Europarådets organ mot korruption (Greco) har i sin landsrapport om Finland av den 27 mars 2013 föreslagit preciseringar i den gällande lagstiftningen om bisysslor, trots att antalet skiljemannauppdrag som domarna sköter årligen är mycket litet. Greco har kritiserat den lagstiftning som gäller domares bisysslor i synnerhet på grund av den bristfälliga insynen, storleken på de arvoden som betalas för bisysslor och den oenhetliga tillståndspraxisen. Greco har rekommenderat ett utvecklande av bestämmelserna om domares bisysslor, i synnerhet skiljemannauppdrag, genom ökad insyn och ibruktagande av gemensamma förfaranden och kriterier när det gäller beviljandet av tillstånd för bisyssla liksom ändamålsenliga begränsningar. Även

justitiekanslern har med anledning av ett klagomål i sitt avgörande av den 26 november 2012 (OKV/683/1/2012) ansett det vara motiverat att lagstiftningen om domares bisysslor ses över.

Lagutskottet betonade redan vid beredningen av tillståndsplikten för domares bisysslor förutom domares ojävighet även domares objektiva opartiskhet. Lagutskottet har konstaterat att det inte räcker med att domaren handlar opartiskt. Det krävs dessutom att parterna eller allmänheten inte ska ha någon grundad anledning att misstänkliggöra domarens opartiskhet i ett enskilt fall. Särskilt problematiska har lagutskottet ansett skiljetvister där en part har utsett domaren. Enligt utskottet kan förtroendet för domarens opartiskhet och oavhängighet minska eftersom arvoden för skiljemannauppdrag kan vara så höga att de väcker misstankar om att domaren står i tacksamhetsskuld till uppdragsgivaren. Därför krävs det en mycket återhållsam linje visavi tillstånd för bisyssla för domstolarnas rättskipningspersonal för att de rättsliga kriterierna ska kunna tillämpas som lagen förutsätter och syftet med bestämmelserna om bisyssla efterlevas i tillämpningen av lagen (LaUB 5/2001 rd).

Med beaktande av det som anförts ovan föreslås vissa ändringar i bestämmelserna om domares bisysslor. Genom dessa strävas det i synnerhet efter att öka insynen i skiljemannauppdragen och uppgifterna om de arvoden som fås för dem. Arvoden ska, på samma sätt som övriga offentliga uppgifter om bindningar och bisysslor, införas i det register över domares bindningar och bisysslor som förs av Rättsregistercentralen.

Avdelningar, ledning och administration

I justitieministeriets reformprogram för rättsvården föreslås vissa åtgärder för att effektivisera domstolarnas ledningssystem och garantera domstolarnas utvecklingsförmåga (Betänkanden och utlåtanden 16/2013, punkt 37). Enligt programmet ska antalet enheter inom domstolarna anpassas optimalt till domstolens storlek så att organisationsstrukturerna fungerar och det inte på bekostnad av

rättskipningen går åt oskäligt mycket resurser till förvaltning och ledning.

Antalet avdelningar vid hovrätterna har bestämts utifrån antalet hovrättslagmän. På samma sätt har det varit vid försäkringsdomstolen. Detta är inte ändamålsenligt och inte optimalt med tanke på en så effektiv verksamhet som möjligt vid domstolarna.

Kommittén för utveckling av domstolsväsendet föreslog i sitt betänkande (KB 2003:3) en utredning huruvida uppgifterna som chefsdomare och även övriga förmansuppgifter vid domstolarna borde vara tidsbundna. Enligt kommitténs bedömning kan tidsbundenheten medföra fördelar t.ex. i fråga om det fortsatta utvecklandet av domstolen och verksamhetens höga kvalitet. Kommittén har i sitt betänkande konstaterat bl.a. att i chefsuppgifter på mellannivå är det i princip fråga om att genom ledningsgruppen delta i den administrativa ledningen av en resultatansvarig enhet, vilket understryker betydelsen av samarbetsförmåga. Domstolarna är olika med tanke på storlek och verksamhet. På grund av detta kan det finnas olika godtagbara grunder för att byta personer i avdelningarnas eller sektionernas ledning. Under karriären kan det dessutom ske ändringar i en avdelningschefs arbetseffektivitet och motivation som talar för att han eller hon befrias från ansvarsfulla ledaruppgifter. Genom att uppgifterna görs tidsbundna blir det möjligt att vid behov byta en person i ledaruppgifter till en annan person som är mer engagerad i uppgiften. En större rörlighet och cirkulation än för närvarande kan vara nyttig med tanke på utvecklandet och förnyandet av domstolarna. Den som har tjänstgjort i ledaruppgifter kan också själv vara villig att avstå från dem.

Vid tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen är uppgifterna för chefer på mellannivå, dvs. avdelningschefer eller sektionsordföranden, tidsbundna. Detta system har fungerat bra. Denna redan tidigare iaktagna praxis infördes i lagen samband med den reform som trädde i kraft den 1 juli 2011 (se lagarna 614—619/2011, RP 280/2010 rd). Även många av de övriga högre ledaruppgifterna inom statsförvaltningen är numera tidsbundna. Utifrån en helhetsbedömning är det motiverat och ändamålsenligt att ledaruppgifterna på mellannivå även

vid hovrätterna och försäkringsdomstolen i fortsättningen är tidsbundna.

På det sätt som det har konstaterats i beskrivningen av nuläget avgörs administrativa ärenden vid arbetsdomstolen fortfarande i den kollegiala förvaltningssektionen där förutom presidenten och arbetsdomstolsrådet även företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna ingår. Vid övriga domstolar avgörs de administrativa ärendena, inklusive utnämning av övrig personal än ledamöter, av chefsdomaren ensam. Ett undantag till detta är högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, där den allmänna behörigheten hör till plenum. Att ledamöter med uppdraget som bisyssla deltar i arbetsdomstolens administration är avvikande från de övriga domstolarna och onödigt. För att minska onödigt arbete är det motiverat att beslutsrätten i dessa ärenden koncentreras till presidenten, som leder domstolen och svarar för dess resultat.

Språkliga rättigheter

Det är det allmännas plikt att se till att de språkliga rättigheterna förverkligas. Även domstolarna ska självmant se till att medborgarna har lika möjligheter att använda sitt eget språk när de sköter sina ärenden vid en domstol. I språklagen föreskrivs om bestämmandet av handläggningsspråket. Domstolen har skyldighet att vid behov utreda vilket språk den som ska höras i en sak vill använda. Domstolen ska även försäkra sig om att en part får använda sitt eget språk i domstolen.

Den rättvisa rättegång som tryggas i grundlagen innebär bl.a. rätt till en språkligt förståelig rättegång. Alla har rätt till detta utan att särskilt behöva hänvisa till språkliga rättigheter. Förverkligandet av de språkliga rättigheterna ska ses om en central del av individens rättskydd.

Den grundläggande förutsättningen för att de språkliga rättigheterna ska kunna förverkligas är tillräckliga faktiska språkkunskaper vid domstolarna. För närvarande ska det endast vid de tvåspråkiga tingsrätterna finnas en viss mängd domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen. Förverkligandet av de språkliga rättigheterna ska dock tryggas på motsvaran-

de sätt även vid alla de övriga domstolarna. Därmed ska det genom lagstiftning säkerställas att det även vid de tvåspråkiga hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt även vid specialdomstolarna vid behov kan finnas domartjänster för vilka det krävs utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen. Synnerligen viktigt är detta vid de domstolar där en ansenlig del av befolkningen inom domkretsen är svenskspråkig eller inom vars område det finns ett starkt kulturellt språkarv.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

2.1 Revidering av bestämmelserna om bindningar och bisysslor

På basis av de grunder som framförs ovan i punkten om bedömning av nuläget föreslås i propositionen att bestämmelserna om domares redogörelse för bindningar och bisysslor ändras.

Genom ändringarna strävas efter att öka öppenheten och förtroendet för domstolsväsendet. Målet är att underlätta tillgängligheten i fråga om de offentliga uppgifterna om bindningar och bisysslor och därmed öka öppenheten i domstolarnas verksamhet, dock utan att äventyra integritetsskyddet för domares eller parterna i ett skiljeförfarande. Genom grundandet av registret över domares bindningar och bisysslor strävas även efter att förverkliga de målsättningar och principer som ingår i Statsrådets principbeslut om främjande av tillgängligheten till och vidareutnyttjandet av datamaterial från den offentliga sektorn av den 3 mars 2011 och slutrapporten ”Principer och praxis för utlämnande av den offentliga sektorns information” (Finansministeriets publikation 2/2012) från den arbetsgrupp som följde, dvs. arbetsgruppen för främjandet av tillgängligheten och utnyttjandet av offentliga dataarkiv. I dessa krävs bl.a. att den information som finns i elektronisk form hos myndigheterna inom den offentliga förvaltningen med beaktande av de begränsningar som gäller överlåtelse och övriga begränsningar i största möjliga omfattning ska vara tillgänglig för medborgarna, företagen, forskningen, utbildningen och hela sam-

hållet. Informationen ska i första hand lämnas avgiftsfritt.

Redogörelser för bindningar. De bestämmelser som gäller redogörelser för bindningar motsvarar i princip de gällande, men de preciseras jämfört med nuläget. Om innehållet i redogörelsen för bindningar föreskrivs fortsatt i 8 a § i tjänstemannalagen och om domares skyldighet att redogöra för sina bindningar i 14 och 19 § i utnämningsslagen. Den redogörelse som ska lämnas före utnämning ges även i fortsättningen till justitieministeriet. Uppgifterna ska dock lämnas till kännedom även till den domstol som domaren utnämns till. Genom denna ändring är avsikten att förbättra domstolarnas möjligheter att följa upp sina ledamöters bindningar. I de fall när utnämningssbefogenheten finns hos högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen ska redogörelsen lämnas till den aktuella högsta domstolen och vidare till den domstol vars tjänst utnämningen gäller.

Förändringar i bindningarna ska i stället för till justitieministeriet meddelas till den domstol där domaren arbetar. Chefsdomarna lämnar dock redogörelsen till den högre domstolen. Denna ändring ska anses vara motiverad eftersom det inte hör till justitieministeriets befogenhet att vidta åtgärder på basis av sådana redogörelser för bindningar som lämnas under den tid som tjänsteförhållandet pågår. Däremot ska domstolens chefsdomare ha möjlighet att övervaka sin personals bindningar. Redogörelsen ska dessutom på begäran lämnas till den aktuella domstolen eller justitieministeriet.

Det är domarens skyldighet att meddela uppgifterna om bindningarna till det register som förs av Rättsregistercentralen (se nedan).

Redogörelse för bindningar krävs även av domstolarnas sakkunnigledamöter, ledamöter med uppdraget som bisyssla och militära ledamöter samt deras ersättare. Även uppgifterna om dessa personer införs i registret. Detta är motiverat eftersom de som ledamöter av domstolens sammansättning vid avgörande är i en ställning som motsvarar domarens, varmed det av dem krävs motsvarande oberoende och opartiskhet som av domare. En sakkunnigledamot av marknadsdomstolen ska enligt 6 § 4 mom. i lagen om marknadsdomstolen lämna en redogörelse för sina

bindningar enligt 14 § i utnämningsslagen. Motsvarande bestämmelser har även föreslagits i 4 § 4 mom. och 5 § 4 mom. i lagen om försäkringsdomstolen (RP 104/2014 rd). Det är motiverat att även högsta förvaltningsdomstolens och förvaltningsdomstolarnas sakkunnigledamöter, Ålands förvaltningsdomstolens suppleanter, arbetsdomstolens ledamöter med uppdraget som bisyssla och de militära ledamöterna av de allmänna domstolarna förpliktas att redogöra för sina bindningar på motsvarande sätt. Däremot krävs ingen redogörelse av nämndemän.

Bisysslor. Såsom det har konstaterats ovan är det viktigt att bevara domares möjlighet att delta i den samhällseliga verksamheten med tanke på deras särskilda sakkännedom. För att i Finland kunna erbjuda ett skiljeförfarande som tål internationell jämförelse krävs att bl.a. även domare kan vara verksamma som skiljemän. Det kan inte heller anses vara befogat att rätten att vara skiljeman begränsas till att gälla endast en del av domarna. Möjligheten att vara skiljeman kan även antas ha någon sorts inverkan på hur attraktiva domaruppdragen är.

En korrekt skötsel av domarens tjänsteåligganden ska alltid stå i främsta rummet, varför bisysslor och i synnerhet skiljemannauppdrag ska ha klara och godtagbara gränser. Av denna orsak föreslås vissa ändringar i fråga om de bestämmelser som gäller bisysslor för domare och föredragande vid domstolar.

Det föreslås att det i tjänstemannalagen införs specialbestämmelser om bisysslor för domare och föredragande vid domstolar. I lagen införs bestämmelser, i enlighet med rådande praxis, att en domare inte får vara skiljeman utsedd endast av den ena parten i en skiljetvist. Därmed undgår man problematiska situationer när det ska bedömas om det är fråga om ett förhållande som i och med skiljeförfarandet uppkommit mellan domaren och en part i skiljeförfarandet som innebär jäv i en senare rättegång. En domare kan alltså i enlighet med gällande högsta domstolens anvisningar endast vara ordförande i ett skiljeförfarande eller skiljeman utsedd av båda parterna.

De uppgifter om parterna i en tvist som behandlas av en skiljenämnd som lämnas i samband med ansökan om tillstånd för bi-

syssla är även i fortsättningen sekretessbelagda enligt 18 § 5 mom. i tjänstemannalagen. Sekretessen är befogad för att skydda intressena för parterna i skiljetvisten. Målet med förfarandet är att trygga den möjlighet för parterna som ingår i avtalsfriheten att avgöra sin tvist utan offentlighet. Både den internationella praxisen och de allmänna principerna för skiljeförfarande talar för sekretess för uppgifterna om parterna. Även lagutskottet har vid beredningen av den gällande lagstiftningen ansett att det till denna del föreligger tillräckligt vägande skäl för sekretess (LaUB 5/2001 rd). Sökanden ska dock lämna uppgift om parterna i tvisten till domstolens chefsdomare, vilket motsvarar den praxis som redan nu tillämpas vid högsta domstolen.

Dessutom föreslås att uppgifterna om parternas biträden i tvisten som behandlas av en skiljenämnd ska vara offentliga. I fråga om detta införs en preciserande bestämmelse i 18 § 5 mom. i tjänstemannalagen. Med förslaget strävar man till att öka medborgarnas förtroende för domstolsväsendet i och med att uppgifterna om de aktörer som inverkar på valet av skiljeman, dvs. biträdena, är offentliga. Enligt förslaget kan en domare endast vara ordförande i skiljenämnden eller den enda skiljemannen. Ordföranden för skiljenämnden väljs i allmänhet gemensamt av de skiljemän som parterna i tvisten utsett eller av en oberoende aktör, t.ex. Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut. En ensam skiljeman utses gemensamt av båda parterna i tvisten eller av en oberoende aktör, i praktiken oftast av skiljedomsinstitutet. I sitt uppdrag är en sådan skiljeman inte beroende av någondera parten och jäv i en senare eventuell rättegång kan i praktiken inte uppstå. Trots detta kan man genom offentlighet av uppgifterna om biträdena för parterna i tvist som behandlas av en skiljenämnd öka genomskinligheten för de uppgifter som gäller domarnas skiljemannauppdrag och därmed främja öppenheten i domstolarnas verksamhet. Offentligheten gäller dock inte de biträden som är anställda av en part i skiljetvisten, eftersom offentliggörande av dessa uppgifter oundvikligen även skulle leda till att uppgifterna om parten blir offentliga.

Det föreslås att en bestämmelse om offentlighet för de arvoden som fås för bisysslor införs i lagen, enligt vilken de inkomster som har fått från bisysslor årligen ska anmälas till domstolen. Anmälan behöver dock inte göras om det sammanlagda arvodesbeloppet för bisysslorna har varit högst 10 000 euro per år. Redogörelsen ska lämnas kalenderårsvis senast i maj följande år, varmed uppgifterna lätt kan fås ur skatteförslaget. Redogörelsen ska lämnas till den domstol som är arbetsgivare. Chefsdomarna lämnar dock redogörelsen till den högre domstolen. Högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens president lämnar redogörelsen till sin domstol. Skyldigheten att redogöra för biinkomster bidrar till att förbättra chefsdomarens möjlighet att övervaka bindningarna för sin personal och hur de inverkar på skötseln av tjänsteåliggandena. Även dessa uppgifter är offentliga och de ska registreras.

Uppgiften som sakkunnigledamot, annan ledamot med uppdraget som bisyssla och militär ledamot har redan i sig karaktären av bisyssla. Betydelsen av en sakkunnigledamots huvudsyssla och eventuella övriga bisysslor i förhållande till att tjänstgöra i uppdraget bedöms enbart utifrån redogörelserna för bindningar. Tillstånd för bisyssla krävs därmed inte av dem.

Registret över bindningar och bisysslor. Över bindningarna för domstolarnas ledamöter och deras bisysslor samt de inkomster från bisysslorna som omfattas av anmälningsplikten ska ett offentligt register föras. Registeransvarig är Rättsregistercentralen. I registret införs även de tillstånd för bisyssla som beviljats föredragande. I registret kan även införas uppgifter som enligt tjänstemannalagen är sekretessbelagda, dvs. uppgifter om parterna i en skiljetvist samt domares ekonomiska ställning. Registreringen minskar justitieministeriets och domstolarnas administrativa arbete samt gör det lättare för allmänheten att få information när uppgifterna finns att tillgå centralt hos en och samma myndighet.

Bestämmelser om registret över bindningar och bisysslor föreslås i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (nedan registerlagen). Skyldighet att till anmäla de uppgifter till registret som preciseras ovan

i fråga om bindningar har för egen del domare och sakkunnigledamöter och i fråga om bisysslor den domstol som har beviljat tillståndet för bisyssla. Med undantag av chefsdomare är det fråga om den domstol där domaren arbetar. Arvoden som betalats för bisysslor ska var och en själv anmäla för registrering.

I praktiken lämnas registeruppgifterna genom att de införs i ett elektroniskt system, varifrån uppgifterna förs över till registret över domares bindningar och bisysslor. Systemet ska användas vid alla domstolar. Rätt att använda systemet ska åtminstone alla domare och föredragande samt chefsdomaren och vid behov även de som utsetts av chefsdomaren och arbetar i domstolens administration ha. Därmed kan en domare som redan arbetar vid en domstol och som föreslås bli utnämnd till en annan domartjänst redogöra för sina bindningar via systemet. På grund av att justitieministeriet föredrar utnämningssärendena för republikens president och på grund av utnämningarna på viss tid ska även justitieministeriet och de högsta domstolarna ha rätt att läsa uppgifterna. Uppgifterna lämnas direkt ur systemet till den domstol till vilken domaren utnämns. Om den som ska utnämnas är en person som står utanför domstolsväsendet och som inte har rätt att använda systemet, kan uppgifterna lämnas med den av finansministeriet fastställda pappersblankett som används för närvarande. Detsamma gäller för sakkunnigledamöterna. Redogörelserna på papper kan införas i systemet vid den domstol till vilken personen utnämns, eller i sista hand vid Rättsregistercentralen, dit uppgifterna enligt lagen ska lämnas för registrering. Avsikten är dock att i framtiden ska även dessa redogörelser kunna antecknas direkt i systemet via ett medborgarkonto eller någon motsvarande anslutning.

För att domstolarna ska få de uppgifter som behövs om personalens bindningar, är den som utnämns till domare eller sakkunnigledamot enligt lagen skyldig att lämna redogörelsen även till den domstol som är arbetsgivare. När redogörelsen antecknas direkt i registersystemet kan den förmedlas elektroniskt både till den utnämmande myndigheten och till den domstol som är arbetsgivare.

Systemet är inget ärendehanteringssystem, dvs. tillstånd för bisyssla beviljas inte genom systemet. Den domstol som beviljat tillståndet ser till att uppgifterna om bisysslan införs i registret. Det är dock varje domares eller föredragandes eget ansvar att registrera uppgifterna om de arvoden för bisysslor som han eller hon har fått. Systemet möjliggör att uppgifterna lämnas på det sätt som krävs i lagen både till domstolens chefsdomare och registret över domares bindningar och bisysslor.

Alla har rätt att få uppgifter om och kopior av uppgifterna i registret till den del som de är offentliga. Uppgifterna ska vara tillgängliga i det allmänna datanätet på samma sätt som t.ex. riksdagsledamöternas bindningar och redovisningar över valfinansiering är för närvarande. Till domstolar och justitieministeriet kan uppgifterna också lämnas ut genom en teknisk anslutning. Genom användarbehörighet kan man försäkra sig om att endast chefsdomare, och vid behov den kanslipersonal som chefsdomaren har bestämt, har tillgång till sekretessbelagda uppgifter.

Vid lämnande av uppgifter iakttas i övrigt vad som föreskrivs i *lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet* (621/1999). Om rätten att kontrollera egna uppgifter som införts i registret samt om frågor som gäller behandlingen och skyddet av personuppgifterna föreskrivs i *personuppgiftslagen* (523/1999).

Uppgifterna ska utplånas ur registret och det allmänna datanätet tre år efter det att bindningen eller bisysslan upphörde. Den registrerade är skyldig att själv se till att ändringar meddelas tidsenligt.

2.2 Tidsbegränsning i fråga om chefsuppgifter på mellannivå vid hovrätterna och försäkringsdomstolen

Uppgiften som avdelningschef är mycket viktig med avseende på att domstolarnas rättsskipningsverksamhet ska vara smidig och resultatrik. Syftet är att domstolarnas förvaltnings- och ledningssystem ska möjliggöra en så effektiv och resultatgivande verksamhet som möjligt för domstolarna. I propositionen föreslås att tjänsten som lagman som chef för

rättskipningsavdelningen slopas vid hovrätterna och försäkringsdomstolen. Till uppgiften som avdelningschef utnämns för viss tid en ordinarie domare vid den aktuella domstolen med iakttagande av det ansökningsförfarande som bestämts i lag.

Det är fråga om en ledaruppgift och inte en särskild ledartjänst vid domstolen. Uppgiftens tidsbundenhet försvagar inte domares grundlagsenliga rätt att kvarstå i tjänsten, eftersom den domare som förordnas till uppgiften har ordinarie domartjänst vid den aktuella domstolen.

En hovrättspresident eller på motsvarande sätt försäkringsdomstolens överdomare förordnar en domare till avdelningschef för högst tre år i sänder. Innehållsmässigt består avdelningschefens specialuppgifter närmast av arbetsledning. Det kan antas att just chefsdomaren tack vare sin ställning och erfarenhet har goda förutsättningar att bedöma ledarförmågan och förmågan att klara av ledaruppgiften i fråga hos de domare som är intresserade av uppgiften. För chefsdomarens utnämning befogenhet talar dessutom även hans eller hennes ansvar för hela enhetens verksamhet.

Som det redan framförts ovan har det system som redan nu används vid tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen, och som nu föreslås för hovrätterna och försäkringsdomstolen, visat sig vara flexibelt och fungerande. Fördelen med systemet är även den att i och med systemet är antalet avdelningar vid hovrätterna och försäkringsdomstolen inte längre knutet till antalet lagmanstjänster. Med detta betonas domstolarnas makt att själva bestämma hur de organiserar sin verksamhet och det möjliggör större flexibilitet i organisatoriska förändringar än för närvarande. Som en ytterligare fördel av reformen kan det anses vara att tidsbundenheten för chefsuppgifterna på mellannivå möjliggör att fler domare får arbeta med ledaruppgifter. Detta ökar förutom domarkarriärens attraktivitet även gruppen kompetenta sökande till uppgiften som chefsdomare när allt fler domare kan skaffa sig ledarförmåga och ledarerfarenhet i uppgiften som avdelningschef.

Förslaget innebär att det inte längre är möjligt att söka uppgiften som avdelningschef

vid en hovrätt eller försäkringsdomstolen direkt utifrån. En person som varit avdelningschef vid en tingsrätt kan t.ex. inte längre bli utnämnd direkt till avdelningschef vid en hovrätt. Detsamma gäller för sökanden som står utanför domstolsväsendet. Reformen begränsar åtminstone till synes därmed kretsen av sökande. Det bör även beaktas att en kompetent person utanför domstolen som är intresserad av uppgiften som avdelningschef kan t.ex. av en hovrätt utnämnas till hovrättsråd, och i den tjänsten kan personen om han eller hon så önskar söka sig till uppgiften som avdelningschef på viss tid.

I praktiken är förändringen inte betydande, eftersom uppgifterna som chef på mellannivå klart oftare blir lediga i och med att de är tidsbundna. För försäkringsdomstolen torde förändringen vara mindre än för hovrätterna, eftersom det till lagman vid försäkringsdomstolen tillsvidare inte har utnämnts andra än domare vid försäkringsdomstolen. Även vid hovrätterna har man i allmänhet avancerat till lagman vid hovrätten från tjänsten som hovrättsråd. Som helhet kan inte begränsningen av kretsen av sökande anses vara en sådan omständighet som innebär att den föreslagna reformen inte bör genomföras.

Med stöd av det som konstaterats ovan föreslås i propositionen att det i hovrättslagen och lagen om försäkringsdomstolen införs bestämmelser som motsvarar bestämmelserna för andra domstolar i fråga om avdelningschefens uppgifter, behörighetsvillkor för uppgiften, förordnande till uppgiften samt återkallande av förordnande liksom mandatperiodens längd. För lönetillägget för uppgiften som avdelningschef avtalas i tjänstekollektivavtalet på motsvarande sätt som när det gäller övriga domstolar.

Under övergångsperioden kan till uppgiften förordnas även en hovrättslagman eller en lagman vid försäkringsdomstolen, i vilkas tjänster det efter lagens ikraftträdande inte längre ingår att vara avdelningschef. Om deras tjänstgöring som domare vid hovrätten och försäkringsdomstolen samt i övrigt om deras ställning föreskrivs i övergångsbestämmelserna. Eftersom ledarförmåga har varit ett behörighetsvillkor för tjänsten i fråga ska det även efter lagens ikraftträdande ordnas ledaruppgifter för lagmän.

2.3 Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Propositionens syfte är att förverkliga befolkningens språkliga rättigheter genom att ta i bruk språkdomartjänster förutom vid tingsrätterna även vid övriga domstolar. I propositionen föreslås att det även vid övriga tvåspråkiga domstolar än tingsrätter kan finnas domartjänster för vilka det krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domstolens domkrets samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk.

Vid de högsta domstolarna är det på grund av att utnämningförfarandet avviker från de övriga domstolarna möjligt att beakta även de språkliga behoven vid domarutnämningar. På grund av detta gäller lagstiftningen inte domarna vid de högsta domstolarna. I praktiken kan bestämmelserna inte heller gälla arbetsdomstolen, eftersom det förutom presidenten där finns endast en tjänst som arbetsdomstolsråd.

Vid marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen liksom vid tvåspråkiga hovrätter och förvaltningsdomstolar kan det däremot finnas behov av språkdomartjänster. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det om hur många språkdomartjänster det ska finnas vid varje tvåspråkig domstol. Till skillnad från tingsrättslagen föreskrivs det för övriga domstolar inte om minimiantalet språkdomartjänster, utan antalet baserar sig på behovsprövning från fall till fall. Detta är motiverat eftersom antalet ärenden som behandlas på befolkningsminoritetens språk inom domkretsen vid en del av domstolarna kan vara så litet att det inte finns behov av en språkdomartjänst. För att säkerställa att antalet specialtjänster motsvarar det faktiska behovet föreslås det att justitieministeriet innan förordningen föredras för statsrådet ska höra högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen om behovet av tjänsten.

Enligt den utredning som justitieministeriet har fått från domstolarna är behov av tjänster som språkdomare följande: Åbo hovrätt 3, Vasa hovrätt 2, Helsingfors hovrätt 4, Helsingfors förvaltningsdomstol 2, Tavastehus

förvaltningsdomstol 1, Vasa förvaltningsdomstol 3, Åbo förvaltningsdomstol 1 och Östra Finlands förvaltningsdomstol 1. Vid marknadsdomstolen kan det finnas 1 tjänst och vid försäkringsdomstolen 1.

Bestämmelserna gäller endast tjänster för lagfarna domare. Därmed tillämpas de inte på tjänsterna för marknadsrättsingenjör eller den förvaltningsrättsdomare vid Vasa förvaltningsrätt som är förtrogen med tekniska eller naturvetenskapliga området. Med tanke på tryggheten av de språkliga rättigheterna måste det anses vara tillräckligt att kraven på särskilda språkkunskaper begränsas till att gälla endast de domare som är ordförande för en sammansättning. På motsvarande sätt föreskrivs det för tingsrätter att det i behörighetsvillkoren för jordrättsingenjörer vid de tingsrätter som är jorddomstolar inte ingår några särskilda krav på språkkunskaper. I övrigt är kraven på språkkunskaper för icke lagfarna ledamöter likadana som kraven på språkkunskaper för lagfarna domare.

Bestämmelserna gäller inte heller chefsdomare, då det av dem krävs utmärkta kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets.

Genom propositionen grundas inte fler domartjänster. Vissa domartjänster är heller inte permanenta språkdomartjänster, utan när en domartjänst ska tillsättas bedöms det alltid särskilt hurudana språkkunskaper som behövs för den tjänst som ska förklaras ledig att sökas. När det genom förordning av statsrådet föreskrivits om antalet språkdomartjänster vid en domstol och en tjänst ska tillsättas vid domstolen, och det där finns personer som uppfyller sådana krav på språkkunskaper som understiger de särskilda kraven på språkkunskaper, ska tjänsten förklaras ledig att sökas som språkdomare. Vid bedömningen av om det föreskrivna antalet uppfylls beaktas både ordinarie domare och domare utnämnda för viss tid. I annonsen om den lediga tjänsten ska det uppges om utnämning till tjänsten kräver sådana språkkunskaper som föreskrivs i 12 § 1 mom. eller 2 mom. i utnämningsslagen. Också domarförslagsnämnden och den utnämmande myndigheten ska sträva efter att säkerställa att det vid domstolarna finns ett tillräckligt stort antal domare

som uppfyller de särskilda behörighetsvillkoren som gäller språkkunskaper.

Eftersom behovet av språkavdelningar vid tingsrätterna i praktiken har visat sig vara litet, kan man inte se att det finns något stort behov av att grunda sådana avdelningar heller vid övriga domstolar. Med tanke på en effektiv verksamhet vid domstolarna är det inte ändamålsenligt att inrätta avdelningar med mycket liten personal, trots att man på detta sätt strävar efter att främja tjänstemännens kunskap i minoritetsspråket. Därmed är det inte motiverat att utsträcka bestämmelserna om inrättande av språkavdelningar motsvarande dem i tingsrättslagen till att gälla även övriga domstolar. Dessutom är avsikten att utreda behovet av eventuella ändringar av bestämmelserna om språkavdelningar vid tingsrätterna i samband med beredningen av domstolslagen.

När det gäller att trygga den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter är det mest väsentliga att det vid domstolarna finns tillräckligt med domare och övrig personal som kan svenska. Denna målsättning kan stödjas genom att göra det möjligt att placera de domartjänster för vilka det krävs särskilda språkkunskaper vid sådana domstolar där tjänsterna verkligen behövs.

Myndigheternas skyldighet att främja förverkligandet av de språkliga rättigheterna betyder bl.a. att personalens språkkunskaper ska utvecklas och underhållas t.ex. genom att erbjuda utbildning. Domstolens chefsdomare ska dessutom även annars se till att det vid tvåspråkiga domstolar förutom domare finns tillräckligt med föredragande, tingsnotarier samt kanslipersonal som kan finska och svenska.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inte betydande ekonomiska konsekvenser. Ändringar genomförs enligt anslag och antalet årsverke som ingår i rambeslut om statsfinanserna och stadsbudgeter. Propositionen orsakar inte statsfinansiella anslagskonsekvenser.

Registret över domares bindningar och bisysslor

Kostnaderna för upprättandet av det register över domares bindningar och bisysslor vid Rättsregistercentralen som föreslås i propositionen är uppskattningsvis 25 000 euro. Underhållskostnaderna för registret är inte betydande. Genom en teknisk anslutning kan domstolarna själva lagra uppgifter i registret och söka fram uppgifter ur det. Detta bedöms inte medföra extra arbete i någon avsevärd omfattning.

Med tanke på uppdateringen av registeruppgifterna är det ändamålsenligt att domarna (år 2013 ca 950) när registerlagen trätt i kraft ska anmäla sina bindningar till registret under en viss övergångsperiod. Också sakkunnigledamöterna (sammanlagt ca 350) ska lämna de registeruppgifter som föreskrivs. I fortsättningen kommer redogörelserna för bindningar i huvudsak i samband med nya domarutnämningar, som årligen är ca 200. Utöver detta kommer sakkunnigledamöternas redogörelser, beroende av domstol, med 2–5 års mellanrum. Endast några tiotal ändringsanmälningar har tillsvidare inkommit per år. Domarna för själva in uppgifterna i systemet och därifrån förmedlas de automatiskt både till dem som behandlar redogörelserna och till registret. Avsikten är att systemet ska möjliggöra att även sakkunnigledamöterna för in sina bindningar direkt i systemet. Därmed orsakar registreringen inte extra administrativt arbete i någon betydande omfattning.

Även de tillstånd för bisyssla som beviljas domare och föredragande ska registreras. Det finns inga exakta uppgifter om hur många tillstånd för bisyssla som beviljas årligen att tillgå. I praktiken har en stor del av rättskipningspersonalen inga bisysslor alls, medan vissa kan ha fler sådana. Om den kalkylerade utgångspunkten är att varje domare och föredragande har t.ex. en bisyssla per år så är antalet anmälningar ca 1 300 i året. Dessutom ska beloppet för arvoden som betalats för bisysslorna anmälas årligen. Med beaktande av den nedre gränsen för arvoden som omfattas av anmälningsskyldigheten torde anmälningar göras i huvudsak när en domare har fått arvode för ett skiljemannauppdrag. Domare

har i medeltal haft sammanlagt ca tio skiljemannauppdrag per år. Därmed förblir den arbetsvolym som orsakas av registreringen av tillstånd för bisyssla eller arvoden för bisysslor som helhet ganska liten.

Ledningen på mellannivå

SlopanDET av tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen innebär besparingar. För närvarande finns det sammanlagt 18 lagmän vid hovrätterna och 3 vid försäkringsdomstolen. Beloppet av inbesparingen är beroende av om tjänsterna som lagman ändras till andra tjänster eller om de dras in. Skillnaden mellan en tjänst som lagman och en annan domare vid en hovrätt eller försäkringsdomstolen inklusive bikostnader är beroende av tjänst cirka 10 000—20 000 euro per år. Därmed är besparingarna om tjänsterna ändras till andra domartjänster ca 200 000—400 000 euro per år. Inbesparingarna är större om tjänsterna dras in.

Övergångsperioden kommer dock att bli mycket lång eftersom tjänster kan dras in eller ändras till andra tjänster endast när de blir lediga. För närvarande innehåser nästan alla 21 tjänster som lagman av en ordinarie tjänsteinnehavare. Utöver detta beräknas ca hälften av minimibeloppet av inbesparingarna (100 000 euro) vara tillgängliga för de ledningstillägg som betalas till personer som tjänstgör i tidsbundna tjänster som chefer på mellannivå (5 eller 10 % av grundlönen inklusive erfarenhetstillägg). I det fallet att det till avdelningschef utses en person som är utnämnd till en tjänst som lagman, och som redan på grund av sin tjänst tillhör en högre löneklass, ska inte s.k. ledningstillägg betalas särskilt till honom eller henne. Med beaktande av det som framförts ovan är beloppet av den direkta kalkylerade inbesparingen inte betydande. Genom ledande och en ändamålsenlig organisering av avdelningsindelningen är det dock möjligt att effektivisera domstolarnas verksamhet.

Språkdomartjänster

Med propositionen eftersträvas inte en ökning av antalet domartjänster. Behovet av språkdomartjänster bedöms separat för varje

domstol. På basis av detta föreskrivs genom förordning av statsrådet om minimiantalet sådana tjänster vid varje domstol (förordningsutkast 2). I de tvåspråkiga hovrätter och förvaltningsdomstolar samt specialdomstolar där det finns ett sådant behov, kan lediga domartjänster i praktiken förklaras lediga att sökas som språkdomartjänster. Detta kräver i praktiken att det vid domstolen i fråga inte ännu finns ett tillräckligt antal domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen.

Propositionen har därmed inga ekonomiska konsekvenser.

3.2 Andra konsekvenser

Ibruktageandet av registret över domares bindningar och bisysslor kommer att förbättra tillgängligheten när det gäller uppgifterna om tillstånd för bisyssla och redogörelser för bindningar. En effekt av systemet är även att offentligheten ökar och att domstolarnas oberoende betonas. Den föreslagna registreringssystemet avviker inte betydligt från andra Nordiska länder. Detta bedöms inte ha stora effekt till antalet de skiljeförfaranden som sker i Finland.

Som det har redogjorts för ovan kommer tjänsterna som lagman vid hovrätten och försäkringsdomstolen på lång sikt att slopas. Den som har utnämnts till en sådan tjänst innan lagen träder i kraft har rätt att kvarstå i sin tjänst, men han eller hon förordnas nödvändigtvis inte längre till tjänsten som avdelningschef för viss tid. I en sådan situation ska dock andra ledaruppgifter ordnas för en lagman. På grund av tidsbundenheten medför utnämningarna till chefsuppgifter på mellannivå i någon mån extra administrativt arbete vid hovrätterna och försäkringsdomstolen. Detta kan dock anses vara motiverat, eftersom tidsbundenheten samtidigt medverkar till en effektivisering av domstolarnas verksamhet och ledningssystem.

Samtidigt minskar slopanDET av tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen arbetet för domarförslagsnämnden. Det kan även minska de tidsbundna utnämningarna av domare, eftersom t.ex. till hovrättslagman i allmänhet ett hovrättsråd har utnämnts med den följd att först har en

tjänst som hovrättsråd i den högre löneklassen tillsatts och sedan en i den lägre löneklassen, och under utnämningsprocessen har båda tjänsterna skötts på viss tid. Utnämningsprocessen för en domarutnämning tar i allmänhet minst ett halvt år.

Genom propositionen strävas även efter att förbättra medborgarnas möjlighet att vid tvåspråkiga domstolar få service på både finska och svenska. I och med förslaget kan likställdheten mellan de olika språkgrupperna säkerställas bättre än för närvarande. Jämsides med tryggheten av de språkliga rättigheterna förbättrar förslaget även rättssäkerheten. Eftersom special språkkunskap ska vara en behörighetskrav, kan förslaget knappa in möjligheterna för finskspråkiga jurister att avancera i sin karriär. Med beaktande av antalet tjänster effekt ska inte vara omfattning.

4 Beredningen av propositionen

Denna regeringsproposition baserar sig på betänkandet av Arbetsgruppen för domstolslagen, som justitieministeriet tillsatte den 22 november 2011 för att se över lagstiftningen om domstolar (Betänkanden och utlåtanden 26/2014). Arbetsgruppen för domstolslagen hade till uppgift att utarbeta ett förslag till lag om domstolar och domare i form av en regeringsproposition, enligt vilken den centrala lagstiftningen som gäller domstolar och deras personal lyfts upp på lagnivå. Förordningar ska inte längre utfärdas och de föreskrifter om domstolarnas förvaltning och arbete som inte kräver bestämmelser på lagnivå ska tas in i domstolarnas arbetsordningar. Avsikten var att den nya lagen så heltäckande som möjligt ska ersätta de många separata bestämmelserna om domstolar och domare och att den ska beakta de krav som ställs i grundlagen och i människorättskonventionerna. Betänkandet från arbetsgruppen för domstolslagen sändes på remiss till över 100 instanser (Betänkanden och utlåtanden 44/2014).

På basis av remissvaren beslöt justitieministeriet att beredningen av domstolslagen fortsätter inom ett projekt som grundas för detta på så sätt att regeringens proposition till domstolslag och lagstiftning som har sam-

band med den kan lämnas till regeringen hösten 2015. Domstolslagen och de anknyttande ändringarna i lagstiftningen kan på grund av de verkställighetsåtgärder som de kräver träda i kraft tidigast i mitten av 2016.

Vissa av förslagen från arbetsgruppen för domstolslagen förs dock som mera brådskande framåt enligt en snabbare tidtabell. Sådana sakkomplex är de förslag som ingår i denna regeringsproposition om justering av lagstiftningen om bindningar och bisysslor, tidsbundenhet för uppgiften som avdelningschef vid hovrätterna och försäkringsdomstolen samt förslaget om placering av språkdomartjänster även vid andra tvåspråkiga domstolar än tvåspråkiga tingsrätter.

Både justitiekanslern och Greco har krävt en ändring av bestämmelserna om bindningar och bisysslor. Genom förslaget betonas i synnerhet domstolarnas oberoende och öppenheten i deras verksamhet. Ett bevarande av domstolsväsendets verksamhetsförmåga i det rådande ekonomiska läget kräver att domstolarna kan ordna sin verksamhet på ett så effektivt sätt som möjligt. Detta syfte tjänas av de lösningar som anknyter till organisationen av domstolarnas ledning, såsom att uppgiften som avdelningschef vid hovrätterna och försäkringsdomstolen görs tidsbundna. För denna lösning stannade man även i det reformprogram för rättsvården som justitieministeriet offentliggjorde våren 2013. Också genom språkdomartjänsterna kan man effektivisera domstolarnas resursanvändning samt se till att de språkliga rättigheterna förverkligas bättre än för närvarande. Med beaktande av det som framförts ovan är det befogat att dessa förslag sätts i kraft så fort som möjligt, utan att man väntar på resultatet av den fortsatta beredningen av domstolslagen.

Responsen i utlåtandena i fråga om de nämnda sakkomplexen har till största delen varit positiv. Förslagen om bindningar och bisysslor har till största delen endast Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut motsatt sig. Skiljedomsinstitutet har i sitt utlåtande framfört att den som får tillstånd för bisyssla inte ska förpliktas att meddela uppgifterna om parterna i skiljeförfarandet och deras biträden till chefsdomaren. Skiljedomsinstitutet har vidare ansett att det inte ska föreskrivas att uppgifterna om parternas biträden i skilje-

förfarande ska vara offentliga och att det planerade registret över bisysslor inte heller ska inrättas. Som grund för sitt ställningstagande har skiljedomsinstitutet framfört att på basis av Centralhandelskammarens skiljedomsregler ska skiljemannen hemlighålla skiljeförfarandet och skiljedomen, om inte parterna kommit överens om annat. Om den föreslagna lagstiftningen förverkligas blir den skiljeman som skiljedomsinstitutet utsett tvungen att överväga om han eller hon meddelar uppgifterna om parterna direkt till chefsdomaren eller om han eller hon först begär samtycke till detta av parterna. Praxis kan gå isär och den juridiska oklarheten i saken kan inverka negativt på viljan och förmågan för de personer som har domarbakgrund att vara skiljemän.

Dessutom har skiljedomsinstitutet konstaterat att den föreslagna offentligheten för uppgifterna om parternas biträden inte har motiverats på något sätt. Den föreslagna lösningen avviker ur internationellt perspektiv sett och den verkar vara grundlös. En enskild part eller partens ombud kan inte besluta vem som är den enda skiljemannen eller ordförande för en skiljenämnd med tre ledamöter. I dessa situationer kan inte befogade misstankar om att opartiskheten eller oberoendet äventyras uppstå. Skiljedomsinstitutet har vidare konstaterat att även det föreslagna systemet för registrering av uppgifter internationellt sett är sällsynt. Införande av systemet kan inverka negativt på utländska företags vilja att delta i de skiljeförfaranden som sker i Finland. Ett dåligt underbyggt och byråkratiskt registreringssystem är inte ägnat att främja Finlands internationella rykte som en utvecklad stat när det gäller skiljeförfarande. Vidare har skiljedomsinstitutet framfört att när det gäller den lagstiftning som anknyter till skiljeförfarande ska man undvika internationellt sett särpräglade lösningar.

På samma sätt som Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut har även Åbo hovrätt och Södra Savolax tingsrätt ansett att offentlighet för uppgifterna om parternas biträden i skiljeförfarande inte behövs och inte är motiverad.

Även tidsbundenheten för chefsuppgifterna på mellannivå vid hovrätterna och försäkringsdomstolen har i huvudsak fått under-

stöd. Till detta ändringsförslag har närmast en del av hovrätterna och Finlands Advokatförbund r.f. förhållit sig kritiska. I de kritiska ställningstagandena har man bedömt att ett slutet system avsevärt minskar antalet kompetenta sökande och försvagar därmed kvaliteten på domstolarnas verksamhet och deras effektivitet. När tjänsterna på mellannivå kan sökas öppet har detta däremot ansetts öka öppenheten, arbetsrotationen och avancemangsmöjligheterna. Dessutom har det framförts att det föreslagna systemet medför att bestämmanderätten när det gäller avancemang till ledaruppgifter, med undantag av chefsdomare, förs över till en mycket snäv personkrets. Eftersom även utnämning till tjänst som chefsdomare kräver erfarenhet av ledarskap, kan även till chefsdomare i praktiken endast en domare som varit avdelningschef utnämnas. Därför bör det enligt en del av remissinstanserna ännu övervägas om utnämning till tjänsterna som avdelningschef även i fortsättningen borde ske enligt det normala utnämningssystemet.

Till inrättandet av språkdomartjänster vid övriga tvåspråkiga domstolar än tingsrätter har remissinstanserna uteslutande förhållit sig positiva. I ställningstagandena uttrycktes dock oro över att kravet på special språkkunskap får en dominerande ställning som grund på utnämning i synnerhet vid utnämning till en högre tjänst.

5 Samband med andra propositioner

Målet med reformen för utvecklandet av försäkringsdomstolens verksamhet är att utveckla försäkringsdomstolens partsoffentlighet samt verksamhet så att behandlingstiderna för ärendena förkortas, dock utan att rättssäkerhetsnivån försvagas. Regeringens proposition till riksdagen om ändring av lagen om försäkringsdomstolen lämnades den 3 december 2010 (RP 281/2010 rd). Behandlingen av propositionen förföll i riksdagen. Beredningen av ärendet har efter detta fortsatt som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen (RP 104/2014 rd) lämnades till riksdagen i augusti 2014. I den föreslås ändringar

delvis i samma bestämmelser som i förslaget i fråga (2, 4, 5, 10 och 13 §). Strävan har varit att beakta ändringarna i denna proposition, men vid behandlingen i riksdagen måste man försäkra sig om samordningen av propositionerna.

I finansministeriet bereds en ändring av tjänstemannalagen som gäller bland annat preciseringen av lagstiftningen om tjänstemäns bindningar. Till exempel föreslås det preciseringar till 8 a § i tjänstemannalagen, som tillämpas också till domare. Dessutom föreslås det, att bemyndiganden att utfärda förordningar samlas i 70 §. Detta har samband med förslag om bemyndigande bestämmelse i 18 a § 3 mom. i denna proposition. Även de här förslagen har beaktat i denna proposition, men vid behandlingen i riksdagen måste man försäkra sig om samordningen av propositionerna.

På det sätt som framförts ovan pågår den fortsatta beredningen av domstolslagen vid justitieministeriet. De förslag som ingår i denna regeringsproposition motsvarar i huvudsak förslagen från arbetsgruppen för domstolslagen. Eftersom den enhetliga lagen om domstolar kommer att lämnas först efter denna proposition, föreslås ändringar i gällande organisationslagar, utnämninglagen, tjänstemannalagen, *militära rättegångslagen* (326/1983), *lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter* (1266/2006) och *lagen om Ålands förvaltningsdomstol* (547/1994). De ändringar som krävs görs även i gällande förordningar av statsrådet. I fråga om registret över domares bindningar och bisysslor är det dock motiverat att stifta en egen lag. De ändringar som nu ska göras

beaktas vid beredningen av domstolslagen och i det sammanhanget bedöms även deras lagsystematiska placering samt den författningshierarkiska nivån.

Reformen av domstolslagstiftningen hör nära samman med arbetet för delegationen för rättssäkerhetsprogrammet (OM 11/03/2012), som tillsattes av justitieministeriet den 1 juni 2012. Delegationen har berett ett förslag till ett långsiktigt rättssäkerhetsprogram och sådana anpassningsåtgärder som det rådande läget inom statsfinanserna kräver inom justitieministeriets förvaltningsområde. I delegationens arbete har kartlagts bl.a. vissa åtgärder i anknytning till förfaringssätten och ordnandet av den interna organisationen, genom vilka man kan sträva efter en minskning av arbetsmängden och dubbel behandling eller en ökning av smidigheten i behandlingen. Delegationens förslag till reformprogram för rättsvården för åren 2013—2025 har lämnats till justitieministeriet den 27 februari 2013.

I det föreslagna programmet finns det beröringspunkter med arbetsgruppen för domstolslagens arbete, vilket ligger till grund för denna proposition. I denna proposition har i synnerhet förslag nr 37 i reformprogrammet för rättsvården beaktats. Enligt det förslaget ska modellerna för att leda domstolarna och personalstrukturen reformeras och förvaltningen lättas upp samt modellerna för att leda domstolarna effektiviseras. I nämnda punkt i reformprogrammet föreslås bl.a. att chefsuppgifterna på mellannivå görs tidsbundna vid hovrätterna och försäkringsdomstolen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om registret över domares bindningar och bisysslor

1 §. Registrets ändamål och förvaltning. I paragrafen föreskrivs om Rättsregistercentralens registeransvar samt om användningsändamålet för registret över bindningar och bisysslor. Ändamålet med registret är att förverkliga offentligheten och öppenheten i fråga om domares bindningar och bisysslor, bindningarna för domstolarnas sakkunnigledamöter samt föredragandes bisysslor och att samtidigt öka förtroendet för domstolväsendet.

2 §. Anmälningsskyldighet. I paragrafens 1 mom. föreskrivs om skyldigheten att meddela uppgifterna om bindningar, tillstånd för bisyssla och arvoden för bisysslor till registret.

På basis av 1 punkten i momentet gäller skyldigheten alla ordinarie domare som enligt 14 § i utnämningsskyldigheten är skyldiga att redogöra för sina bindningar. På basis av hänvisningsbestämmelsen i 19 § gäller bestämmelsen dessutom vissa domare som utnämns på viss tid. På basis av de hänvisningsbestämmelser som införs i de lagar som gäller domstolarna och i vissa andra lagar gäller den nämnda skyldigheten även domstolarnas sakkunnigledamöter och andra ledamöter med uppdraget som bisyssla samt deras ersättare (se lagförslag 5—11). Förutom försäkringsdomstolens läkarledamöter och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla gäller bestämmelsen även sakkunnigläkare, som inte ingår i försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande, men som trots detta är skyldiga att redogöra för sina bindningar (RP 104/2014 rd). Med sakkunnigledamot avses därmed i paragrafen utöver sakkunnigledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen även Ålands förvaltningsdomstolens suppleanter, arbetsdomstolens ledamöter med uppdraget som bisyssla, försäkringsdomstolens läkarledamöter, ledamöter med uppdraget som bisyssla och sakkunnigläkare samt vid de allmänna dom-

stolarna militära ledamöter samt de ersättare som eventuellt förordnas för dem.

Skyldigheten gäller endast de som ska utnämnas till domare eller sakkunnigledamöter. Trots att det föreslagits fler olika personer till en tjänst eller ett tjänsteförhållande som domare eller till ett uppdrag som sakkunnigledamot registreras endast bindningarna för den person som har valts.

Enligt 2 punkten är domstolarna skyldiga att anmäla de tillstånd för bisyssla som de har beviljat till registret. Ansökan om tillstånd för bisyssla behandlas i enlighet med 18 § i tjänstemannaförordningen av den domstol där domaren är anställd, med undantag av chefsdomare. Chefsdomares ärenden i fråga om tillstånd för bisyssla behandlas i den högre domstolen. Domare och domstolarnas föredragande är dock skyldiga att själv anmäla de uppgifter om inkomster från bisysslor som avses i 18 a § 2 mom. till registret. I momentets 3 punkt föreskrivs om detta.

Uppgifterna lämnas till Rättsregistercentralen. På det sätt som det närmare redogörs för i punkten om de viktigaste förslagen förverkligas anmälningsskyldigheten genom en teknisk anslutning så att de uppgifter som lagras i registret vid domstolen överförs elektroniskt till det register som förs av Rättsregistercentralen. I 2 mom. finns en bestämmelse om detta.

3 §. Uppgifter som ska föras in i registret. I paragrafen specificeras de uppgifter som ska införas i registret. I registret införs uppgifterna om de bindningar som det ska redogöras för enligt 14 och 19 § i utnämningsskyldigheten samt de tillstånd för bisyssla som beviljats med 18 a § i tjänstemannalagen som grund och de arvoden som fåtts för bisysslorna.

I registret införs därmed bindningarna för ordinarie domare, alla domare på bestämd tid vid de högre domstolarna och för de domare som utnämns för en längre tid än ett år vid övriga domstolar. Även bindningarna för de olika domstolarnas alla sakkunnigledamöter som räknas upp i 2 § registreras. Tillstånd för bisyssla krävs på motsvarande sätt som i gällande lagstiftning endast av domare och föredragande. De beviljade tillstånden införs i registret. Dessutom införs i registret de in-

komster som enligt 18 a § i tjänstemannalagen omfattas av anmälningsplikt.

Enligt 2 mom. införs i registret den berörda personens namn, tjänste- eller uppgiftsbemärkning, den aktuella domstolen samt vid behov den avdelning eller sektion där den berörda personen arbetar. Dessutom införs datum när bindningen eller bisysslan inleddes och upphörde. I registret införs därmed de uppgifter som ska uppges i den anmälningsblankett för bisysslor som används för närvarande. I registret införs även den uppgift för vilken tillståndet för bisysslabeviljats. Även de sekretessbelagda uppgifterna om tjänstemäns ekonomiska ställning samt uppgifter om parterna i skiljeförfarandet införs i registret. Dessa uppgifter kan dock inte lämnas ut till andra än de aktörer som föreskrivs i 4 §.

4 §. Registeruppgifternas offentlighet och utlämnande av uppgifter. I paragrafen föreskrivs om uppgifternas offentlighet och grunderna för utlämnande av uppgifter. Enligt 1 mom. har alla rätt att få upplysningar om de offentliga uppgifter som införts i registret. Sekretessbelagda uppgifter om ekonomisk ställning enligt 8 a § 4 mom. eller om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän enligt 18 § 5 mom. i tjänstemannalagen lämnas dock inte ut till andra än chefsdomaren för den domstol där personen i fråga tjänstgör. Om det är fråga om en chefsdomares bisyssla får uppgifterna lämnas till chefsdomaren i den högre domstolen. Den utnämmande myndigheten, och när den är republikens president eller statsrådet, justitieministeriet har dessutom rätt att få uppgifter om den ekonomiska ställningen för den som ska utnännas.

Enligt 2 mom. får uppgifter lämnas ut i form av kopior av uppgifter i registret samt via det allmänna datanätet. Med 3 § som grund kan vem som helst kan söka fram de offentliga uppgifter som lagrats i registret för den person som sökningen gäller. Via datanätet är det alltså möjligt att få samtliga uppgifter som registrerats genom redogörelsen för bindningar med undantag av den sekretessbelagda delen om anmälarens ekonomiska ställning. Tillgänglig information i fråga om bisysslor är för vilka uppdrag personen har beviljats tillstånd för bisyssla samt be-

loppen av de arvoden som eventuellt har betalats för bisysslorna. När det gäller skiljemannauppdrag kan uppgifter om att personen har beviljats tillstånd för ett sådant uppdrag lämnas ut, samt uppgifter om parternas ombud i skiljeförfarandet. Uppgifter om parterna i skiljeförfarandet lämnas inte ut. Om det inte finns några uppgifter om personen i registret meddelar systemet detta. På behandlingen och utlämnandet av uppgifterna iaktas i övrigt personuppgiftslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Enligt andra meningen i momentet har domstolarna och den utnämmande myndigheten eller justitieministeriet rätt att få uppgifterna via en teknisk anslutning. Den tekniska anslutningen kan ordas så att endast en begränsad personkrets har tillgång till uppgifterna, vilket tryggar sekretessen för uppgifterna.

5 §. Gallring av uppgifter ur registret. I paragrafen finns bestämmelser om gallring av uppgifter ur registret och det allmänna datanätet. Uppgifterna ska gallras tre år efter det att bindningen eller bisysslan upphörde. Avsikten med registret är att möjliggöra övervakning i realtid av bindningar och bisysslor. Därmed finns det inte behov av att spara uppgifterna för en längre tid än så. Den person som de registrerade uppgifterna gäller har skyldighet att utan dröjsmål redogöra för de förändringar som skett i hans eller hennes bindningar och att en bisyssla har upphört, så att registeruppgifterna hålls uppdaterade.

6 §. Ikraftträdande. Det föreslås att det genom lag förskrivs om ikraftträdandet av lagen. Tidpunkten för lagens ikraftträdande kan inte bedömas exakt, eftersom den är beroende av när registersystemet tas i användning. Tillräckligt med tid måste reserveras för grundandet av registret. Avsikten är att systemet ska kunna börja användas under 2016.

1.2 Lag om ändring av statstjänstemannalagen

18 §. Domares och föredragandes bisysslor ska även i fortsättningen vara tillståndspliktiga. Enligt förslaget placeras specialbestämmelserna om domares och föredragandes bisysslor i den nya 18 a § som införs i tjänste-

mannalagen. Därmed stryks de bestämmelser som särskilt gäller domare och föredragande i paragrafen i fråga och i 1 mom. införs endast en hänvisning till 18 a §. Bestämmelserna om definitionen av bisyssla, förutsättningarna för beviljande av tillstånd för bisyssla, beviljande av tillståndet som begränsat, återkallande av tillståndet samt sekretess tillämpas därmed även på behandlingen av bisyssloärenden som gäller domare och föredragande vid domstol.

Paragrafens 2—4 mom. motsvarar gällande lagstiftning.

Uppgifter som gäller parterna i en skiljenämnd är sekretessbelagda enligt 5 mom. Chefsdomare, och när det gäller en chefsdomares bisysslor chefsdomaren vid den högre domstolen, har i praktiken motsvarande rätt som i det förfarande som tillämpas för närvarande och även få dessa uppgifter. Detta föreskrivs i de specialbestämmelser som uttryckligen gäller domare.

Till momentet fogas en andra mening enligt vilken uppgifterna om parternas ombud i en skiljenämnd är offentliga. Offentligheten gäller dock endast advokater, offentliga rättsbiträden eller rättegångsbiträden med tillstånd. Om partens ombud är företagets egen jurist är uppgifterna inte offentliga, eftersom även uppgifterna om huvudmannen då ofrånkomligen skulle bli offentliga. Bestämmelsen gäller förutom domare även tjänstemän som sköter skiljemannauppdrag.

18 a §. Bestämmelserna i den gällande 18 a § föreslås bli flyttad till den nya 18 b §. I paragrafen föreskrivs om bisysslor för domare och föredragande vid domstolar. På det sätt som konstateras i den allmänna motiveringen gäller bestämmelsen inte övriga ledamöter som deltar i domstolens avgöranden vars uppdrag i sig är en bisyssla.

Enligt 1 mom. är rättsskipningspersonalens bisysslor tillståndspliktiga på motsvarande sätt som det föreskrivs i 18 § i gällande tjänstemannalag. Bestämmelserna om bisysslor preciseras så att en domare inte får vara skiljeman i ett tvistemål i en skiljenämnd utsedd endast av den ena parten. En domare kan därmed ingå i skiljeförfarande utsedd gemensamt av båda parterna som den enda skiljemannen eller vara vald av de skiljemän som parterna har utsett till ordförande i skilje-

nämnden. Dessutom kan en domare även vara utsedd som den enda skiljemannen eller ordförande i skiljenämnden av en oberoende aktör, såsom Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut.

I momentets andra mening föreskrivs om skyldigheten att till chefsdomaren för den domstol där bisyssloärendet behandlas även lämna sådana uppgifter om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän som enligt 18 § 5 mom. i tjänstemannalagen är sekretessbelagda. På det sätt som har konstaterats i den allmänna motiveringen tillämpas samma förfarande redan nu vid högsta domstolen. Förfarandet är nödvändigt för att domarnas oberoende och opartiskhet ska kunna övervakas i praktiken. Tystnadsplikten gäller naturligtvis även chefsdomare.

I 2 mom. föreskrivs om skyldigheten för domare och föredragande vid domstol att redogöra för de inkomster de har fått från bisysslor. Bestämmelsen är ny och avsikten med den är att öka insynen i domares bisysslor. Enligt den ska domare och föredragande vid domstol årligen redogöra för de inkomster som de har fått från bisysslorna under föregående år. Förutom beloppet ska även betalaren uppges, om inte detta är en sekretessbelagd uppgift. När det gäller arvoden för skiljemannauppdrag innebär detta att beloppen för arvoden ska uppges, men inte uppgifter om parterna. Redogörelse behöver dock inte lämnas om biinkomsternas sammanlagda bruttobelopp inte överskrider 10 000 euro i året. Om den sammanlagda biinkomsten överskrider 10 000 euro ska samtliga inkomster från bisysslor uppges, trots att de enskilda beloppen är små. Redogörelse ska lämnas årligen alltid när den nämnda inkomstgränsen har överskridits. Uppgifter om arvoden som fåtts för bisysslor är offentliga trots bestämmelsen om sekretess för årsinkomster i 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

I momentets sista mening föreskrivs om skyldigheten för den som beviljats tillstånd för bisyssla att anmäla att bisysslan har upphört. Detta är viktigt för att säkerställa att uppgifterna i registret över bindningar och bisysslor är uppdaterade.

Enligt 3 mom. utfärdas närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd för bisyssla,

om den myndighet som beviljar tillståndet och om lämnande av redogörelse för arvoden genom förordning av statsrådet (se förordningsutkast 1).

I paragrafen införs dessutom en hänvisningsbestämmelse enligt vilken det om införande i register av uppgifter som gäller bisysslor för domare och föredragande vid domstol föreskrivs i registerlagen. Som det konstateras i motiveringen till lagförslaget i fråga är domstolarna skyldiga att införa uppgifter om beviljade tillstånd för bisyssla i registret. Anteckningar om arvoden för bisysslor gör domarna och föredragandena själv.

18 b §. Den nuvarande 18 a § föreslås bli den nya 18 b §. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för närvarande.

1.3 Lag om ändring av lagen om utnämning av domare

1 §. Lagens tillämpningsområde. I 1 mom. räknas domartjänsterna upp domstolsvis. Utnämning till dessa domartjänster och tjänsteförhållande för viss tid sker med iakttagande av det förfarande som bestäms i lagen. Eftersom det föreslås att tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen slopas stryks dessa tjänster i momentets tredje och sjätte punkt. I lagens övergångsbestämmelse föreskrivs om befogenheten för de lagmän som utnämnts innan lagens ikraftträdande att vara domare. På hovrättslagmän och lagmän vid försäkringsdomstolen tillämpas vad som föreskrivs om hovrättsråd och försäkringsrättsdomare.

3 §. Ledigförklaring av tjänster. Ordalydelsen i bemyndigandet att utfärda förordning i 2 mom. ändras. Enligt 3 mom. ska domstolen när den förklarar en domartjänst ledig uppge om det av den som utnämns till tjänsten krävs språkkunskaper enligt 12 § 2 mom. Informationen i fråga är inte beroende av prövning. Det föreslås att ordalydelsen i bestämmelsen preciseras så att den även gäller övriga domartjänster för vilka det kan krävas särskilda språkkunskaper. I praktiken ska krav på särskilda språkkunskaper meddelas när den tjänst som ska tillsättas är en tjänst vid en tvåspråkig domstol som tingsdomare, hovrättsråd, lagfaren förvaltningsrättsdomare,

marknadsrättsdomare eller försäkringsrättsdomare.

7 §. Tillsättning av domarförslagsnämnden och nämndens sammansättning. Paragrafen motsvarar i stort sett gällande bestämmelser. Eftersom avsikten är att slopa tjänsterna som hovrättslagmän, stryks omnämmandet av dem i 2 mom. och 3 mom. 5 punkten. En hovrättslagman eller lagman vid försäkringsdomstolen kan ingå i nämndens sammansättning så länge som det finns tjänsteinnehavare i sådana tjänster. Enligt övergångsbestämmelsen gäller i fråga om lagmän bestämmelserna om hovrättsråd och försäkringsrättsdomare, vilket gör det möjligt att välja en lagman till domarförslagsnämnden som företrädare för domarna vid hovrätterna eller specialdomstolarna.

Samtidigt rättas den föråldrade ordalydelsen i 2 mom. och 3 mom. 8 punkten om allmänna åklagare.

10 §. Domstolarnas utlåtanden. I paragrafen föreskrivs om sammansättningen för varje domstol när den ger sitt utlåtande i frågor som gäller tillsättning av domartjänster till domarförslagsnämnden. I den sammansättning som ger utlåtandet ingår vid hovrätten och försäkringsdomstolen avdelningscheferna, eftersom tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen inte längre finns vid dessa domstolar efter övergångsperioden. Enligt lagens övergångsbestämmelse deltar hovrättslagmännen och lagmännen vid försäkringsdomstolen dock även efter lagens ikraftträdande i lämnandet av utlåtandet, trots att de inte längre tjänstgör som avdelningschefer. Ordalydelsen i 1 mom. 1 och 3 punkten ändras så att den motsvarar det som konstaterats ovan.

11 §. Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare. I paragrafens 1 mom. görs en teknisk ändring enligt vilken behörighetskravet för domartjänst är en annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Denna ordalydelse innefattar nuvarande högre slutexamen i juridik, dvs. examensbenämningarna juris magister och benämningen juris kandidat som föregick den. För klarhetens skull preciseras det i paragrafen att det med högre examen i juridik avses någon annan examen än den magisterexamen

i internationell och komparativ rätt (MICL) som infördes vid ingången av 2011. En magister i internationell och komparativ rätt har inte nödvändigtvis samma kunskaper om det nationella rättssystemet som en juris magister, varför en avlagd examen i internationell och komparativ rätt inte ska anses vara tillräcklig utbildning för en tjänst som domare.

I paragrafen motsvarar *2 mom.* vad som gäller för närvarande.

Paragrafens *3 mom.* ändras med tanke på att tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen slopas. I lagens övergångsbestämmelse föreskrivs om utnämning till en tjänst som lagman som förklarats ledig att sökas innan lagens ikraftträdande.

12 §. Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska. I paragrafen motsvarar *1 mom.* vad som gäller för närvarande.

I propositionen föreslås att det att förutom vid tingsrätterna även vid tvåspråkiga hovrätter och förvaltningsdomstolar, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan finnas domartjänster för vilka det krävs särskilda språkkunskaper. Bestämmelser om dessa finns i lagarna för respektive domstol (se lagförslag 4—7). För tjänsterna krävs den särskilda språkkunskap som föreskrivs i *2 mom.* Till momentet fogas hänvisningar till de paragrafer i hovrättslagen, lagen om förvaltningsdomstolarna, lagen om marknadsdomstolen och lagen om försäkringsdomstolen som gäller språkdokumenttjänster.

14 §. Redogörelse för bindningar. I *1 mom.* föreskrivs i sak på motsvarande sätt som för närvarande om skyldigheten för den som föreslås bli utnämnd till ordinarie domares att redogöra för sina bindningar. Det föreslås dock att en uttrycklig hänvisning till 8 a § i tjänstemannalagen om redogörelse för bindningar fogas till paragrafen. Enligt 19 § i lagen tillämpas bestämmelsen även i framtiden när det gäller utnämningar av domare för viss tid. Med organisationslagarna, militära rättegångslagen och lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter som grund tillämpas detta på motsvarande sätt på domstolarnas sakkunnigledamöter och övriga motsvarande ledamöter.

På det sätt som konstaterats ovan i fråga om 2 § i registerlagen har domarna dessutom skyldighet att lämna uppgifterna till det register över bindningar och bisysslor som förs av Rättsregistercentralen. Genom en teknisk anslutning kan uppgifterna lagras i systemet från vilket de förmedlas vidare till den utnämmande myndigheten eller justitieministeriet, den domstol som är arbetsgivare och registret över domares bindningar och bisysslor. Åtminstone de som tjänstgör vid domstolarna ska ha användargränssnitt. Avsikten är att uppgifterna om bindningar ska kunna införas i registret t.ex. via ett medborgarkonto eller något annat system som kräver identifiering. Redogörelsen för bindningar måste dock även vid behov kunna lämnas i pappersform. Detta gäller närmast sakkunnigledamöter och de som står utanför domstolsväsendet när de ska utnämnas till en domartjänst. Den som ska utnämnas eller förordnas till uppdraget ska i första hand själv anmäla uppgifterna för införande i registret. Vid behov kan uppgifterna införas i registret vid den domstol till vilken personen utnämns eller så kan uppgifterna lämnas direkt till Rättsregistercentralen för införande i registret.

Paragrafens *2 mom.* gäller lämnande av ändringsanmälan under tiden för tjänsteförhållandet. En redogörelse för bindningar ska på motsvarande sätt som enligt gällande lag även alltid lämnas på begäran av domstolen eller justitieministeriet. Bestämmelsens ordalydelse ändras men i övrigt motsvarar den vad som gäller för närvarande. Även uppgifterna i ändringsanmälan införs i registret över bindningar och bisysslor. Utgångspunkten är att detta ska genomföras via det elektroniska systemet.

I *3 mom.* finns en allmän hänvisning till 8 a § i statstjänstemannalagen. I fråga om sekretess för uppgifter om domares ekonomiska ställning gäller vad som föreskrivs i 4 mom. i den paragrafen. När det gäller införande av uppgifter om bindningar i registret finns bestämmelserna i registerlagen. I det aktuella momentet hänvisas till den lagen.

Enligt *4 mom.* utfärdas närmare bestämmelser om lämnande av redogörelse för bindningar genom förordning av statsrådet (se förordningsutkast 2).

På basis av organisationslagarna gäller skyldigheten att redogöra för bindningar även sakkunnigledamöter, övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla och militära ledamöter. Nämndemän har som lekmannaledamöter dock inte denna skyldighet. Sakkunnigledamöter och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla lämnar alltid redogörelsen till den domstol där uppdraget finns. Militära ledamöter lämnar redogörelsen med iakttagande av vad som föreskrivs om domare (se lagförslag 5—11 och förordningsutkast 2).

1.4 Lag om ändring av hovrättslagen

3 §. Domare vid hovrätten. I paragrafen nämns hovrättens ledamöter som är presidenten, hovrättslagmännen och hovrättsråden. Eftersom det i propositionen föreslås att tjänsterna som hovrättslagman slopas, stryks det omnämmandet i *1 mom.* Bestämmelser om att hovrättslagmän kan vara domare vid hovrätten finns i övergångsbestämmelserna. I övrigt motsvarar förslaget gällande bestämmelser.

3 a §. Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. I paragrafen föreskrivs om tjänsterna som språkdome vid hovrätten. Detta är en ny bestämmelse. Enligt den kan det vid tvåspråkiga hovrätter finnas ett tillräckligt antal tjänster för hovrättsråd, av vilka de som utnämns till tjänsterna krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domstolens domkrets samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk. Bestämmelser om särskilda språkkunskaper finns i 12 § 2 mom. i utnämningsslagen.

En skillnad till språkdome tjänsterna vid tvåspråkiga tingsrätter är att det genom förordning av statsrådet föreskrivs om vid vilka hovrätter språkdome tjänsterna finns och tjänsternas antal. Antalet tjänster föreskrivs alltså inte genom lag. Det är motiverat att behovet av språkdome vid övriga tvåspråkiga domstolar än tingsrätter bedöms enligt varje enskild situation utan att det i lagen krävs något minimiantal tjänster. Då kan domstolarna utifrån sitt eget behov göra en framställning till justitieministeriet om att det genom förordning av statsrådet ska föreskri-

vas om antalet språkdome tjänster som behövs vid domstolen i fråga.

När justitieministeriet fått framställan ska ministeriet beroende av domstolslinje begära utlåtande av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. I och med utlåtandet av den behöriga högsta domstolen kan man försäkra sig om att det finns grundad anledning att inrätta tjänsten eller tjänsterna som språkdome med tanke på förverkligandet av de språkliga rättigheterna.

Genom propositionen strävas det inte, som det konstaterats i punkten om de viktigaste förslagen, efter att öka antalet domartjänster. Vissa domartjänster är inte heller permanenta språkdome tjänster utan situationen bedöms alltid när en tjänst blir ledig. När det genom förordning av statsrådet föreskrivits om antalet språkdome tjänster vid en domstol och det när tjänsten blir ledig vid domstolen finns personer som uppfyller sådana krav på språkkunskaper som understiger de särskilda kraven på språkkunskaper, ska tjänsten förklaras ledig att sökas som språkdome. Vid bedömningen av om antalet domare med tillräckliga språkkunskaper uppfylls beaktas både ordinarie domare och domare utnämnda för viss tid.

Kraven på språkkunskaper gäller hovrättsråd. På basis av lagens övergångsbestämmelse ska dock även hovrättslagmän beaktas vid bedömningen om det vid en hovrätt finns ett tillräckligt antal domare som uppfyller de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper.

Av den som ska utnämnas till tjänst som hovrättspresident krävs alltid utmärkta kunskaper i majoritetsbefolkningens språk inom domkretsen.

6 a §. Tingsnotarier. Det föreslås att ordalydelsen i *2 mom.* om kraven på språkkunskaper för tingsnotarier ändras. Bestämmelsen motsvarar dock i sak den gällande bestämmelsen. Tingsnotarier vid hovrätten beaktas inte vid bedömningen om det antal språkdome tjänster som avses i 3 a § är tillräckligt.

Paragrafens *3 mom.* ändras så att i stället för en hovrättslagman kan avdelningschefen ge förordnande till en tingsnotarie att vara förredagande i ett enskilt ärende.

I övrigt motsvarar förslaget gällande bestämmelser.

8 §. Avdelningar. I paragrafen föreskrivs om indelningen av hovrätten i avdelningar. En ny mening fogas till *1 mom.*, enligt vilken det om indelningen i avdelningar föreskrivs närmare i hovrättens arbetsordning. Momentets andra mening blir *2 mom.* i paragrafen.

Gällande *2* och *3 mom.* flyttas till den nya *8 c §* och *4 mom.* upphävs som obehövt.

8 a §. Förordnande till avdelningschef. Paragrafen är ny. I den föreskrivs om det förfarande som ska iakttas vid förordnande till avdelningschef. Bestämmelsen motsvarar i sak *18 d §* i gällande tingsrättslag, *13 a §* i lagen om förvaltningsdomstolarna och *29 §* i lagen om marknadsdomstolen.

Enligt *1 mom.* förordnar presidenten ett hovrättsråd till uppgiften som avdelningschef för högst tre år i sänder. På basis av övergångsbestämmelserna kan även en hovrättslagman förordnas till uppgiften. Uppgiften i fråga kan förklaras ledigt att sökas av de ordinarie hovrättsdomare som är utnämnda till sin tjänst när ansökningstiden går ut. Avgörande är tidpunkten för utnämningen.

Av den som förordnas till uppdraget krävs de personliga egenskaper som uppdraget förutsätter och ledarförmåga. Med personliga egenskaper avses i synnerhet förmåga att vara avdelningens administrativa förman och medlem av hovrättens ledningsgrupp. På grund av avdelningschefens uppgift ska han eller hon även ha också god domarkompetens och yrkesetik för domare.

Den ledarförmåga som krävs kan vara skaffad även någon annanstans än vid en domstol eller t.ex. genom att delta i ledarutbildning, olika utbildnings- och utvecklingsprojekt samt arbete i samarbetsorgan liksom genom att delta i utvecklandet av rättskipningen och domstolarnas verksamhet.

Enligt det föreslagna *2 mom.* kan förordnandet till avdelningschef återkallas av vägande skäl. Det kan bli fråga om en sådan situation i synnerhet om den som förordnats till uppdraget ber om detta. Återkallande kan också komma i fråga om det visar sig att avdelningschefen inte klarar av att sköta sin ledaruppgift på ett korrekt sätt. Dessutom kan reformer av domstolsväsendets struktur i något fall kräva att ett förordnande återkallas.

8 b §. Avdelningschefens uppgifter. Paragrafen är ny. I den föreskrivs om avdelningschefens uppgifter. Bestämmelsen motsvarar i sak gällande *18 e § 1 mom.* i tingsrättslagen, *13 b § 1 mom.* i lagen om förvaltningsdomstolarna, *30 §* i lagen om marknadsdomstolen och även *7 §* i hovrättsförordningen, där det bestäms om uppgifterna för hovrättslagmän.

Enligt *1 mom.* leder avdelningschefen arbetet inom avdelningen. Han eller hon ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet samt att arbetet är resultatrikt. Dessutom ska avdelningschefen övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

I *2 mom.* finns en bestämmelse som motsvarar *16 § 1 mom.* i hovrättsförordningen om att avdelningscheferna kommer efter presidenten i den ordningsföljd som grundar sig på antalet tjänsteår. När presidenten är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande avdelningschef som är äldst i uppgiften. Om alla avdelningschefer är förhindrade sköts presidentens uppgifter av den tjänstgörande hovrättsdomare som är äldst i tjänsten.

I *3 mom.* föreskrivs på motsvarande sätt som i *16 § 2 mom.* i hovrättsförordningen att ställföreträdare för avdelningschefen är den domare vid avdelningen som är äldst i tjänsten.

8 c §. Förstärkt sammanträde och plenum. I *1 mom.* föreskrivs i sak på motsvarande sätt som i *13 §* i hovrättsförordningen om på vilka grunder ett mål eller ärende får överföras till hovrättens plenum eller förstärkta sammanträde för behandling. En språklig översyn av ordalydelsen i bestämmelsen görs. Om överföringen beslutar som för närvarande presidenten.

I *2 mom.* föreskrivs om sammansättningen av och domförhållanden för plenum. Bestämmelsen motsvarar i sak *8 § 3 mom.* i hovrättslagen. Eftersom det föreslås att tjänsterna som hovrättslagman slopas, nämns lagmännen inte längre i paragrafen. På basis av övergångsbestämmelsen deltar lagmännen dock fortfarande i plenum. Eftersom avdelningscheferna utses bland de ordinarie domarna behöver de inte särskilt nämnas i bestämmelsen.

Paragrafens 3 mom. motsvarar 8 § 2 mom. i hovrättslagen. I momentet görs endast en språklig översyn.

1.5 Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen

2 §. Ledamöter. Omnämmandet av lagman vid försäkringsdomstolen föreslås bli slopat i 1 mom. På basis av övergångsbestämmelsen kan en lagman vid försäkringsdomstolen fortfarande vara domare vid försäkringsdomstolen och bestämmelserna om försäkringsrättsdomare tillämpas på honom eller henne.

3 §. Behörighet för och utnämning av domare. I paragrafen slopas omnämmandet av lagman vid försäkringsdomstolen. På basis av övergångsbestämmelserna i utnämningsslagen iakttas i fråga om tillsättning av en tjänst som lagman vid försäkringsdomstolen som ledigförklarats innan lagen har trätt i kraft de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

3 a §. Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. I paragrafen föreskrivs om möjligheten att för tryggnad av de språkliga rättigheterna att vid försäkringsdomstolen ska finnas ett tillräckligt antal försäkringsrättsdomartjänster för vilka det krävs sådana särskilda språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i utnämningsslagen. Genom förordning av statsrådet utfärdas föreskrifter om hur många sådana tjänster det ska finnas vid försäkringsdomstolen. Justitieministeriet ska begära utlåtande om behovet av tjänsterna av högsta förvaltningsdomstolen. Till denna del hänvisas till vad som konstaterats ovan om motsvarande tjänster vid hovrätten.

4 §. Behörighet för och förordnande av läkarledamöter. Det föreslås att ett nytt 4 mom. fogas till paragrafen med bestämmelser om skyldighet för försäkringsdomstolens läkarledamöter och läkarledamöternas suppleanter att lämna en sådan redogörelse för sina bindningar som det föreskrivs närmare om i 14 § i utnämningsslagen. På det sätt som konstateras i den huvudsakliga motiveringen omfattas domstolarnas sakkunnigledamöter inte av systemet med tillstånd för bisyssla. Deras bisysslor kan dock vara av sådan natur att de ska nämnas i redogörelsen för bindningar. Även sakkunnigledamöternas

redogörelser för bindningar införs i det register över bindningar och bisysslor som förs av Rättsregistercentralen.

Till skillnad från vad som gäller domarska redogörelsen för bindningar alltid lämnas till försäkringsdomstolen. På basis av övergångsbestämmelsen i lagen ska redogörelsen lämnas först när läkarledamoten eller suppleanterna förordnas efter lagens ikraftträdande. Motsvarande förslag ingår i den regeringsproposition om ändring av lagen om försäkringsdomstolen (RP 104/2014 rd) som redan behandlas av riksdagen.

5 §. Förordnande av andra ledamöter med uppgiften som bisyssla. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., i vilket det föreskrivs om skyldigheten för övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla och suppleanter att redogöra för sina bindningar för försäkringsdomstolen. Bestämmelsen motsvarar vad som konstaterats om läkarledamöter ovan. Motsvarande förslag ingår i den regeringsproposition om ändring av lagen om försäkringsdomstolen (RP 104/2014 rd) som redan behandlas av riksdagen.

9 §. Försäkringsdomstolens avdelningar. I paragrafen föreskrivs om försäkringsdomstolens indelning i avdelningar, förordnande till uppgiften som avdelningschef, avdelningschefens uppgifter samt hans eller hennes ställföreträdare. Uppgifterna för en avdelningschef motsvarar huvudsakligen vad som föreskrivs om uppgifterna för en lagman vid försäkringsdomstolen enligt 4 § i statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003). Även bestämmelserna om ställföreträdare för avdelningschefen motsvarar vad som föreskrivs i 7 § i nämnda förordning om ställföreträdare för lagmannen. Dessutom kan det hänvisas till vad som konstaterats ovan i fråga om hovrätten.

10 §. Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande. Det föreslås att omnämmandet av lagman vid försäkringsdomstolen i paragrafens 1 mom. slopas. I lagens övergångsbestämmelser konstateras att de lagmän som utnämns innan lagen trätt i kraft även i fortsättningen är domare vid försäkringsdomstolen och kan därmed på samma sätt som övriga domare ingå i domstolens sammansättning vid avgörande.

13 §. Förstärkt sammanträde och plenum. I paragrafen föreskrivs om överföring av ett rättskipningsärende, eller en del av det, för behandling i plenum eller förstärkt sammanträde och hur dessa sammansättningar formas. I sak motsvarar bestämmelserna 13 § i lagen om försäkringsdomstolen och 10 § i statsrådets förordning om försäkringsdomstolen. Motsvarande förslag ingår i den regeringsproposition om ändring av lagen om försäkringsdomstolen (RP 104/2014 rd) som redan behandlas av riksdagen. Grund för överförandet av saken kan på samma sätt som vid övriga domstolar även vara att saken är av vidsträckt betydelse. Beslut om överförande till förstärkt sammanträde fattas av överdomaren eller avdelningschefen. Även i denna paragraf slopas omnämmandet av lagman vid försäkringsdomstolen. I fråga om lagmännens deltagande i plenum gäller vad som föreskrivs om försäkringsdomare. Eftersom avdelningscheferna väljs bland de ordinarie domarna ingår de redan på grund av sin ställning som domare i sammansättningen för förstärkt sammanträde eller plenum.

1.6 Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna

6 §. Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som när det gäller hovrätterna och försäkringsdomstolen att det vid förvaltningsdomstolarna kan finnas tjänster för lagfarna förvaltningsdomare för vilka det krävs särskilda språkkunskaper. Högsta förvaltningsdomstolen ger utlåtande över behovet av sådana tjänster.

Bestämmelsen gäller därmed inte tjänsten som icke lagfaren förvaltningsrättsdomare förtrogen med det tekniska eller naturvetenskapliga området vid Vasa förvaltningsdomstol.

8 §. Behörighetsvillkor för och utnämning av sakkunnigledamöter. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. med bestämmelser om skyldighet för förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter och ersättare att lämna en sådan redogörelse för sina bindningar som det föreskrivs närmare om i 14 § i utnämningsslagen. Sakkunnigledamöter omfattas i enlighet med det som har anförts ovan inte av systemet

med tillstånd för bisyssla. Deras bisysslor kan dock vara av sådan natur att de ska nämnas när sakkunnigledamöten lämnar redogörelsen för sina bindningar.

Även sakkunnigledamöternas redogörelser för bindningar införs i det register över bindningar och bisysslor som förs av Rättsregistralcentralen.

Till skillnad från vad som gäller domare ska redogörelsen för bindningar alltid lämnas till förvaltningsdomstolen i fråga. På basis av övergångsbestämmelsen i lagen ska redogörelsen lämnas först när sakkunnigledamöterna och ersättarna förordnas till sina uppdrag efter lagens ikraftträdande.

1.7 Lag om ändring av lagen om marknadsdomstolen

4 a §. Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. I paragrafen föreskrivs att det även vid marknadsdomstolen kan finnas tjänster för marknadsrättsdomare som kräver särskilda språkkunskaper. Högsta förvaltningsdomstolen ger utlåtande över behovet av sådana tjänster.

Bestämmelsen gäller inte tjänst som marknadsrättsingenjör.

6 §. Förordnande av sakkunnigledamöter. I paragrafens 4 mom. föreskrivs om sakkunnigledamöters skyldighet att redogöra för sina bindningar. Ordalydelsen ändras så att den motsvarar det som föreslås i de övriga organisationslagarna. I bestämmelsen konstateras att redogörelsen ska lämnas till marknadsdomstolen.

1.8 Lag om ändring av lagen om arbetsdomstolen

2 a §. Enligt förslaget ska även arbetsdomstolens ledamöter med uppdraget som bisyssla och ersättare redogöra för sina bindningar. Bestämmelser om detta införs i den nya 2 a §, enligt vilken arbetsdomstolens 14 ledamöter med uppdraget som bisyssla är skyldiga att lämna en sådan redogörelse för sina bindningar som avses i 14 § i utnämningsslagen. Redogörelsen ska dock lämnas till arbetsdomstolen först när ledamöterna och ersättarna för första gången efter lagens ikraftträdande utnämns till sina uppdrag.

5 §. Enligt förslaget ska de administrativa och ekonomiska ärendena även vid arbetsdomstolen koncentreras till presidenten för avgörande. För närvarande föreskrivs om avgörande av de administrativa ärendena i 11 § i förordningen om arbetsdomstolen, som det nu föreslås att ska ändras (se förordningsutkast 5). I praktiken innebär ändringen att det i presidentens befogenhet ingår fastställande av budgeten och övriga ärenden som gäller domstolens löpande administration. Presidenten har även befogenhet att utnämna sekreterarna vid domstolen och övrig personal. Denna ändring kräver att den aktuella paragrafens 2 *mom.* ändras.

Till paragrafen fogas ett nytt 3 *mom.*, enligt vilket presidenten leder arbetsdomstolen och svarar för dess resultat. För närvarande finns denna bestämmelse i arbetsdomstolens arbetsordning. På grund av sakens betydelse är det motiverat att föreskriva om den i lag.

1.9 Lag om ändring av lagen om Ålands förvaltningsdomstol

6 §. *Suppleanter.* I paragrafen föreskrivs om suppleanter som kan kallas i stället för en domare vid Ålands förvaltningsdomstol som har förhinder. Högsta domstolen förordnar suppleanterna till sina uppdrag på föredragning av förvaltningsdomstolen.

Paragrafens 2 *mom.* ändras så att behörighetsvillkoren för suppleanter motsvarar vad som föreslås i 11 § i utnämningsslagen. En suppleant ska därmed ha avlagt en annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

I momentet föreskrivs även om skyldighet för suppleanter att lämna motsvarande redogörelse för bindningar som domare. Redogörelsen ska dock lämnas till förvaltningsdomstolen först när suppleanterna för första gången efter lagens ikraftträdande förordnas till sina uppdrag.

1.10 Lag om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter

3 a §. Enligt paragrafen ska sakkunnigledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen lämna de redogörelser för bindningar som

avses i 14 § i utnämningsslagen. Redogörelsen lämnas till högsta förvaltningsdomstolen. Enligt övergångsbestämmelsen ska redogörelsen lämnas först då ledamöterna för första gången efter lagens ikraftträdande utnämns till sina uppdrag.

1.11 Lag om ändring av militära rättegångslagen

12 §. Det föreslås att det till 1 *mom.* fogas en bestämmelse enligt vilken även en militär ledamot ska lämna de redogörelser för bindningar som avses i 14 § i utnämningsslagen. Bestämmelsen om domared i samma moment ändras så att det i bestämmelsen föreskrivs också om domarförsäkran.

Den informativa hänvisningsbestämmelsen i 2 *mom.* om tillämpning av bestämmelserna om domarjäv upphävs som obehövlig. Som ledamot av domstolen tillämpas på militära ledamöter i vilket fall som helst bestämmelserna om jäv i 13 kap. i rättegångsbalken.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

I tjänstemannaförordningen föreslås bestämmelser om lämnande av redogörelse för inkomster från bisyssla när det gäller domare och föredragande vid domstol. Detta föreskrivs i 18 §, där det redan för närvarande finns bestämmelser om den myndighet som beviljar tillstånd för bisyssla. Även bestämmelserna i 8 § i utnämningsslagen om den myndighet som behandlar redogörelsen för bindningar preciseras i synnerhet när det gäller ändringsanmälan.

På grund av ändringarna av hovrättslagen, lagen om försäkringsdomstolen, lagen om arbetsdomstolen och utnämningsslagen ska även de förordningar som utfärdats med stöd av dessa lagar ändras.

Det motiverat att föreskriva om tingsdomartjänster som kräver särskilda språkkunskaper och tjänster som språkdome vid övriga domstolar i samma förordning. Därmed ska en ny 2 b § fogas till utnämningsslagen med bestämmelser om språkdomeartjänster vid övriga domstolar än tingsrätter. Bemyndigande att utfärda förordning grundar

sig på de bestämmelser i organisationslagarna där det föreskrivs om domartjänster för vilka det krävs särskilda språkkunskaper.

Utkasten till förordningar finns som bilaga till propositionen.

3 Ikraftträdande

Om ikraftträdande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (lagförslag 1) föreskrivs särskilt genom lag. Lagens ikraftträdande kräver att registret över bindningar och bisysslor grundas och för detta måste reserveras tillräckligt med tid. Finansieringen för grundandet av registret finns dock redan och planeringen har påbörjats. Det datasystem som registret kräver måste kunna upprättas på basis av godkänd lagstiftning. Genast när riksdagen har godkänt den föreslagna lagen kan de verkställighetsåtgärder som grundandet av registret kräver vidtas.

Avsikten är att systemet ska vara klart att börja användas under 2016. Det är dock inte möjligt att exakt uppskatta när datasystemet blir klart och kan tas i bruk. När datasystemet tas i bruk ska de vara driftssäkra. På grund av detta är det inte motiverat att införa en exakt tidpunkt för ikraftträdandet i lagen. Om införandelagen lämnas en egen proposition eller så kan den bifogas till propositionen om domstolslagen, som även annars anknyter till de ändringar i lagstiftningen som nu föreslås.

Övriga lagförslag och de förordningsändringar som anknyter till dem föreslås träda i kraft samtidigt från ingången av april 2015. Förslagen om tidsbundenhet för chefsuppgifterna på mellannivå vid hovrätterna och försäkringsdomstolen samt grundandet av språkdomartjänster är viktiga bl.a. med tanke på domstolarnas effektiva verksamhet och förverkligandet av de språkliga rättigheterna och därmed förverkligandet av rättssäkerheten. På grund av detta har det inte ansetts vara motiverat att dessa förslag väntar på att den fortsatta beredningen av domstolslagen blir klar och ikraftträdandet av domstolslagen.

Det föreslås att tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen slopas. Övergångsperioden kommer dock att

bli mycket lång, eftersom nästan alla tjänster (sammanlagt 21) för närvarande har en ordinarie tjänsteinnehavare och de kan dras in eller ändras till andra domartjänster endast när de blir lediga. I enlighet med övergångsbestämmelserna i hovrättslagen och lagen om försäkringsdomstolen tjänstgör de domare som utnämnts till lagmanstjänster som domare även i fortsättningen och deltar i domstolarnas avgöranden på samma sätt som tidigare. På dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd och försäkringsdomare.

Det som har konstaterats ovan gäller även bestämmelserna i utnämningsslagen. Den som utnämnts till lagman kan därmed vara företrädare för hovrättsdomare och domare vid specialdomstolarna i domarförslagsnämnden. På motsvarande sätt ska lagmännen beaktas vid bedömningen av det antal språkdomare som behövs.

Utgångspunkten är att en ledig lagmanstjänst inte längre tillsätts som ordinarie. I övergångsbestämmelsen i utnämningsslagen föreskrivs separat hur det ska förfaras när ansökningsförfarandet för en lagmanstjänst pågår när lagen träder i kraft. Den gamla lagen tillämpas på tillsättning av en tjänst som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen som ledigförklarats innan lagens ikraftträdande. Justitieministeriet kan sträva efter att genom tillståndsförfarandet för att tillsätta tjänster undvika att dylika situationer uppstår.

Efter att lagen har trätt i kraft kan en lagman inte heller utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid.

Efter att lagstiftningen har trätt i kraft är inte längre hovrättslagmän och lagmän vid försäkringsdomstolen automatiskt med sin tjänst som grund avdelningschefer. En lagman kan naturligtvis förordnas till uppgiften som avdelningschef på motsvarande grunder som övriga ordinarie domare. Enligt 11 § 3 mom. i gällande utnämningsslag är behörighetsvillkoret för tjänst som lagman ledarförmåga. På grund av detta har den som tjänstgör i en sådan tjänst efter lagens ikraftträdande rätt att tjänstgöra i uppgifter som kräver ledarförmåga. Det är varje domstols uppgift att se till att finna andra ledaruppgifter för de lagmän som fortfarande är intresserade av ledaruppgifter, om de inte förordnas till

avdelningschefer för viss tid. En sådan annan ledaruppgift kan t.ex. vara ansvarig domare för en viss krävande ärendekategori eller ett visst rättsområde eller att svara för ordnandet av utbildnings- eller granskningsverksamheten.

Dessutom föreskrivs det särskilt att lagmännen hör till den sammansättning som vid hovrätten och försäkringsdomstolen ger utlåtande i fråga om utnämmandet av ordinarie domare. Under övergångsperioden består denna sammansättning därmed av både avdelningschefer utnämnda för viss tid samt hovrättslagmännen och försäkringsdomstolens lagmän. Detsamma gäller även lagmännens deltagande i ledningsgruppen. Bestämmelser om detta införs i hovrättsförordningen och statsrådets förordning om försäkringsdomstolen.

En sakkunnigledamot av en domstol eller en annan ledamot med uppdraget som bisyssla är skyldig att redogöra för sina bindningar först när han eller hon utnämns eller förordnas till uppdraget första gången efter lagens ikraftträdande. Detta föreskrivs i övergångsbestämmelserna i organisationslagarna. Dessutom ska det i övergångsbestämmelserna i den lag som gäller införande av registerlagen krävas att de domare och sakkunnigledamöter som utnämns före lagens ikraftträdande ska redogöra för sina bindningar till registret inom ett år från ikraftträdandet av registerlagen. Detta behövs för att uppgifterna ska vara uppdaterade i det register över bindningar och bisysslor som ska grundas.

De övergångsbestämmelser om bevarande av domarnas behörighet som krävs med tanke på de ändrade kraven på domares språkkunskaper införs i organisationslagarna. Både i lagen och i förordningen föreskrivs om vilka tjänster som ska beaktas vid bedömningen av om det vid en domstol finns ett tillräckligt antal domare som uppfyller de särskilda kraven på språkkunskaper.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Det är inte problematiskt med tanke på den oberoende ställning för domare som tryggas i grundlagen att chefsuppgifterna på mellanni-

vå görs tidsbundna, eftersom det till uppgiften väljs en person som tjänstgör i ordinarie domartjänst, som i vilket fall som helst har rätt att kvarstå i tjänst i enlighet med 103 § i grundlagen. Endast ledaruppgiften är tidsbestämd.

De ändringar och preciseringar som föreslås i lagstiftningen om domares bindningar och bisysslor, samt att det krävs redogörelse för bindningar av samtliga ledmöter som deltar i en domstols avgöranden, stärker domstolarnas oberoende.

På motsvarande sätt förbättrar den föreslagna möjligheten att inrätta språkdomeartjänster förutom vid tingsrätter även vid övriga tvåspråkiga domstolar i praktiken förverkligandet av de språkliga rättigheter som tryggas i grundlagen. Bestämmelserna har en positiv inverkan även med tanke på ett effektivt förverkligande av rättssäkerheten.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Individens rättsskydd och skydd för privatlivet vid registrering, användning och övrig hantering av personuppgifter ska med bestämmelsen som grund tryggas genom lagstiftning. Riksdagens grundlagsutskott har i flera utlåtanden konstaterat att till de frågor som utifrån bestämmelsen om grundläggande fri- och rättigheter i 8 § 1 mom. i regeringsformen gällande skydd för personer absolut bör regleras hör åtminstone syftet med registreringen, de registrerade uppgifternas innehåll, ändamålen för vilka uppgifterna får användas inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och deras förvaringstider samt den registrerades rättsskydd. Regleringen av dessa omständigheter på lagnivå ska vara heltäckande och detaljerad. I den föreslagna lagstiftningen har införts de bestämmelser som krävs med tanke på behovet av att avvika från eller precisera bestämmelserna i personuppgiftslagen eller lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

I propositionen föreslås att medborgarna ska ha tillgång till uppgifterna i registret över domares bindningar och bisysslor elektroniskt via det allmänna datanätet. En specialbestämmelse om detta införs i lagen. I lagen definieras dessutom detaljerat de uppgifter som överlämnandet gäller. De uppgifter som

överlämnas är inte av känslig natur. Sekretessbelagda uppgifter får överlämnas endast i begränsad omfattning till en annan myndighet. Personer som söker fram uppgifterna via internet kan i praktiken inte registreras. Detta är dock inte behövt med tanke på tillsynen av användningen av registret eftersom det inte är möjligt att söka uppgifter ur den databas som är i allmänt bruk annat än genom en

enskild sökning på personens namn. Sökningar som gäller sekretessbelagda uppgifter följs däremot upp.

Lagarna kan stiftas i normal lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag**om registret över domares bindningar och bisysslor**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Registrets ändamål och förvaltning

Rättsregistercentralen för ett för allmänt bruk avsett register över domares bindningar och bisysslor. Syftet med registerföringen är att tillgodose offentligheten för domarnas bindningar och bisysslor samt offentligheten för de bindningar som sakkunnigledamöterna och de bisysslor som föredragandena vid domstolarna har.

2 §

Anmälningsskyldighet

Skyldiga att anmäla uppgifter till registret är

1) de domare och sakkunnigledamöter vid domstolar som är skyldiga att lämna en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för bindningar,

2) de domstolar som har beviljat ett tillstånd för bisyssla enligt 18 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994),

3) de domare och föredragande vid domstolar som har fått i 18 a § 2 mom. i statstjänstemannalagen avsedd inkomst från bisyssla.

Uppgifterna lämnas till Rättsregistercentralen. Uppgifterna kan lämnas genom att föra

in dem i registret över domares bindningar och bisysslor.

3 §

Uppgifter som ska föras in i registret

I registret antecknas uppgifter om domarnas och sakkunnigledamöternas bindningar samt uppgifter om de tillstånd för bisyssla som domarna och föredragandena har beviljats och inkomsterna från dessa bisysslor.

I registret antecknas dessutom den registrerade namn, tjänste- eller uppgiftsbenämning, uppgifter om den domstol där de registrerade arbetar samt datum när bindningen uppstod eller bisysslan inleddes och när bindningen eller bisysslan upphörde.

4 §

Registeruppgifternas offentlighet och utlämnande av uppgifter

Alla har rätt att få uppgifter ur registret över domares bindningar och bisysslor till den del som uppgifterna inte är sekretessbelagda. Den utnämmande myndigheten och, om den utnämmande myndigheten är republikens president eller statsrådet, även justitiedepartementet samt domstolarnas chefsdomare

har rätt att få uppgifter som enligt 8 a § 4 mom. i statstjänstemannalagen är sekretessbelagda. En domstols chefsdomare har dessutom rätt att få uppgifter som är sekretessbelagda enligt 18 § 5 mom. i statstjänstemannalagen.

Trots bestämmelserna i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får uppgifter lämnas ut i form av kopior av anteckningar i registret och via det allmänna datanätet. Till domstolar, den utnämmande myndigheten och justitieministeriet får uppgifterna lämnas ut genom teknisk anslutning.

5 §

Gallring av uppgifter ur registret

Uppgifter som gäller bindningar och bisysslor ska gallras ur registret och det allmänna datanätet tre år efter det att bindningen eller bisysslan har upphört.

6 §

Ikraftträdande

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms särskilt genom lag.

2.

Lag**om ändring av statstjänstemannalagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i statstjänstemannalagen (750/1994) 18 och 18 a §, sådana de lyder, 18 § delvis ändrad i lag 387/2001 och 18 a § delvis ändrad i lag 545/1997, och *fogas* till lagen en ny 18 b § som följer:

18 §

En tjänsteman får inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte den berörda myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd till det. Tillstånd för bisyssla kan beviljas också för viss tid eller som begränsat. Tillståndet kan återkallas, om det finns skäl till det. Närmare bestämmelser om bisysslor för domare och föredragande vid domstol finns i 18 a §.

Vid prövningen av om tillstånd för bisyssla ska beviljas ska det beaktas att tjänstemannen inte får bli jävig i sina uppgifter på grund av bisysslan. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för en opartisk tjänsteutövning, annars inverka skadligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande

verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren.

En tjänsteman ska göra en anmälan till myndigheten också om annan bisyssla än en sådan som avses i 1 mom. Myndigheten kan på de grunder som anges i 2 mom. förbjuda tjänstemannen att ta emot eller inneha en sådan bisyssla.

Med bisyssla avses i 1—3 mom. tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Utöver bestämmelserna i denna paragraf ska de specialbestämmelser om bisysslor inom olika förvaltningsområden som ingår i lagar och förordningar iakttas.

De uppgifter som i samband med en anmälan om bisyssla eller ansökan om tillstånd för bisyssla läggs fram om parterna i en tvist

som behandlas av skiljemän ska hemlighållas. Uppgifter om parternas biträden vid ett skiljeförfarande är dock offentliga, om biträdet är advokat, offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011).

18 a §

En domare eller en föredragande vid en domstol får inte ta emot eller inneha en i 18 § avsedd bisyssla, om inte domstolen på ansökan beviljar tillstånd till det. Tillstånd får inte beviljas för att verka i en skiljenämnd som skiljeman utsedd av en part i en tvist. Trots bestämmelserna i 18 § 5 mom. ska sökanden i tillståndsansökan lämna uppgift om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän till chefsdomaren för den domstol som behandlar ansökan.

Domarna och föredragandena vid en domstol ska årligen för domstolen redogöra för hur mycket de har fått betalt för sina bisysslor, om den sammanlagda inkomsten från bisysslorna överstiger 10 000 euro. I redogörelsen ska nämnas vilka bisysslor inkomsten hänför sig till. När det gäller andra bisysslor än skiljemannauppdrag ska det även uppges vem som har betalat arvodet. Trots bestäm-

melserna i 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är de uppgifter om inkomster från bisysslor som domare redogjort för offentliga. Domarna och föredragandena vid en domstol ska underrätta domstolen när bisyslan upphör.

Närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd för bisyssla, om den myndighet som beviljar tillståndet för bisyssla och om lämnande av redogörelse för inkomster från bisysslor utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om införande av uppgifter som gäller bisysslor för domare och föredragande vid domstol i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (/).

18 b §

Vid prövning av om en tjänsteman ska förordnas att företräda staten i frågor som anknyter till utövande av statens ägarmakt eller till annan styrning eller övervakning, ska beaktas att denna uppgift inte får medföra annat än sporadiskt eller tillfälligt jäv för tjänstemannen i dennes viktigaste tjänsteåligganden.

_____

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om utnämning av domare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om utnämning av domare (205/2000) 1, 3, 7, 10—12 och 14 §, av dem 1 § sådan den lyder i lagarna 1544/2001, 133/2003, 1202/2003, 741/2010 och 121/2013, 3 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1544/2001 och 592/2009, 7 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1183/2000, 10 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 614/2011, 11 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1202/2003 och 121/2013 och 12 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1202/2003 och 592/2009, som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillsättning av domartjänster och utnämning av domare för viss tid.

Domartjänster som avses i denna lag är

- 1) tjänsterna som president och ledamot vid högsta domstolen,
- 2) tjänsterna som president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen,
- 3) tjänsterna som president och hovrättsråd vid hovrätterna,
- 4) tjänsterna som lagman och tingsdomare vid tingsrätterna,
- 5) tjänsterna som överdomare och förvaltningsrättsdomare vid förvaltningsdomstolarna,
- 6) tjänsterna som överdomare och försäkringsrättsdomare vid försäkringsdomstolen,
- 7) tjänsterna som president och arbetsdomstolsråd vid arbetsdomstolen,
- 8) tjänsterna som överdomare, marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjör vid marknadsdomstolen,
- 9) tjänsterna som jordrättsingenjör vid de tingsrätter som är jorddomstolar.

Bestämmelser om riksringen finns i grundlagen.

Bestämmelser om nominering av Finlands nationella kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol finns i 3 a kap.

3 §

Ledigförklaring av tjänster

En ordinarie domartjänst ska innan den tillsätts förklaras ledig att sökas hos respektive domstol, om inte något annat följer av 4 §.

Bestämmelser om vilken domstol som ledigförklarar en tjänst utfärdas genom förordning av statsrådet. Den domstol som ledigförklarar en tjänst beslutar också om ny ledigförklaring av tjänsten och om förlängning av ansökningstiden.

När domstolen förklarar en domartjänst ledig ska den uppge om språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. krävs av den som ska utnämnas till tjänsten.

7 §

Tillsättning av domarförslagsnämnden och nämndens sammansättning

Domarförslagsnämnden tillsätts för fem år i sänder.

Ordförande i domarförslagsnämnden är en av högsta domstolen vald ledamot och vice ordförande en av högsta förvaltningsdomstolen vald ledamot. Övriga ledamöter är en hovrättspresident, en överdomare vid en förvaltningsdomstol, en lagman vid en tingsrätt, ett hovrättsråd, en tingsdomare, en förvaltningsrättsdomare och en förvaltningsrättsdomare eller en domare vid någon av de specialdomstolar som nämns i 1 § 2 mom. 6—8 punkten, en advokat, en åklagare och en le-

damot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Statsrådet tillsätter domarförslagsnämnden sedan

1) högsta domstolen inom sig har utsett en ledamot och ersättare,

2) högsta förvaltningsdomstolen inom sig har utsett en ledamot och ersättare,

3) hovrättspresidenterna inom sig har utsett en ledamot och ersättare,

4) överdomarna vid förvaltningsdomstolarna inom sig har utsett en ledamot och ersättare,

5) högsta domstolen utifrån anmälan bland lagmännen vid tingsrätterna, hovrättsråden och tingsdomarna har utsett ledamöter och ersättare,

6) högsta förvaltningsdomstolen utifrån anmälan bland förvaltningsrättsdomarna eller specialdomstolarnas domare har utsett ledamöter och ersättare,

7) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har utsett den ledamot och ersättare som ska företräda advokatkåren,

8) riksåklagaren har utsett den ledamot och ersättare som ska företräda åklagarna,

9) justitieministeriet har utsett den ledamot och ersättare som ska företräda den juridiska forskningen och undervisningen.

När ledamöter och ersättare som avses i 3 mom. 5—9 punkten utses, ska kandidaterna vara dubbelt så många som de ledamöter och ersättare som utnämns. Innan den ledamot och ersättare som avses i 3 mom. 9 punkten utses, ska justitieministeriet höra parter som företräder den juridiska forskningen och undervisningen.

Ledamöterna i domarförslagsnämnden och deras ersättare beviljas avsked av statsrådet, som med iakttagande av förfarandet vid tillsättandet av nämnden samtidigt utnämner efterträdare för återstoden av mandattiden.

10 §

Domstolarnas utlåtanden

Domstolarna ger utlåtande i frågor som gäller tillsättning av domartjänster enligt följande:

1) hovrätterna i en sammansättning med presidenten och avdelningscheferna samt, om en avdelningschef är förhindrad, det hovrättsråd som är hans eller hennes ställföreträdare,

2) förvaltningsdomstolarna i en sammansättning med överdomaren samt ordförandena för sektionerna eller, om förvaltningsdomstolen inte är indelad i sektioner, överdomaren ensam efter att ha hört de ordinarie förvaltningsrättsdomarna,

3) försäkringsdomstolen i en sammansättning med överdomaren och avdelningscheferna samt, om en avdelningschef är förhindrad, den försäkringsrättsdomare som är hans eller hennes ställföreträdare,

4) vid tingsrätterna lagmannen efter att ha hört ledningsgruppen vid tingsrätten eller, om tingsrätten inte har en ledningsgrupp, efter att ha hört de ordinarie tingsdomarna,

5) vid arbetsdomstolen presidenten,

6) vid marknadsdomstolen överdomaren efter att ha hört de ordinarie domarna vid marknadsdomstolen.

Domstolens utlåtande ska innehålla en motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnämnas.

11 §

Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare

Till domare kan utnämnas rättrådiga finska medborgare som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och som genom sin tidigare verksamhet vid en domstol eller i andra uppgifter har visat sig ha de insikter i de uppgifter som hör till tjänsten och de personliga egenskaper som en framgångsrik skötsel av tjänsten förutsätter. Bestämmelser om behörighetsvillkor för domartjänster som kräver sakkunskap inom något särskilt område får utfärdas separat.

Till president och ledamot vid högsta domstolen samt till president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen kan utnämnas personer som väl uppfyller kraven enligt 1 mom. och som har utmärkta lagkunskaper. Av presidenten för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen krävs dessutom ledarförmåga.

Till hovrättspresident, lagman vid en tingsrätt, överdomare vid en förvaltningsdomstol, överdomare vid försäkringsdomstolen, president vid arbetsdomstolen samt överdomare vid marknadsdomstolen kan utnämnas personer som utöver vad som krävs enligt 1 mom. även har ledarförmåga.

12 §

Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § kan utnämnas till domare, om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket,

2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Trots bestämmelserna i 1 mom. får till en domartjänst som avses i 1 b § i tingsrättslagen (581/1993), 3 a § i hovrättslagen (56/1994), 6 § i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999), 4 a § i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) och 3 a § i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) utnämnas en person som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § i denna lag och har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domares språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

14 §

Redogörelse för bindningar

Den som föreslås bli utnämnd till en ordinarie domartjänst ska före utnämningen lämna en i 8 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994) avsedd redogörelse för sina bindningar.

Den som utnämnts till ordinarie domartjänst ska under sitt tjänsteförhållande utan dröjsmål redogöra för förändringar i sina bindningar. Domare ska även i andra fall lämna en motsvarande redogörelse på begäran av domstolen eller justitieministeriet.

Bestämmelser om bindningar i övrigt finns i 8 a § i statstjänstemannalagen. Bestämmelse om införande av uppgifter som gäller bindningar i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (/).

Närmare bestämmelser om lämnande av redogörelse för bindningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Domare vid hovrätten är också de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till hovrättslagmän och domare vid försäkringsdomstolen de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till lagmän vid försäkringsdomstolen. På dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd och försäkringsdomare.

Om en tjänst som hovrättslagman eller en tjänst som lagman vid försäkringsdomstolen är ledigförklarad vid ikraftträdandet av denna lag, ska när tjänsten tillsätts de bestämmelser iaktas som gällde vid ikraftträdandet.

Den som är utnämnd till tjänst som hovrättslagman eller lagman vid försäkringsdomstolen vid ikraftträdandet av denna lag har rätt att tjänstgöra i uppgifter som kräver ledarförmåga. När de tjänstgör i sådana uppgifter är de medlemmar av domstolens ledningsgrupp och i den sammansättning som avses i 10 §.

4.

Lag**om ändring av hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hovrättslagen (56/1994) 3, 6 a och 8 §, sådana de lyder, 3 § delvis ändrad i lag 209/2000, 6 a § i lag 609/2011 och 8 § i lagarna 169/1998, 209/2000 och 615/2011, samt fogas till lagen nya 3 a och 8 a—8 c § som följer:

3 §

Domare vid hovrätten

Vid hovrätten finns en president och som övriga ledamöter hovrättsråd.

Bestämmelser om utnämning av hovrättens president och ledamöter samt om behörighetsvillkoren för dem finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Presidenten leder hovrätten och svarar för dess resultat.

3 a §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid tvåspråkiga hovrätter kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som hovrättsråd, för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid var och en av de tvåspråkiga hovrätterna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta domstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

6 a §

Tingsnotarier

Vid hovrätterna kan dessutom finnas tingsnotarier. Tingsnotarierna utnämns av hovrättens president.

Till tingsnotarie vid hovrätten kan utnämnas den som vid sådan domstolspraktik som avses i 14 § i tingsrättslagen (581/1993) har tjänstgjort som tingsnotarie vid en tingsrätt i sex månader. En tingsnotarie ska ha de språkkunskaper som föreskrivs i 6 § 2 mom.

Avdelningschefen kan förordna en tingsnotarie att vara föredragande i enskilda mål eller ärenden.

Hovrätten utser en domare, assessor eller fiskal till handledare för tingsnotarien och utarbetar en praktikplan där innehållet i domstolspraktiken anges.

Närmare bestämmelser om domstolspraktik i hovrätten utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Avdelningar

Hovrätten är indelad i avdelningar. I hovrättens arbetsordning bestäms det om inrättande och indragning av avdelningar samt om indelningen av avdelningarna.

Lagskipningsärenden samt ärenden som gäller ändringssökande och extraordinärt ändringssökande i justitieförvaltningsärenden behandlas och avgörs vid avdelningarnas sammanträden. De domare som utnämns för två månader eller för en kortare tid än två månader får inte utgöra flertalet av de ledamöter som deltar i sammanträdet. En domare som utnämns för viss tid får dock ensam verkställa förberedelse och fatta de övriga avgöranden och vidta de övriga åtgärder som avses i 2 kap. 8 § 2 och 3 mom. rättegångsbalken.

8 a §

Förordnande till avdelningschef

Presidenten förordnar ett hovrättsråd till uppgiften som avdelningschef för högst tre år i sänder. Uppgiften ska förklaras ledig att sökas av dem som har blivit utnämnda till ordinarie domare vid hovrätten före utgången av ansökningstiden för uppgiften. Den som förordnas till uppgiften ska ha de personliga egenskaper som uppgiften kräver samt ledarförmåga.

Ett förordnande till avdelningschef kan återkallas, om det finns vägande skäl.

8 b §

Avdelningschefens uppgifter

Avdelningschefen leder arbetet inom avdelningen. Han eller hon ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet inom avdelningen och för arbetets resultat. Avdelningschefen ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

När presidenten är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande avdelningschef som är äldst i uppgiften. Om även avdelningscheferna är förhindrade, sköts presidentens uppgifter av den tjänstgörande hovrättsdomare som är äldst i tjänsten.

När en avdelningschef är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande domare som är äldst i tjänsten vid avdelningen.

8 c §

Förstärkt sammanträde och plenum

Hovrättens president får överföra ett rättsskipningsmål eller rättsskipningsärende i behövlig omfattning till plenum eller förstärkt sammanträde för avgörande, om det vid överläggningen om avgörandet i målet eller ärendet eller en del därav visar sig att sammansättningen kommer att avvika från den

ståndpunkt som högsta domstolen eller hovrätten eller en annan hovrätt tidigare har intagit. Även ett mål eller ärende som annars är av vidsträckt eller principiell betydelse kan i sin helhet eller till vissa delar överföras till plenum eller förstärkt sammanträde för avgörande. Ett mål eller ärende i vilket muntlig förhandling har förrättats eller ska förrättas får inte utan särskild anledning överföras till avgörande vid förstärkt sammanträde eller i plenum.

I hovrättens plenum deltar presidenten, de ordinarie hovrättsråden och de hovrättsråd som utnämnts för viss tid som är längre än ett år. Plenum är domfört när minst hälften av de ledamöter som är i tjänst är närvarande.

Till sammansättningen vid ett förstärkt sammanträde vid hovrätten hör sju ledamöter. I ett förstärkt sammanträde är presidenten ordförande och ledamöterna är de ledamöter som tidigare behandlat saken och som ännu är i tjänst samt ett behövligt antal ledamöter utsedda bland de ordinarie ledamöterna genom lottning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Domare vid hovrätten är också de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till hovrättslagmän. På dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd.

Den som är utnämnd till en tjänst som hovrättsråd vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till ett tjänsteförhållande som hovrättsråd på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid tvåspråkiga hovrätter finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 3 a § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

5.

Lag**om ändring av lagen om försäkringsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) 2 § 1 mom., 3 och 9 §, 10 § 1 mom. och 13 § samt
fogas till lagen en ny 3 a §, till 4 § ett nytt 4 mom. och till 5 § ett nytt 4 mom. som följer:

2 §

Ledamöter

Vid försäkringsdomstolen finns en överdomare samt som övriga lagfarna ledamöter försäkringsrättsdomare. Även en föredragande kan tjänstgöra som lagfaren ledamot enligt vad som bestäms genom förordning av statsrådet.

3 §

Behörighet för och utnämning av domare

Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för överdomare och försäkringsrättsdomare finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

3 a §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid försäkringsdomstolen kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som försäkringsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid försäkringsdomstolen utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

4 §

Behörighet för och förordnande av läkarledamöter

Den som föreslås till läkarledamot eller suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna försäkringsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

5 §

Förordnande av andra ledamöter med uppgiften som bisyssla

Den som föreslås till ledamot med uppdraget som bisyssla eller till suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna försäkringsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

9 §

Försäkringsdomstolens avdelningar

Försäkringsdomstolen är indelad i avdelningar. I försäkringsdomstolens arbetsordning bestäms om inrättande och indragning av avdelningar och om indelningen av avdelningarna.

Överdomaren förordnar en försäkringsrättsdomare till uppgiften som avdelningschef för högst tre år i sänder. Uppgiften ska

förklaras ledig att sökas av dem som blivit utnämnda till ordinarie domare vid försäkringsdomstolen före utgången av ansöknings-tiden för uppgiften. Den som förordnas till uppgiften ska ha de personliga egenskaper som uppgiften kräver samt ledarförmåga. Ett förordnande till avdelningschef kan återkallas, om det finns vägande skäl.

Avdelningschefen leder arbetet inom avdelningen. Han eller hon ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet inom avdelningen och för arbetets resultat. Avdelningschefen ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

När försäkringsdomstolens överdomare är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande avdelningschef som är äldst i uppgiften. Om även avdelningscheferna är förhindrade, sköts överdomarens uppgifter av den tjänstgörande försäkringsrättsdomare som är äldst i tjänsten.

När en avdelningschef är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande försäkringsrättsdomare som är äldst i tjänsten vid avdelningen.

10 §

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande och sammanträde

Rättskipningsärenden avgörs vid ett sammanträde där försäkringsdomstolens överdomare eller en försäkringsrättsdomare är ordförande och två lagfarna ledamöter är övriga ledamöter.

13 §

Förstärkt sammanträde och plenum

Om avgörandet i ett rättskipningsärende eller en fråga i ett sådant ärende kan vara av principiell betydelse med tanke på tillämpning av lag, om ärendet i övrigt är av vidsträckt betydelse eller om avgörandet skulle avvika från tidigare praxis, kan överdomaren

eller avdelningschefen överföra ärendet eller frågan till förstärkt sammanträde där överdomaren eller en avdelningschef är ordförande och där de övriga ledamöterna är de ledamöter som tidigare behandlat ärendet och de övriga försäkringsrättsdomarna vid avdelningen i fråga. Det förstärkta sammanträdet är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Överdomaren kan under de förutsättningar som föreskrivs i 1 mom. överföra ett rättskipningsärende eller en fråga i ett sådant ärende till plenum där överdomaren är ordförande och där de övriga ledamöterna är de ordinarie försäkringsrättsdomarna och de ledamöter som tidigare behandlat ärendet. Plenum är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Försäkringsdomstolens läkarledamöter och deras suppleanter samt ledamöter med uppgiften som bisyssla och deras suppleanter är skyldiga att redogöra för sina bindningar när de för första gången efter att denna lags ikraftträdande förordnas till sina uppdrag.

Domare vid försäkringsdomstolen är också de vid ikraftträdandet av denna lag utnämnda ordinarie lagmän vid försäkringsdomstolen. På dem tillämpas bestämmelserna om försäkringsrättsdomare.

Den som är utnämnd till en tjänst som försäkringsrättsdomare vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till försäkringsrättsdomare på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid försäkringsdomstolen finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 3 a § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

6.

Lag**om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) en ny 6 §, i stället för den 6 § som upphävts genom lag 211/2000, och till 8 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 26/2012, ett nytt 3 mom. som följer:

6 §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som lagfaren förvaltningsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid var och en av de tvåspråkiga förvaltningsdomstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

8 §

Behörighetsvillkor för och utnämning av sakkunnigledamöter

Den som föreslås till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol ska innan han eller hon förordnas till uppdraget

samt under det att uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Sakkunnigledamöter och suppleanter vid en förvaltningsdomstol är skyldiga att redogöra för sina bindningar när de för första gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sina uppdrag.

Den som är utnämnd till en tjänst som förvaltningsrättsdomare vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till förvaltningsrättsdomare på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 6 § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

7.

Lag**om ändring av lagen om marknadsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) 6 § samt
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

4 a §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid marknadsdomstolen kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal tjänster som marknadsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid marknadsdomstolen utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

6 §

Förordnande av sakkunnigledamöter

Statsrådet förordnar på förslag av justitieministeriet ett tillräckligt antal sakkunnigledamöter vid marknadsdomstolen för en mandattid om fyra år.

Marknadsdomstolen ledigförklarar uppdragen som sakkunnigledamot. Marknadsdomstolen kan skaffa ett utlåtande eller andra upplysningar om sökandena. Marknadsdomstolen ska lägga fram ett motiverat förslag för justitieministeriet om vilka av de sökande som ska förordnas till uppdragen.

Om en sakkunnigledamots plats blir ledig under mandattiden, ska en efterträdare förordnas för återstoden av tiden. I fråga om en sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget gäller i övrigt samma bestämmelser som för innehavare av domartjänst.

Den som föreslås till sakkunnigledamot ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna marknadsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tjänst som marknadsrättsdomare vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till marknadsrättsdomare på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid marknadsdomstolen finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 4 a § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

8.

Lag**om ändring av lagen om arbetsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetsdomstolen (646/1974) 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 561/2006, och
fogas till lagen en ny 2 a §, i stället för den 2 a § som upphävts genom lag 561/2006, som följer:

2 a §

Den som föreslås till sakkunnigledamot med uppdraget som bisyssla eller ersättare vid arbetsdomstolen ska innan han eller hon utnämns till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna arbetsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

Behörighetsvillkor för tjänsten som sekreterare är den examen som avses i 2 § 2 mom. samt förtrogenhet med ärenden som gäller arbetsförhållanden. Sekreteraren utnämns av arbetsdomstolens president.

Presidenten leder arbetsdomstolen och svarar för dess resultat.

5 §

Vid arbetsdomstolen finns en tjänst som president och en tjänst som arbetsdomstolsråd samt en eller fler sekreterartjänster.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Sakkunnigledamöter med uppgiften som bisyssla och ersättare vid arbetsdomstolen är skyldiga att redogöra för sina bindningar när de för första gången efter denna lags ikraftträdande utnämns till sitt uppdrag.

9.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om Ålands förvaltningsdomstol**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994) 6 § som följer:

6 §

Suppleanter

Om en ordinarie ledamot har förhinder, kan förvaltningsdomstolen kalla en suppleant i hans eller hennes ställe. Högst en suppleant får delta i ett sammanträde.

Högsta förvaltningsdomstolen utser ett behövligt antal suppleanter och bestämmer

samtidigt i vilken ordning de träder i stället för en ledamot som har förhinder. Förvaltningsdomstolen gör framställning till högsta förvaltningsdomstolen för förordnande av suppleanter. En suppleant ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. En suppleant ska avlägga domared eller avge domarförsäkran, om han eller hon inte har gjort det tidigare. Den som föreslås till

suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för sina bindningar.

I fråga om en suppleants rätt att kvarstå i sitt uppdrag gäller vad som föreskrivs om innehavare av domartjänst.

Denna lag träder i kraft den 20 .
En suppleant vid Ålands förvaltningsdomstol är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sitt uppdrag.

10.

Lag

om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter (1266/2006) en ny 3 a § som följer:

3 a §
Den som föreslås till sakkunnigledamot av högsta förvaltningsdomstolen ska innan han eller hon utnämns till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna högsta förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2004) avsedd redogörelse för sina bindningar.

Denna lag träder i kraft den 20 .
En sakkunnigledamot av högsta förvaltningsdomstolen är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande utnämns till sitt uppdrag.

11.

Lag**om ändring av 12 § i militära rättegångslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 12 § som följer:

12 §

Den som föreslås till militär ledamot ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för sina bindningar. En militär ledamot ska innan han eller hon inleder sitt uppdrag vid domstolen avlägga domared eller avge domarförsäkran, om han eller hon inte har gjort det tidigare.

En militär ledamot har för sitt uppdrag rätt att av statens medel få arvode per sammanträdesdag samt dagtraktamente och resekostnadsersättning enligt de grunder som justitieministeriet fastställer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

En militär ledamot är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sitt uppdrag.

Helsingfors den 6 november 2014

Statsminister

ALEXANDER STUBB

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

2.

Lag**om ändring av statstjänstemannalagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i statstjänstemannalagen (750/1994) 18 och 18 a §, sådana de lyder, 18 § delvis ändrad i lag 387/2001 och 18 a § delvis ändrad i lag 545/1997, och
fogas till lagen en ny 18 b § som följer:

Gällande lydelse

18 §

En tjänsteman får inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd därtill. En domare eller en föredragande vid en domstol får inte ta emot eller inneha en bisyssla, om inte domstolen på ansökan beviljar tillstånd därtill. Bisyslotillstånd kan beviljas också för viss tid och begränsat. Ett bisyslotillstånd kan återkallas om det finns skäl därtill.

Vid prövning av om bisyslotillstånd skall beviljas skall det beaktas att tjänstemannen inte på grund av bisysslan får bli jävig i sina uppgifter. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för opartiskheten i skötseln av uppgifterna och den får inte heller annars inverka menligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren.

Om annan bisyssla än sådan som avses i 1 mom. skall tjänstemannen göra anmälan till myndigheten. Denna kan på de grunder som anges i 2 mom. förbjuda tjänstemannen att ta emot eller inneha en sådan bisyssla.

Med bisyssla avses i 1—3 mom. tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Utöver vad som stadgas i denna paragraf skall i lag och förordning ingående stadganden om bisysslor inom olika förvaltningsområden iakttas.

Föreslagen lydelse

18 §

En tjänsteman får inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte den berörda myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd till det. *Tillstånd för bisyssla kan beviljas också för viss tid eller som begränsat. Tillståndet kan återkallas, om det finns skäl till det. Närmare bestämmelser om bisysslor för domare och föredragande vid domstol finns i 18 a §.*

Vid prövningen av om *tillstånd för bisyssla* ska beviljas ska det beaktas att tjänstemannen inte får bli jävig i sina uppgifter på grund av bisysslan. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för en opartisk tjänsteutövning, annars inverka skadligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren.

En tjänsteman ska göra en anmälan till myndigheten också om annan bisyssla än en sådan som avses i 1 mom. Myndigheten kan på de grunder som anges i 2 mom. förbjuda tjänstemannen att ta emot eller inneha en sådan bisyssla.

Med bisyssla avses i 1—3 mom. tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Utöver *bestämmelserna i denna paragraf ska de specialbestämmelser om bisysslor inom olika förvaltningsområden som ingår i lagar och förordningar iakttas.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

De uppgifter som i samband med anmälan om bisyssla eller ansökan om bisysslotillstånd läggs fram om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän skall hemlighållas.

De uppgifter som i samband med en anmälan om bisyssla eller ansökan om *tillstånd för bisyssla* läggs fram om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän ska hemlighållas. *Uppgifter om parternas biträden vid ett skiljeförfarande är dock offentliga, om biträdet är advokat, offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011).*

18 a §

Vid prövning av om en tjänsteman skall förordnas att företräda staten i frågor som anknyter till utövande av dess ägarmakt eller till annan styrning eller övervakning, skall beaktas att denna uppgift inte får medföra annat än sporadiskt eller tillfälligt jäv för tjänstemannen i dennes viktigaste tjänsteåligganden.

18 a §

En domare eller en föredragande vid en domstol får inte ta emot eller inneha en i 18 § avsedd bisyssla, om inte domstolen på ansökan beviljar tillstånd till det. Tillstånd får inte beviljas för att verka i en skiljenämnd som skiljeman utsedd av en part i en tvist. Trots bestämmelserna i 18 § 5 mom. ska sökanden i tillståndsansökan lämna uppgift om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän till chefsdomaren för den domstol som behandlar ansökan.

Domarna och föredragandena vid en domstol ska årligen för domstolen redogöra för hur mycket de har fått betalt för sina bisysslor, om den sammanlagda inkomsten från bisysslorna överstiger 10 000 euro. I redogörelsen ska nämnas vilka bisysslor inkomsten hänförs till. När det gäller andra bisysslor än skiljemannauppdrag ska det även uppges vem som har betalat arvodet. Trots bestämmelserna i 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är de uppgifter om inkomster från bisysslor som domare redogjort för offentliga. Domarna och föredragandena vid en domstol ska underrätta domstolen när bisysslan upphör.

Närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd för bisyssla, om den myndighet som beviljar tillståndet för bisyssla och om lämnande av redogörelse för inkomster från bisysslor utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om införande av uppgifter som gäller bisysslor för domare och föredragande vid domstol i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (/).

18 b §

Vid prövning av om en tjänsteman ska förordnas att företräda staten i frågor som ank-

nyter till utövande av statens ägarmakt eller till annan styrning eller övervakning, ska beaktas att denna uppgift inte får medföra annat än sporadiskt eller tillfälligt jäv för tjänstemannen i dennes viktigaste tjänsteåligganden.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om utnämning av domare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om utnämning av domare (205/2000) 1, 3, 7, 10—12 och 14 §, av dem 1 § sådan den lyder i lagarna 1544/2001, 133/2003, 1202/2003, 741/2010 och 121/2013, 3 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1544/2001 och 592/2009, 7 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1183/2000, 10 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 614/2011, 11 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1202/2003 och 121/2013 och 12 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1202/2003 och 592/2009, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillsättning av domartjänster och utnämning av domare för viss tid.

Domartjänster som avses i denna lag är

- 1) tjänsterna som president och ledamot vid högsta domstolen,
- 2) tjänsterna som president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen,
- 3) tjänsterna som president, *hovrättslagman* och hovrättsråd vid hovrätterna,
- 4) tjänsterna som lagman och tingsdomare vid tingsrätterna,
- 5) tjänsterna som överdomare och förvaltningsrättsdomare vid förvaltningsdomstolarna,
- 6) tjänsterna som överdomare, *lagman* och försäkringsrättsdomare vid försäkringsdomstolen,
- 7) tjänsterna som president och arbetsdomstolsråd vid arbetsdomstolen,
- 8) tjänsterna som överdomare, marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjör vid marknadsdomstolen,
- 9) tjänsterna som jordrättsingenjör vid de tingsrätter som är jorddomstolar.

Om riksrätten bestäms i Finlands grundlag.

Bestämmelser om nominering av Finlands nationella kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol finns i 3 a kap.

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillsättning av domartjänster och utnämning av domare för viss tid.

Domartjänster som avses i denna lag är

- 1) tjänsterna som president och ledamot vid högsta domstolen,
- 2) tjänsterna som president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen,
- 3) tjänsterna som president (*upphävs*) och hovrättsråd vid hovrätterna,
- 4) tjänsterna som lagman och tingsdomare vid tingsrätterna,
- 5) tjänsterna som överdomare och förvaltningsrättsdomare vid förvaltningsdomstolarna,
- 6) tjänsterna som överdomare (*upphävs*) och försäkringsrättsdomare vid försäkringsdomstolen,
- 7) tjänsterna som president och arbetsdomstolsråd vid arbetsdomstolen,
- 8) tjänsterna som överdomare, marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjör vid marknadsdomstolen,
- 9) tjänsterna som jordrättsingenjör vid de tingsrätter som är jorddomstolar.

Bestämmelser om riksrätten finns i grundlagen.

Bestämmelser om nominering av Finlands nationella kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol finns i 3 a kap.

3 §

Ledigförklaring av tjänster

En ordinarie domartjänst skall innan den tillsätts förklaras ledig att sökas hos respektive domstol, om inte något annat följer av 4 §.

Den domstol som anges i förordning av statsrådet förklarar en tjänst ledig och beslutar också om ny ledigförklaring av tjänsten och om förlängning av ansökningstiden.

När domstolen förklarar en tingsdomartjänst ledig ska den uppge om det av den som utnämns krävs språkkunskaper enligt 12 § 2 mom.

7 §

Tillsättning av domarförslagsnämnden och dess sammansättning

Domarförslagsnämnden tillsätts för fem år i sänder.

Ordförande i domarförslagsnämnden är en av högsta domstolen vald ledamot och vice ordförande en av högsta förvaltningsdomstolen vald ledamot. Övriga ledamöter är en hovrättspresident, en överdomare vid en förvaltningsdomstol, en lagman vid en tingsrätt, *en lagman vid en hovrätt eller ett hovrättsråd*, en tingsdomare, en förvaltningsrättsdomare, en förvaltningsrättsdomare eller en domare vid någon av de specialdomstolar som nämns i 1 § 2 mom. 6—8 punkten, en advokat, en allmän åklagare och en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Statsrådet tillsätter domarförslagsnämnden sedan

- 1) högsta domstolen inom sig har utsett en ledamot och ersättare,
- 2) högsta förvaltningsdomstolen inom sig har utsett en ledamot och ersättare,
- 3) hovrättspresidenterna inom sig har utsett en ledamot och ersättare,
- 4) överdomarna vid förvaltningsdomstolarna inom sig har utsett en ledamot och ersättare,

3 §

Ledigförklaring av tjänster

En ordinarie domartjänst ska innan den tillsätts förklaras ledig att sökas hos respektive domstol, om inte något annat följer av 4 §.

Bestämmelser om vilken domstol som ledigförklarar en tjänst utfärdas genom förordning av statsrådet. Den domstol som ledigförklarar en tjänst beslutar också om ny ledigförklaring av tjänsten och om förlängning av ansökningstiden.

När domstolen förklarar en *domartjänst* ledig ska den uppge om *språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. krävs av den som ska utnämnas till tjänsten.*

7 §

Tillsättning av domarförslagsnämnden och nämndens sammansättning

Domarförslagsnämnden tillsätts för fem år i sänder.

Ordförande i domarförslagsnämnden är en av högsta domstolen vald ledamot och vice ordförande en av högsta förvaltningsdomstolen vald ledamot. Övriga ledamöter är en hovrättspresident, en överdomare vid en förvaltningsdomstol, en lagman vid en tingsrätt, *(upphävs)* ett hovrättsråd, en tingsdomare, en förvaltningsrättsdomare och en förvaltningsrättsdomare eller en domare vid någon av de specialdomstolar som nämns i 1 § 2 mom. 6—8 punkten, en advokat, *en åklagare* och en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Statsrådet tillsätter domarförslagsnämnden sedan

- 1) högsta domstolen inom sig har utsett en ledamot och ersättare,
- 2) högsta förvaltningsdomstolen inom sig har utsett en ledamot och ersättare,
- 3) hovrättspresidenterna inom sig har utsett en ledamot och ersättare,
- 4) överdomarna vid förvaltningsdomstolarna inom sig har utsett en ledamot och ersättare,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

re,

5) högsta domstolen utifrån anmälan bland lagmännen vid tingsrätterna, *lagmännen vid hovrätterna eller* hovrättsråden och tingsdomarna har utsett ledamöter och ersättare,

6) högsta förvaltningsdomstolen utifrån anmälan bland förvaltningsrättsdomarna eller specialdomstolarnas domare har utsett ledamöter och ersättare,

7) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har utsett den ledamot och ersättare som skall företräda advokatkåren,

8) riksåklagaren har utsett den ledamot och ersättare som skall företräda de allmänna åklagarna, och

9) justitieministeriet har utsett den ledamot och ersättare som skall företräda den juridiska forskningen och undervisningen.

När ledamöter och ersättare som avses i 3 mom. 5—9 punkten utses, skall kandidaterna vara två gånger så många som de ledamöter och ersättare som utnämns. Innan den ledamot och ersättare som avses i 3 mom. 9 punkten utses, skall justitieministeriet höra parter som företräder den juridiska forskningen och undervisningen.

Ledamöterna i domarförslagsnämnden och deras ersättare beviljas avsked av statsrådet, som med iakttagande av förfarandet vid tillsättandet av nämnden samtidigt utnämner efterträdare för återstoden av mandattiden.

10 §

Domstolarnas utlåtanden

Domstolarna ger utlåtande i frågor som gäller tillsättning av domartjänster enligt följande:

1) hovrätterna i en sammansättning med presidenten och hovrättslagmännen samt, om en hovrättslagman är förhindrad, det hovrättsråd som är hans eller hennes ställföreträdare,

2) förvaltningsdomstolarna i en sammansättning med överdomaren samt ordförandena för sektionerna eller, om förvaltningsdomstolen inte är uppdelad på sektioner, av överdomaren efter att ha hört de ordinarie förvaltningsrättsdomarna,

3) försäkringsdomstolen i en sammansättning med överdomaren och lagmännen vid försäkringsdomstolen samt, om en lagman

re,

5) högsta domstolen utifrån anmälan bland lagmännen vid tingsrätterna, (*upphävs*) hovrättsråden och tingsdomarna har utsett ledamöter och ersättare,

6) högsta förvaltningsdomstolen utifrån anmälan bland förvaltningsrättsdomarna eller specialdomstolarnas domare har utsett ledamöter och ersättare,

7) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har utsett den ledamot och ersättare som ska företräda advokatkåren,

8) riksåklagaren har utsett den ledamot och ersättare som ska företräda *åklagarna*,

9) justitieministeriet har utsett den ledamot och ersättare som ska företräda den juridiska forskningen och undervisningen.

När ledamöter och ersättare som avses i 3 mom. 5—9 punkten utses, ska kandidaterna vara *dubbelt* så många som de ledamöter och ersättare som utnämns. Innan den ledamot och ersättare som avses i 3 mom. 9 punkten utses, ska justitieministeriet höra parter som företräder den juridiska forskningen och undervisningen.

Ledamöterna i domarförslagsnämnden och deras ersättare beviljas avsked av statsrådet, som med iakttagande av förfarandet vid tillsättandet av nämnden samtidigt utnämner efterträdare för återstoden av mandattiden.

10 §

Domstolarnas utlåtanden

Domstolarna ger utlåtande i frågor som gäller tillsättning av domartjänster enligt följande:

1) hovrätterna i en sammansättning med presidenten och *avdelningscheferna* samt, om *en avdelningschef* är förhindrad, det hovrättsråd som är hans eller hennes ställföreträdare,

2) förvaltningsdomstolarna i en sammansättning med överdomaren samt ordförandena för sektionerna eller, om förvaltningsdomstolen inte är indelad i sektioner, överdomaren *ensam* efter att ha hört de ordinarie förvaltningsrättsdomarna,

3) försäkringsdomstolen i en sammansättning med överdomaren och *avdelningscheferna* samt, om *en avdelningschef* är förhind-

vid försäkringsdomstolen är förhindrad, den domare vid försäkringsdomstolen som är hans eller hennes ställföreträdare,

4) vid tingsrätterna lagmannen efter att ha hört ledningsgruppen vid tingsrätten eller, om tingsrätten inte har en ledningsgrupp, efter att ha hört de ordinarie tingsdomarna,

5) vid arbetsdomstolen presidenten,

6) vid marknadsdomstolen överdomaren efter att ha hört de ordinarie domarna vid marknadsdomstolen.

Domstolens utlåtande skall innehålla ett motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnännas.

11 §

Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare

Till domare kan utnännas rättrådiga finska medborgare som har avlagt juris kandidatexamen och som genom sin tidigare verksamhet vid en domstol eller i andra uppgifter visat sig ha de insikter i de uppgifter som hör till tjänsten och de personliga egenskaper som en framgångsrik skötsel av tjänsten förutsätter. Om behörighetsvillkor för domartjänster som kräver sakkunskap inom något särskilt område kan bestämmas särskilt.

Till president och ledamot vid högsta domstolen samt till president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen kan utnännas personer som har utmärkta lagkunskaper och som väl uppfyller kraven i 1 mom. Av presidenten för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen krävs också ledarförmåga.

Till hovrättspresident, *hovrättslagman*, lagman vid en tingsrätt, överdomare vid en förvaltningsdomstol, överdomare vid försäkringsdomstolen, *lagman vid försäkringsdomstolen*, president vid arbetsdomstolen samt överdomare vid marknadsdomstolen kan utnännas personer som utöver vad som krävs i 1 mom. även har ledarförmåga.

rad, den försäkringsrättsdomare som är hans eller hennes ställföreträdare,

4) vid tingsrätterna lagmannen efter att ha hört ledningsgruppen vid tingsrätten eller, om tingsrätten inte har en ledningsgrupp, efter att ha hört de ordinarie tingsdomarna,

5) vid arbetsdomstolen presidenten,

6) vid marknadsdomstolen överdomaren efter att ha hört de ordinarie domarna vid marknadsdomstolen.

Domstolens utlåtande ska innehålla en motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnännas.

11 §

Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare

Till domare kan utnännas rättrådiga finska medborgare som har avlagt *annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt* och som genom sin tidigare verksamhet vid en domstol eller i andra uppgifter har visat sig ha de insikter i de uppgifter som hör till tjänsten och de personliga egenskaper som en framgångsrik skötsel av tjänsten förutsätter. *Bestämmelser* om behörighetsvillkor för domartjänster som kräver sakkunskap inom något särskilt område *får utfärdas separat*.

Till president och ledamot vid högsta domstolen samt till president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen kan utnännas personer som *väl uppfyller kraven enligt 1 mom. och som har utmärkta lagkunskaper*. Av presidenten för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen krävs dessutom ledarförmåga.

Till hovrättspresident, (*upphävs*) lagman vid en tingsrätt, överdomare vid en förvaltningsdomstol, överdomare vid försäkringsdomstolen, (*upphävs*) president vid arbetsdomstolen samt överdomare vid marknadsdomstolen kan utnännas personer som utöver vad som krävs enligt 1 mom. även har ledarförmåga.

12 §

Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § kan utnämnas till domare om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket, *samt*

2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Utan hinder av 1 mom. kan till en tingsdomartjänst som avses i 1 a § i tingsrättslagen (581/1993) utnämnas en person som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § i denna lag och har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

14 §

Redogörelse för bindningar

Den som föreslås bli utnämnd till en ordinarie domartjänst skall före utnämningen lämna en redogörelse enligt statstjänstemannalagstiftningen för sina bindningar.

Den som utnämnts till en ordinarie domartjänst skall utan dröjsmål anmäla ändringar och bristfälligheter i de uppgifter som avses i 1 mom. samt även annars lämna motsvarande redogörelse när den behöriga myndigheten begär en sådan.

Uppgifter som lämnats till en myndighet

12 §

Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § kan utnämnas till domare, om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket,

2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Trots bestämmelserna i 1 mom. får till en domartjänst som avses i 1 b § i tingsrättslagen (581/1993), 3 a § i hovrättslagen (56/1994), 6 § i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999), 4 a § i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) och 3 a § i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) utnämnas en person som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § i denna lag och har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domares språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

14 §

Redogörelse för bindningar

Den som föreslås bli utnämnd till en ordinarie domartjänst *ska före utnämningen lämna en i 8 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994) avsedd redogörelse för sina bindningar.*

Den som utnämnts till ordinarie domartjänst *ska under sitt tjänsteförhållande utan dröjsmål redogöra för förändringar i sina bindningar. Domare ska även i andra fall lämna en motsvarande redogörelse på begäran av domstolen eller justitieministeriet.*

Bestämmelser om bindningar i övrigt finns

om en persons ekonomiska ställning är sekretessbelagda.

i 8 a § i statstjänstemannalagen. Bestämmelse om införande av uppgifter som gäller bindningar i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (/).

Närmare bestämmelser om lämnande av redogörelse för bindningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Domare vid hovrätten är också de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till hovrättslagmän och domare vid försäkringsdomstolen de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till lagmän vid försäkringsdomstolen. På dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd och försäkringsdomare.

Om en tjänst som hovrättslagman eller en tjänst som lagman vid försäkringsdomstolen är ledigförklarad vid ikraftträdandet av denna lag, ska när tjänsten tillsätts de bestämmelser iakttas som gällde vid ikraftträdandet.

Den som är utnämnd till tjänst som hovrättslagman eller lagman vid försäkringsdomstolen vid ikraftträdandet av denna lag har rätt att tjänstgöra i uppgifter som kräver ledarförmåga. När de tjänstgör i sådana uppgifter är de medlemmar av domstolens ledningsgrupp och i den sammansättning som avses i 10 §.

4.

Lag**om ändring av hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i hovrättslagen (56/1994) 3, 6 a och 8 §, sådana de lyder, 3 § delvis ändrad i lag 209/2000, 6 a § i lag 609/2011 och 8 § i lagarna 169/1998, 209/2000 och 615/2011, samt *fogas* till lagen nya 3 a och 8 a—8 c § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Domare vid hovrätten

Vid hovrätten finns en president och som övriga ledamöter *hovrättslagmän och hovrättsråd*.

Om utnämning av hovrättens president och ledamöter samt om behörighetsvillkoren för dem bestäms i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Presidenten leder hovrätten och svarar för att dess verksamhet är resultatrik.

Föreslagen lydelse

3 §

Domare vid hovrätten

Vid hovrätten finns en president och som övriga ledamöter (*upphävs*) hovrättsråd.

Bestämmelser om utnämning av hovrättens president och ledamöter samt om behörighetsvillkoren för dem finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Presidenten leder hovrätten och svarar för *dess resultat*.

3 a §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid tvåspråkiga hovrätter kan det finnas ett för tryggnade av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som hovrättsråd, för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid var och en av de tvåspråkiga hovrätterna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta domstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

6 a §

Tingsnotarier

Vid hovrätterna kan dessutom finnas tingsnotarier. Tingsnotarierna utnämns av hovrät-

6 a §

Tingsnotarier

Vid hovrätterna kan dessutom finnas tingsnotarier. Tingsnotarierna utnämns av hovrät-

tens president.

Till tingsnotarie vid hovrätten kan utnämnas den som vid sådan domstolspraktik som avses i 14 § i tingsrättslagen (581/1993) har tjänstgjort som tingsnotarie vid en tingsrätt i sex månader. Av en tingsnotarie krävs de språkkunskaper som föreskrivs i 6 § 2 mom. i denna lag.

Hovrättens lagman kan förordna en tingsnotarie att vara föredragande i enskilda mål.

Hovrätten utser en domare, assessor eller fiskal till handledare för tingsnotarien och utarbetar en praktikplan där innehållet i domstolspraktiken anges.

Närmare bestämmelser om domstolspraktik i hovrätten utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Avdelningar samt förstärkt sammanträde och plenum

Hovrätten är indelad i avdelningar. Lagskipningsärenden samt ärenden som gäller ändringsökande och extraordinärt ändringsökande i justitieförvaltningsärenden behandlas och avgörs vid avdelningarnas sammanträden. De för viss tid utnämnda domare som utnämnts för två månader eller kortare tid får inte utgöra flertalet av de ledamöter som deltar i sammanträdet. En domare som utnämnts för viss tid får dock ensam verkställa förberedelse och fatta de övriga avgöranden och vidta de övriga åtgärder som avses i 2 kap. 8 § 2 och 3 mom. rättegångsbalken.

Hovrättens president kan överföra ett mål eller ärende eller en därtill hörande fråga till behandling vid ett förstärkt sammanträde eller i plenum så som närmare bestäms genom förordning. Till sammansättningen vid ett förstärkt sammanträde hör sju ledamöter, nämligen presidenten som ordförande och som ledamöter de ledamöter som tidigare behandlat saken och som ännu är i tjänsteutövning och ett behövt antal ledamöter utsedda bland de ordinarie ledamöterna genom lottning.

I hovrättens plenum deltar presidenten,

tens president.

Till tingsnotarie vid hovrätten kan utnämnas den som vid sådan domstolspraktik som avses i 14 § i tingsrättslagen (581/1993) har tjänstgjort som tingsnotarie vid en tingsrätt i sex månader. *En tingsnotarie ska ha de språkkunskaper som föreskrivs i 6 § 2 mom.*

Avdelningschefen kan förordna en tingsnotarie att vara föredragande i enskilda mål eller ärenden.

Hovrätten utser en domare, assessor eller fiskal till handledare för tingsnotarien och utarbetar en praktikplan där innehållet i domstolspraktiken anges.

Närmare bestämmelser om domstolspraktik i hovrätten utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Avdelningar

Hovrätten är indelad i avdelningar. *I hovrättens arbetsordning bestäms det om inrättande och indragning av avdelningar samt om indelningen av avdelningarna.*

Lagskipningsärenden samt ärenden som gäller ändringsökande och extraordinärt ändringsökande i justitieförvaltningsärenden behandlas och avgörs vid avdelningarnas sammanträden. De domare som utnämnts för två månader eller för en kortare tid än två månader får inte utgöra flertalet av de ledamöter som deltar i sammanträdet. En domare som utnämnts för viss tid får dock ensam verkställa förberedelse och fatta de övriga avgöranden och vidta de övriga åtgärder som avses i 2 kap. 8 § 2 och 3 mom. rättegångsbalken.

hovrättslagmännen samt de ordinarie hovrättsråden och de hovrättsråd som utnämns för viss tid som är längre än ett år. Plenum är beslutfört när minst hälften av de ledamöter som är i tjänst är närvarande.

I övrigt bestäms särskilt om domfört antal ledamöter vid hovrätten.

8 a §

Förordnande till avdelningschef

Presidenten förordnar ett hovrättsråd till uppgiften som avdelningschef för högst tre år i sänder. Uppgiften ska förklaras ledig att sökas av dem som har blivit utnämnda till ordinarie domare vid hovrätten före utgången av ansökningstiden för uppgiften. Den som förordnas till uppgiften ska ha de personliga egenskaper som uppgiften kräver samt ledarförmåga.

Ett förordnande till avdelningschef kan återkallas, om det finns vägande skäl.

8 b §

Avdelningschefens uppgifter

Avdelningschefen leder arbetet inom avdelningen. Han eller hon ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet inom avdelningen och för arbetets resultat. Avdelningschefen ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

När presidenten är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande avdelningschef som är äldst i uppgiften. Om även avdelningscheferna är förhindrade, sköts presidentens uppgifter av den tjänstgörande hovrättsdomare som är äldst i tjänsten.

När en avdelningschef är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande domare som är äldst i tjänsten vid avdelningen.

8 c §

Förstärkt sammanträde och plenum

Hovrättens president får överföra ett rättsskipningsmål eller rättsskipningsärende i behövlig omfattning till plenum eller förstärkt sammanträde för avgörande, om det vid överläggningen om avgörandet i målet eller ärendet eller en del därav visar sig att sammansättningen kommer att avvika från den ståndpunkt som högsta domstolen eller hovrätten eller en annan hovrätt tidigare har intagit. Även ett mål eller ärende som annars är av vidsträckt eller principiell betydelse kan i sin helhet eller till vissa delar överföras till plenum eller förstärkt sammanträde för avgörande. Ett mål eller ärende i vilket muntlig förhandling har förrättats eller ska förrättas får inte utan särskild anledning överföras till avgörande vid förstärkt sammanträde eller i plenum.

I hovrättens plenum deltar presidenten, de ordinarie hovrättsråden och de hovrättsråd som utnämnts för viss tid som är längre än ett år. Plenum är domfört när minst hälften av de ledamöter som är i tjänst är närvarande.

Till sammansättningen vid ett förstärkt sammanträde vid hovrätten hör sju ledamöter. I ett förstärkt sammanträde är presidenten ordförande och ledamöterna är de ledamöter som tidigare behandlat saken och som ännu är i tjänst samt ett behövt antal ledamöter utsedda bland de ordinarie ledamöterna genom lottning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Domare vid hovrätten är också de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till hovrättslagmän. På dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd.

Den som är utnämnd till en tjänst som hovrättsråd vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till ett tjänsteförhållande som hovrättsråd på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid tvåspråki-

ga hovrätter finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 3 a § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

5.

Lag**om ändring av lagen om försäkringsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) 2 § 1 mom., 3 och 9 §, 10 § 1 mom. och 13 § samt
fogas till lagen en ny 3 a §, till 4 § ett nytt 4 mom. och till 5 § ett nytt 4 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

2 §

*Ledamöter**Ledamöter*

Försäkringsdomstolen har en överdomare samt som övriga lagfarna ledamöter *lagmän* och försäkringsrättsdomare. Även en föredragande kan tjänstgöra som lagfaren ledamot enligt vad som bestäms genom förordning av statsrådet.

Vid försäkringsdomstolen finns en överdomare samt som övriga lagfarna ledamöter (*upphävs*) försäkringsrättsdomare. Även en föredragande kan tjänstgöra som lagfaren ledamot enligt vad som bestäms genom förordning av statsrådet.

3 §

3 §

*Behörighet för och utnämning av domare**Behörighet för och utnämning av domare*

Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för överdomare, *lagman* och försäkringsrättsdomare finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för överdomare (*upphävs*) och försäkringsrättsdomare finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

3 a §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid försäkringsdomstolen kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som försäkringsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid försäkringsdomstolen utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

4 §

Behörighet för och förordnande av läkarledamöter

Den som föreslås till läkarledamot eller suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna försäkringsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

5 §

Förordnande av andra ledamöter med uppgiften som bisyssla

Den som föreslås till ledamot med uppdraget som bisyssla eller till suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna försäkringsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

9 §

Avdelningar

Försäkringsdomstolen är uppdelad på avdelningar.

Varje avdelning leds av en lagman vid försäkringsdomstolen, som också svarar för dess resultat.

9 §

Försäkringsdomstolens avdelningar

Försäkringsdomstolen är indelad i avdelningar. I försäkringsdomstolens arbetsordning bestäms om inrättande och indragning av avdelningar och om indelningen av avdelningarna.

Överdomaren förordnar en försäkringsrättsdomare till uppgiften som avdelningschef för högst tre år i sänder. Uppgiften ska förklaras ledig att sökas av dem som blivit utnämnda till ordinarie domare vid försäkringsdomstolen före utgången av ansöknings tiden för uppgiften. Den som förordnas till uppgiften ska ha de personliga egenskaper som uppgiften kräver samt ledarförmåga. Ett förordnande till avdelningschef kan återkallas, om det finns vägande skäl.

Avdelningschefen leder arbetet inom avdelningen. Han eller hon ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet inom avdelningen och för

arbetets resultat. Avdelningschefen ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

När försäkringsdomstolens överdomare är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande avdelningschef som är äldst i uppgiften. Om även avdelningscheferna är förhindrade, sköts överdomarens uppgifter av den tjänstgörande försäkringsrättsdomare som är äldst i tjänsten.

När en avdelningschef är förhindrad sköts hans eller hennes uppgifter av den tjänstgörande försäkringsrättsdomare som är äldst i tjänsten vid avdelningen.

10 §

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande

Rättskipningsärenden avgörs vid ett sammanträde där överdomaren, *en lagman* eller en försäkringsrättsdomare vid försäkringsdomstolen är ordförande och två lagfarna ledamöter är övriga ledamöter.

---

10 §

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande

Rättskipningsärenden avgörs vid ett sammanträde där försäkringsdomstolens överdomare (*upphävs*) eller en försäkringsrättsdomare är ordförande och två lagfarna ledamöter är övriga ledamöter.

---

13 §

Förstärkt sammanträde och plenum

Överdomaren eller en lagman kan överföra ett ärende eller en fråga som hör till ett ärende till förstärkt sammanträde, vid vilket överdomaren eller lagmannen är ordförande och övriga ledamöter är de ledamöter som tidigare behandlat ärendet samt de övriga försäkringsrättsdomarna vid samma avdelning och avdelningens lagman. Det förstärkta sammanträdet är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Överdomaren kan överföra ett ärende eller en fråga som hör till ett ärende till plenum, vid vilket överdomaren är ordförande och övriga ledamöter är lagmännen och försäkrings-

13 §

Förstärkt sammanträde och plenum

Om avgörandet i ett rättskipningsärende eller en fråga i ett sådant ärende kan vara av principiell betydelse med tanke på tillämpning av lag, om ärendet i övrigt är av vidsträckt betydelse eller om avgörandet skulle avvika från tidigare praxis, kan överdomaren eller avdelningschefen överföra ärendet eller frågan till förstärkt sammanträde där överdomaren eller en avdelningschef är ordförande och där de övriga ledamöterna är de ledamöter som tidigare behandlat ärendet och de övriga försäkringsrättsdomarna vid avdelningen i fråga. Det förstärkta sammanträdet är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Överdomaren kan under de förutsättningar som föreskrivs i 1 mom. överföra ett rättskipningsärende eller en fråga i ett sådant ärende till plenum där överdomaren är ordförande

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

rättsdomarna vid försäkringsdomstolen. I plenum deltar en läkarledamot, om en medicinsk utredning kan inverka på avgörandet av ärendet. De övriga ledamöterna med uppgiften som bisyssla deltar i plenum så som bestäms i 11 och 12 §. Plenum är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Närmare bestämmelser om överföring av ett ärende eller en fråga till förstärkt sammanträde eller plenum utfärdas genom förordning av statsrådet.

de och där de övriga ledamöterna är de ordinarie försäkringsrättsdomarna och de ledamöter som tidigare behandlat ärendet. Plenum är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Försäkringsdomstolens läkarledamöter och deras suppleanter samt ledamöter med uppgiften som bisyssla och deras suppleanter är skyldiga att redogöra för sina bindningar när de för första gången efter att denna lags ikraftträdande förordnas till sina uppdrag.

Domare vid försäkringsdomstolen är också de vid ikraftträdandet av denna lag utnämnda ordinarie lagmän vid försäkringsdomstolen. På dem tillämpas bestämmelserna om försäkringsrättsdomare.

Den som är utnämnd till en tjänst som försäkringsrättsdomare vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till försäkringsrättsdomare på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid försäkringsdomstolen finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 3 a § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

6.

Lag**om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut fogas till lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) en ny 6 §, i stället för den 6 § som upphävts genom lag 211/2000, och till 8 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 26/2012, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som lagfaren förvaltningsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid var och en av de tvåspråkiga förvaltningsdomstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

8 §

Behörighetsvillkor för och utnämning av sakkunnigledamöter

Den som föreslås till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol ska innan han eller hon förordnas till uppdraget samt under det att uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Sakkunnigledamöter och suppleanter vid en förvaltningsdomstol är skyldiga att redogöra för sina bindningar när de för första*

gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sina uppdrag.

Den som är utnämnd till en tjänst som förvaltningsrättsdomare vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till förvaltningsrättsdomare på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 6 § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

7.

Lag**om ändring av lagen om marknadsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) 6 § samt
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid marknadsdomstolen kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal tjänster som marknadsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid marknadsdomstolen utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

6 §

Förordnande av sakkunnigledamöter

Statsrådet förordnar på förslag av justitieministeriet ett tillräckligt antal sakkunnigledamöter i marknadsdomstolen för en mandattid om fyra år.

Marknadsdomstolen ledigförklarar uppdragen som sakkunnigledamot. Marknadsdomstolen kan skaffa ett utlåtande eller andra upplysningar om sökandena. Marknadsdomstolen ska lägga fram ett motiverat förslag för justitieministeriet om vilka av de sökande som ska förordnas till uppdragen.

Om en sakkunnigledamots plats blir ledig under mandattiden, ska en efterträdare förordnas för återstoden av tiden. I fråga om en sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget gäller i övrigt samma bestämmelser som för innehavare av domartjänst.

6 §

Förordnande av sakkunnigledamöter

Statsrådet förordnar på förslag av justitieministeriet ett tillräckligt antal sakkunnigledamöter vid marknadsdomstolen för en mandattid om fyra år.

Marknadsdomstolen ledigförklarar uppdragen som sakkunnigledamot. Marknadsdomstolen kan skaffa ett utlåtande eller andra upplysningar om sökandena. Marknadsdomstolen ska lägga fram ett motiverat förslag för justitieministeriet om vilka av de sökande som ska förordnas till uppdragen.

Om en sakkunnigledamots plats blir ledig under mandattiden, ska en efterträdare förordnas för återstoden av tiden. I fråga om en sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget gäller i övrigt samma bestämmelser som för innehavare av domartjänst.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Den som föreslås bli förordnad till sakkunnigledamot ska innan han eller hon utnämns lämna en redogörelse för sina bindningar enligt 14 § i lagen om utnämning av domare. Den som förordnas till sakkunnigledamot ska utan dröjsmål anmäla förändringar och konstaterade brister i uppgifterna om sina bindningar samt också i övrigt lämna en motsvarande redogörelse på begäran av statsrådet, justitieministeriet eller marknadsdomstolen.

Den som föreslås till sakkunnigledamot ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna marknadsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tjänst som marknadsrättsdomare vid ikraftträdandet av denna lag är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper fortfarande behörig för den tjänst han eller hon har utnämnts till. Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till marknadsrättsdomare på viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig till tjänsteförhållandets slut.

Vid bedömningen av om det vid marknadsdomstolen finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 4 a § får de tjänster och tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna lag är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare.

8.

Lag**om ändring av lagen om arbetsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetsdomstolen (646/1974) 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 561/2006, och
fogas till lagen en ny 2 a §, i stället för den 2 a § som upphävts genom lag 561/2006, som följer:

Gällande lydelse

5 §
 Vid arbetsdomstolen finns en tjänst som president och en tjänst som arbetsdomstolsråd samt en eller flera sekreterartjänster.
 Sekreteraren, som skall ha avlagt i 2 § 2 mom. avsedd examen och vara förtrogen med ärenden som gäller arbetsförhållanden, utnämnes av arbetsdomstolen sedan tjänsten varit lediganslagen.

Föreslagen lydelse

2 a §
 Den som föreslås till sakkunnigledamot med uppdraget som bisyssla eller ersättare vid arbetsdomstolen ska innan han eller hon utnämns till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna arbetsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

5 §
 Vid arbetsdomstolen finns en tjänst som president och en tjänst som arbetsdomstolsråd samt en eller fler sekreterartjänster.
 Behörighetsvillkor för tjänsten som sekreterare är den examen som avses i 2 § 2 mom. samt förtrogenhet med ärenden som gäller arbetsförhållanden. Sekreteraren utnämns av arbetsdomstolens president.
 Presidenten leder arbetsdomstolen och svarar för dess resultat.

Denna lag träder i kraft den 20 .
 Sakkunnigledamöter med uppgiften som bisyssla och ersättare vid arbetsdomstolen är skyldiga att redogöra för sina bindningar när de för första gången efter denna lags ikraftträdande utnämns till sitt uppdrag.

9.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om Ålands förvaltningsdomstol**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Suppleanter

Om en ordinarie ledamot har förhinder, kan förvaltningsdomstolen kalla en suppleant i hans ställe. Högst en suppleant får delta i ett sammanträde.

Högsta förvaltningsdomstolen utser ett behövt antal suppleanter och bestämmer samtidigt i vilken ordning de träder i stället för en ledamot som har förhinder. Förvaltningsdomstolen gör framställning till högsta förvaltningsdomstolen för förordnande av suppleanter. En suppleant skall ha avlagt juris kandidatexamen. En suppleant skall avlägga domared eller avge domarförsäkran om han inte har gjort det tidigare.

Om en suppleants rätt att kvarstå i sitt uppdrag gäller vad om innehavare av domartjänst stadgas.

Föreslagen lydelse

6 §

Suppleanter

Om en ordinarie ledamot har förhinder, kan förvaltningsdomstolen kalla en suppleant i hans eller hennes ställe. Högst en suppleant får delta i ett sammanträde.

Högsta förvaltningsdomstolen utser ett behövt antal suppleanter och bestämmer samtidigt i vilken ordning de träder i stället för en ledamot som har förhinder. Förvaltningsdomstolen gör framställning till högsta förvaltningsdomstolen för förordnande av suppleanter. En suppleant ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. En suppleant ska avlägga domared eller avge domarförsäkran, om han eller hon inte har gjort det tidigare. Den som föreslås till suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för sina bindningar.

I fråga om en suppleants rätt att kvarstå i sitt uppdrag gäller vad som föreskrivs om innehavare av domartjänst.

Denna lag träder i kraft den 20 .

En suppleant vid Ålands förvaltningsdomstol är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sitt uppdrag.

10.**Lag****om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter (1266/2006) en ny
3 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Den som föreslås till sakkunnigledamot av högsta förvaltningsdomstolen ska innan han eller hon utnämns till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna högsta förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2004) avsedd redogörelse för sina bindningar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

En sakkunnigledamot av högsta förvaltningsdomstolen är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande utnämns till sitt uppdrag.

11.

Lag**om ändring av 12 § i militära rättegångslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 12 § som följer:

Gällande lydelse

12 §

Militär ledamot skall, innan han påbörjar handhavandet av sin uppgift vid domstol, avlägga domared, såvida han inte tidigare avlagt sådan.

Angående jäv för militär ledamot gäller vad som i rättegångsbalken är stadgat om domarjäv.

Militär ledamot har rätt att för sin syssla av statens medel erhålla arvode per sammanträdesdag samt dagtraktamente och resekostnadsersättning enligt grunder som justitieministeriet fastställer.

Föreslagen lydelse

12 §

Den som föreslås till militär ledamot ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för sina bindningar. En militär ledamot ska innan han eller hon inleder sitt uppdrag vid domstolen avlägga domared eller avge domarförskran, om han eller hon inte har gjort det tidigare.

En militär ledamot har för sitt uppdrag rätt att av statens medel få arvode per sammanträdesdag samt dagtraktamente och resekostnadsersättning enligt de grunder som justitieministeriet fastställer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

En militär ledamot är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sitt uppdrag.

1.

Statsrådets förordning

om ändring av statstjänstemannaförordningen

I enlighet med statsrådets beslut *ändras* i statstjänstemannaförordningen (971/1994) 18 §, sådan den lyder delvis ändrad i förordning 184/2002, som följer:

18 §

Om inte något annat föreskrivs, beviljas tillstånd för bisyssla till

1) ministerietjänstemän och till chefer för ämbetsverk som lyder direkt under ett ministerium av det ministerium som saken gäller,

2) domstolstjänstemän av den domstol vid vilken de är anställda, med undantag av lagmän vid tingsrätterna som beviljas tillstånd av hovrätten, hovrättspresidenter och arbetsdomstolens president som beviljas tillstånd av högsta domstolen, överdomare vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen som beviljas tillstånd av högsta förvaltningsdomstolen, samt

3) andra tjänstemän av det ämbetsverk vid vilket de är anställda eller under vilket de lyder.

Den redogörelse för inkomster från bisyssla som avses i 18 a § 2 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994) ska lämnas senast under maj månad det år som följer på det kalenderår när domaren eller föredraganden vid en domstol fick inkomsten. Redogörelsen lämnas till den domstol som avses i 1 mom. 2 punkten.

_____

Denna förordning träder i kraft den 20 .

2.

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om utnämning av domare

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om utnämning av domare (427/2000) 2 och 8 §, av dem 2 §
sådan den lyder i förordning 139/2013, och
fogas till förordningen en ny 2 b § som följer:

2 §

Ledigförklaring av tjänster

Domstolarna förklarar domartjänster lediga enligt följande:

1) högsta domstolen ledigförklarar tjänsterna som hovrättspresident och tjänsten som president vid arbetsdomstolen,

2) högsta förvaltningsdomstolen ledigförklarar tjänsterna som överdomare vid förvaltningsdomstolarna, tjänsten som överdomare vid marknadsdomstolen och tjänsten som överdomare vid försäkringsdomstolen,

3) den behöriga hovrätten ledigförklarar tjänsterna som hovrättsråd, lagman vid tingsrätterna, tingsdomare samt jordrättsingenjör,

4) den behöriga förvaltningsdomstolen ledigförklarar tjänsterna som förvaltningsrättsdomare,

5) försäkringsdomstolen ledigförklarar tjänsterna som försäkringsrättsdomare,

6) arbetsdomstolen ledigförklarar tjänsten som arbetsdomstolsråd,

7) marknadsdomstolen ledigförklarar tjänsterna som marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjör.

2 b §

Placering av vissa andra domartjänster

De tjänster som hovrättsråd, förvaltningsrättsdomare, marknadsrättsdomare och försäkringsrättsdomare för vilka behörighetsvillkoren som gäller språkkunskaper är de språkkunskaper som avses i 2 a §, placeras enligt följande:

1) vid Helsingfors hovrätt ,

2) vid Åbo hovrätt ,

3) vid Vasa hovrätt ,

4) vid Helsingfors förvaltningsdomstol ,

5) vid Tavastehus förvaltningsdomstol ,

5) vid Östra Finlands förvaltningsdomstol ,

6) vid Åbo förvaltningsdomstol ,

7) vid Vasa förvaltningsdomstol ,

8) vid marknadsdomstolen,

9) vid försäkringsdomstolen .

8 §

Redogörelse för bindningar

Den redogörelse för bindningar som avses i 14 § 1 mom. i lagen om utnämning av domare lämnas till den utnämmande myndigheten och, när den utnämmande myndigheten är republikens president, till justitieministeriet. Den som utnämnts till domare ska dessutom lämna redogörelsen till kändedom till den domstol som han eller hon utnämnts till.

De förändringar i bindningarna som avses i 14 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare lämnas till den domstol där domaren tjänstgör. Lagmannen vid en tingsrätt lämnar dock redogörelsen till hovrätten, en hovrättspresident och presidenten vid arbetsdomstolen till högsta domstolen och överdomaren vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen till högsta förvaltningsdomstolen.

En sakkunnigledamot av en domstol och en annan ledamot med uppdraget som bisyssla lämnar alltid redogörelsen till den domstol där uppdraget finns. En militär ledamot lämnar dock redogörelsen med beaktande av vad som föreskrivs i 1 och 2 mom.

—————
Denna förordning träder i kraft den 20 .

Vid bedömningen av om det vid tvåspråkiga domstolar finns ett tillräckligt antal sådana tjänster som avses i 2 b § får de tjänster och

tidsbegränsade tjänsteförhållanden beaktas som vid ikraftträdandet av denna förordning är besatta med personer som uppfyller de krav på språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare (205/2000).

3.

Statsrådets förordning

om ändring av hovrättsförordningen

I enlighet med statsrådets beslut
upphävs i hovrättsförordningen (211/1994) 7, 13 och 16 § samt
ändras 2 och 6 §, 12 § 1 mom. och 18 §, av dem 18 § sådan den lyder delvis ändrad i förordning 702/2011, som följer:

2 §

En avdelning kan samtidigt hålla flera sammanträden med olika sammansättningar. Ordet förs av avdelningschefen eller den i tjänsten äldsta av de ledamöter som deltar i sammanträdet. Presidenten kan på begäran av en ledamot befria honom eller henne från ordförandeuppdraget i något enskilt mål eller ärende och förordna en annan ledamot att föra ordet i hans eller hennes ställe.

Presidenten kan för andra tjänsteuppgifter befria en ledamot som är i tur att delta i en avdelnings sammanträden från att delta i dem.

6 §

5) förordna hovrättsråden, assessorerna och fiskalerna till avdelningarna i allmänhet för minst ett kalenderår åt gången, samt

12 §

Vid hovrätten finns en ledningsgrupp som bistår presidenten i att leda och utveckla hovrättens verksamhet. Till ledningsgruppen hör presidenten som ordförande samt avdelningscheferna och kanslichefen som ledamöter.

18 §

Presidenten beviljar hovrättsråden oavbruten tjänstledighet för högst ett år. Tjänstledighet för en längre tid än ett år beviljas av högsta domstolen.

Presidenten beviljar assessorerna, fiskalerna, kanslichefen och den övriga personalen tjänstledighet.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

På den som är utnämnd till hovrättslagman som vid ikraftträdandet av denna förordning tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd.

Den som är utnämnd till hovrättslagman vid ikraftträdandet av denna förordning är medlem av den ledningsgrupp som avses i 12 §.

4.

Statsrådets förordning**om ändring av statsrådets förordning om försäkringsdomstolen**

I enlighet med statsrådets beslut *upphävs* i statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003) 4, 7 och 10 § samt *ändras* 6 § och 9 § 1 mom., av dem 6 § sådan den lyder delvis ändrad i förordning 705/2011 och 9 § 1 mom. sådant det lyder i sistnämnda förordning, som följer:

6 §

Tjänstledighet

Försäkringsdomstolens överdomare kan ta ut högst 30 dagar om året i tjänstledighet. Beslut om tjänstledighet för längre tid än 30 dagar fattas av högsta förvaltningsdomstolen.

Försäkringsrättsdomare beviljas tjänstledighet för kortare tid än ett år av försäkringsdomstolens överdomare. Tjänstledighet för en längre tid än ett år beviljas av högsta förvaltningsdomstolen.

Övriga tjänstemän beviljas tjänstledighet av försäkringsdomstolens överdomare.

9 §

Försäkringsdomstolens ledningsgrupp

Vid försäkringsdomstolen finns en ledningsgrupp som biträder överdomaren i att leda och utveckla försäkringsdomstolens verksamhet. Till ledningsgruppen hör utöver överdomaren försäkringsdomstolens avdelningschefer och kanslichefen.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

På den som är utnämnd till lagman vid försäkringsdomstolen som vid ikraftträdandet av denna förordning tillämpas bestämmelserna om försäkringsrättsdomare.

Den som är utnämnd till lagman vid försäkringsdomstolen vid ikraftträdandet av denna förordning är medlem av den ledningsgrupp som avses i 9 §.

5.

Statsrådets förordning

om ändring av förordningen om arbetsdomstolen

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i förordningen om arbetsdomstolen (201/1983) 6, 7 och 11 §, av dem 6 § sådan den lyder i förordning 330/1988 och 7 § sådan den lyder delvis ändrad i förordningarna 330/1988 och 669/2000, som följer:

6 §

Arbetsdomstolens president utnämner de tjänstemän som avses i 5 § och anställer övrig personal i arbetsavtalsförhållande.

7 §

Arbetsdomstolens president kan ta ut högst 30 dagar om året i tjänstledighet. Beslut om tjänstledighet för längre tid än 30 dagar fattas av högsta domstolen.

Arbetsdomstolens president beviljar tjänstledighet till arbetsdomstolsrådet, sekreteraren och övriga tjänstemän.

11 §

Arbetsdomstolens president avgör de av domstolens administrativa och ekonomiska ärenden som det inte har föreskrivits eller förordnats att någon annan tjänsteman ska avgöra.

_____

Denna förordning träder i kraft den 20 .